

Kutseõppeasutuste uuring

Aruanne

Oktoober 1998

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Metoodika kirjeldus.....	4
1.1 Valim.....	4
1.2 Küsitlus	4
1.3 Andmetöötlus.....	4
1.4 Projekti tööühm.....	4
2. Tulemused.....	6
2.1 Küsitletute iseloomustus	6
2.2 Vastuvõtt kutseõppeasutustesse	7
2.2.1 Probleemid erialade komplekteerimisel	7
2.2.2 Hinnangud vastuvõtukavadele lähiaastateks	7
2.3 Õppetöö ja praktikakorraldus koolis ja ettevõttes	8
2.3.1 Kutseõppeasutuste õppekavad.....	8
2.3.2 Üldharidus ja praktilise töö oskuste kujundamine koolis	8
2.3.3 Ettevõttepraktika korraldus ja hinnangud sellele.....	9
2.3.4 Koolide kursisolek ettevõtete nõudmiste, ootustega	10
2.3.5 Erinevate valdkondade probleemide teravus kutsehariduses.....	11
2.4 Lõpetanute tööleasumine, kooli ülevaade nende edaspidisest teest	12
2.4.1 Informeeritus lõpetanute käekäigust	12
2.5 Kutseõppeasutuste tulevikuplaanid	13
2.5.1 Suhtumine koolide erastamis- või munitsipaliseerimiskavasse.....	13
2.5.2 Suhtumine kutsestandardite kehtestamisse	13
2.5.3 Vastanute soovitusel, ettepanekud kutsehariduse osas.....	14
Kokkuvõte.....	15
Lisa.....	18

Sissejuhatus

As Emor viis 21. septembrist -2. oktoobrini 1998 läbi kutseõppeasutuste uuringu, mille käigus küsitleti 77 kutseõppeasutuste juhti.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada nii erialade komplekteerimise, õppetöö ja praktika organiseerimisega seotud probleemid ja võimalikud lahendusvariandid kutseõppeasutuste juhtide arvates.

Eraldi vaadati hinnanguid oma koolis õpetatavate erialade/kutsealade lõpetanute töö leidmisele, hinnanguid täiskasvanute koolituse ja kutsestandardite väljatöötamise/kehtestamise suhtes.

Uuringu tellija on Sihtasutus Eesti Kutsehariduse Reform/ Kutsehariduse ja Tööhõive Seirekeskus. Uuringutulemuste omandiõigus kuulub Tellijale.

Uuringu esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused joonistel koos lühikommentaaridega.

Lisas on toodud küsimustik, olulisemad tabeljaotused.

1. Metoodika kirjeldus

1.1 Valim

Nimekiri kutseõppeasutustest ja nende kontaktandmetest anti Emorile uuringu tellija poolt. Tegemist oli kõikse, mitte valikuuringuga. Kokku õnnestus nimekirjas olnud 81 kutseõppeasutusest küsitleda 77 kooli esindajat. Üks jäi küsitlemata keeldumise, üks peatse tegevuse lõpetamise, üks mittetegutsemise ja üks keskuse Tallinnas asumise tõttu.

1.2 Küsitlus

Vastajateks olid enamikul koolide direktorid või juhid (84%), 12 korral ka muul ametikohal töötavad isikud.

Küsitlus viidi läbi 29 Emori küsitleja poolt. Keskmiselt kulus ühe intervjuu tegemiseks 52 minutit.

1.3 Andmetöötlus

Andmete töötlemisel kasutati statistikapaketti SPSS for Windows ver. 6.1.

1.4 Projekti tööühm

Uuringu eri etappides osalesid ja olid vastutavad:

Tellijapoolne kontaktisik:	Tiina Annus
Uuringu kava ja aruande koostaja:	Auni Tamm
Valimi koostaja:	Helje Proosa
Küsitlustöö koordineerija:	Marge Vainre
Andmesisestuse koordineerija:	Marit Talivee
Tabeltöötlus:	Aivar Felding
Graafilised tööd:	Kristina Randver
Tõlge:	Maria Repkina

Kontaktandmed:

Telefon: (2) 626 8537
Telefon (üld): (2) 626 8500
Faks: (2) 626 8501
E-mail: auni@emor.ee
E-mail (üld): emor@emor.ee
www.emor.ee
Aadress: Ahtri 12, 6. korrus
10151 Tallinn

2. Tulemused

2.1 Küsitletute iseloomustus

Enne kui asume iseloomustama uuringu tulemusi, lühidalt uuringus osalenutest. Intervjuule vastanute profiil on toodud joonisel 1. Nagu näeme, on tegemist staazhikate koolijuhtidega. Alla viie aasta koolis töötanud koolijuhte on alla kolmandiku, 20 aastat või kauem on oma koolis koolis töötanud 19% vastanutest.

Joonisel 2 on esitatud koolide jagunemine piirkonniti, lõpetanute arvu ja kooli omandivormi lõikes.

Vaadates kutseõppeasutustes ettevalmistatavaid erialasid, on võrreldes teenindajatega ülekaalus oskustöölise ettevalmistus (36%). 5% ehk 4 koolis valmistatakse ette ka spetsialiste, väikeettevõtjaid (joonis 3). Kindlalt domineerib koolitatavate erialade puhul ettevalmistus tööks erinevate majandusharude ettevõtetes.

Erinevates koolides õpetatavate erialade arv varieerub ühest kuni seitsmeteistkümmeni (joonis 4). Kõige sagedamini, veerandis koolides, õpetatakse 4 erinevat kutseala.

Samuti nagu varieerub õpetatavate kutsealade arv, erinevad koolid ka oma õppejõudude arvu järgi: 30 kutsekoolis on tööl 2 kuni 20 põhikohaga õppejõdu, 31 koolis 21-40 õppejõudu ja 15 koolis jääb õppejõudude arv vahemikku 41-103 (joonis 5).

Kokku töötab küsitletud kutseõppeasutustes 2129 põhikohaga õppejõudu. Neist 1269 e. 60% tegeleb ainult kutseõpetusega. Lisaks on 70% kutseõppeasutustes palgatud tööle mitte põhikohaga kutseõpetajaid, kokku 651 kutseõpetajat.

Joonisel 6 on toodud kutseõpetajate kokkupuuted praktikaga nii enda varasemate töökogemuste kui stažeerimiste, kursuste kaudu. Nagu näeme, on kutseõpetajatel valdavalt olemas praktilised kogemused, kuid kokkupuuted ettevõtetega viimastel aastatel ja võimalused käia välismaal stazheerimas on oluliselt harvemad.

2.2 Vastuvõtt kutseõppeasutustesse

2.2.1 Probleemid erialade komplekteerimisel

Konkursi suurusest kutseõppeasutustes õpetatavatele erialadele sõltub paljuski see, kas õpilased tulevad edukalt toime nii õppetöö, praktikaga ja tulevikus ka tööga õpitud erialal. Kui konkurss on olematu, kaasneb sellega küllalt suur väljalangevus ja raskused nii õppetöös kui hiljem tööl.

Joonisel 7 on toodud koolijuhitide hinnangud situatsioonile oma põhiliste erialade komplekteerimisel. Nagu näeme, puuduvad ligi poolel koolidest valikuvõimalused oma erialadele õpilaste valikuks, sh on 18% koolides isegi soovijaid vähem kui planeeritud kohti. Enam probleeme on selles osas neis koolides kus valmistatakse ette oskustöölisi, pakutakse õpet tööks kindla majandussektori ettevõtetes. Piirkondadest on probleeme õpilaste saamisel mõnevõrra enam Lõuna-Eestis paiknevatel koolidel.

Madala konkursi põhjusena nähakse esmajoones erialade vähest prestiizhi noorte silmis, muude valikuvõimaluste olemasolu, lõpetajate madalat palgataset ja kutseõppeasutuste üldist madalat prestiizhi (joonis 8). Muude tegurite all nimetati kõige sagedamini veel noorte vähesust piirkonnas (4 vastajat), tasulist õpet, perspektiivi puudumist erialal, kooli suurt kaugust linnast, ministeeriumipoolset korraldamatust, kõrghariduse tunnistuse puudumist (mis on populaarne venekeelse noorsoo seas), halba majanduslikku olukorda, muude valikuvõimaluste olemasolu.

2.2.2 Hinnangud vastuvõtukavadele lähiaastateks

Vaatamata raskustele erialade komplekteerimisel on koolidel valdavalt olemas prognoos oma vastuvõtukavade kohta lähiaastateks (joonis 9). Seejuures näeb enamik oma õpilaste arvu jäävat stabiilseks või kasvavat, seda vaatamata praegustele raskustele erialade komplekteerimisel. Vaid 4% vastanutest arvas õpilaste arvu oma koolis kahanevat. Õpilaste arvu kasv loodetakse saavutada esmajoones mõne uue eriala avamisega. Üle poolel koolidest on kavas avada mõni uus eriala samal ajal kui mõne eriala sulgemist koolis näeb ette vaid 15 kooli, so 19% vastanutest.

Selline küllaltki positiivne nägemus võib tugineda ühelt poolt kooli õpilaste arvu muutustele viimastel aastatel (joonis 10), mil vaid 16% koolides on aset leidnud õpilaste arvu vähenemine.

Mõnevõrra ettevaatlikumad on oma prognoosides Lõuna-Eesti koolijuhid, kus enamasti lähtutakse oma plaanides õpilaste arvu samaksjäämisest.

Täpne lisanduvate erialade loetelu on toodud lisa tabelites ja grupeerituna joonisel 11. Erialade lisandumise põhjusena toodi vastanute poolt kõige enam esile tööjõuvajaduse muutumist Eestis üldiselt ja oma regiooni arengukava arvestamist (Joonis 12).

Sulgeda kavatsetavate erialade loetelu on toodud lisa tabelites. Kahes koolis kavatsetakse sulgeda õmbluse eriala, kunstnik-kujundaja, lasteaiakasvataja ja põllumajandusega seotud erialad (joonis 13). Sulgemise põhjustena toodi esile tööjõuvajaduse muutustega seotud probleeme (

tööjõuvajaduse muutus Eestis, oma piirkonnas, lõpetanute halb rakendavus), samuti raskusi eriala komplekteerimisel (joonis 14), mis on suure tõenäosusega noorte reaktsioon oma piirkonnas või tööjõuturul toimuvale.

2.3 Õppetöö ja praktikakorraldus koolis ja ettevõttes

2.3.1 Kutseõppeasutuste õppekavad

Valdaval enamikul, 97% vastanutest olid oma õppetöö korraldamiseks olemas Haridusministeeriumi poolt kinnitatud õppekavad. Nende koostamisel on koolide esindajate arvates valdavalt lähtunud Haridusministeeriumi poolt kehtestatud nõuetest, 78% arvates on arvesatud ka ettevõtete vajadusi ning vaid 61% arvates kooli võimalusi (joonis 15). Oskustöötajaid ettevalmistavates kutseõppeasutustes on märgitud ettevõtete vajaduste arvestamist isegi vähem (71%).

Õppekavade täiendamist, parandamist ei näinud ette oma koolis õpetatavate erialade osas 20 kooli esindajad - seal on see juba läbitud etapp. Lisaks väitsid 7 kooli esindajad, et õppekavade täiendamise tegeldakse pidevalt. See tähendab, et enam kui kolmandiku koolide jaoks pole õppekavade täiendamine probleemiks.

Probleeme õppekavadega seoses tõi esile kaks kolmandikku koolidest. Seejuures kõikide erialade õppekavade täiendamist pidasid vajalikuks 4 kooli esindajad. Erialadest toodi nimeliselt esile 32 erinevat eriala, kus õppekavad vajaksid täiendamist. Vastav loetelu on toodud lisa tabelites.

2.3.2 Üldharidus ja praktilise töö oskuste kujundamine koolis

Lisaks probleemidele õppekavadega pidas 71% vastanutest oluliseks oma õpilaste üldharidusliku baasi tugevdamist (Joonis 16). Üheks võimaluseks seda ka praktikas realiseerida on koostöö oma piirkonna üldhariduskooliga (Joonis 17). Alla poolte üldharidustaset tugevdada soovinuid peab sellist koostööd võimalikuks. Piirkondlikud erinevused kostöövõimaluste hindamisel puuduvad.

Vastupidiist suunda, oma koolis õpetatava eriala tutvustamist /õpetamist piirkonna üldhariduskoolis pidas võimalikuks koguni 83% vastanutest. See tähendab, et koostöövalmidus üldhariduskoolidega vähemalt kutseõppeasutuste poolt on olemas.

Võimalused praktiliseks tööks koolis

Vastajad andsid hinnangud praktiiliste oskuste omandamise võimalustele oma koolis. Tulemused on toodud joonisel 18. Kõige negatiivsemad hinnangud sai keeleklasside seisund, mis kolmandikul koolides üldse puudub või on mitterahuldavalt sisustatud. Enam negatiivseid hinnanguid sai ka praktiiliste töövõtete omandamiseks vajalike töövahendite piisavus. Samal ajal hindas 64% vastanutest väga heaks oma kooli arvutiklassi ja 53% praktiilise töö võimalusi koolis. Viimane on seletatav asjaoluga, et kolmveerandil koolidest on olemas õppeklass, kus saab osutada ka tasulisi teenusi klientidele (joonis 19). Ülejäänutest 6 kooli ei pea tasuliste teenuste osutamist vajalikuks, 5 hinnangutel pole see võimalik õpetatavate erialade isearasuste tõttu, võrdsest kolm kooli töid tasuliste teenuste mitteosutamise põhjendusena esile nõudluse puudumist vastavate teenuste järgi ja õppeklassi sisustamiseks vajalike vahendite puudumist.

2.3.3 Ettevõttepraktika korraldus ja hinnangud sellele

Väga olulise etapi kutseõppes moodustab ettevõttepraktika korraldus. Seda nii praktiiliste oskuste omandamise kui hilisemate töökohtade leidmise seisukohalt. 32% vastanute hinnangul läheb enamik ja 29% arvates kuni pooled lõpetanutest tööle just neisse ettevõtetesse, kus on õpinguajal oldud praktikal (joonis 20).

Ettevõttepraktika jaoks koha leidmisel kasutatakse ka koolisiseselt erinevaid variante, enamasti toimub praegu praktikakoha leidmine kooli või õpilase enda initsiatiivil (joonis 21), üle veerandi koolide pole pöörduvad ettevõtteid ise.

Koolide esindajad näevad praktikakoha leidmisel ka edaspidi olulist osa koolil (42%) ja õpilasel endal(34%), kuid senisest oluliselt suuremat rolli nähakse eriala-, kutseala- või tootjate liidul. See on ka mõistetav, kuna just viimastel on olemas info nii firmade võimaluste kohta kui ka eeldatavalt huvitatud hea koolitusega oskustööjõust.

Koolijuhid peavad praktikakohtade leidmisel ja praktikakorraldusel küll vajalikuks eelläbirääkimiste pidamist ettevõttega, firmaga koostöökokkuleppe sõlmimist, samuti koolipoolse juhendaja osalemist praktika läbiviimisel (joonis 22), samal ajal aga arvab enamik, et ettevõttele praktika juhendamise eest tasu maksmine on mittevajalik ja 40% arvates peaks hoopis koolile makstama tasu õpilase praktikale suunamise eest.

Senise tava kohaselt toimub juhendajale praktika eest tasumine 40% vastanute hinnangul ettevõtte enda poolt (joonis 23). Koolid tasuvad juhendajale ettevõttes vaid 15% koolide hinnangul ja 13% hinnangul lepitakse tasustamise küsimused eraldi kokku. Üle poolte koolidest, kes juhendajale ise tasu maksavad, pidas makstavat summat piisavaks, motiveerimaks juhendajat praktikandiga tegelema. Koolipoolse info kohaselt võib 30% kutseõppeasutustest ettevõttesse suunatud praktikantide juhendaja jääda üldse tasustamata.

2.3.3.1 PRAKTIKAKOHAID

Enamiku koolide jaoks on kindlaks kujunenud teatud ettevõtted, praktikabaasid, kus õpilased teostavad oma ettevõttepraktika (joonis 24). Osa erialade puhul võidakse pidada vaatamata kindla praktikabaasi olemasolule läbirääkimisi ka teiste ettevõtetega. Üle 70% praktikabaasiks olevaid ettevõtteid paikneb kooliga samas regioonis.

Suuruse järgi ei eristu praktikakohtadeks olevad ettevõtted. 77% vastanutest väitis oma õpilasi olevat praktiliselt erineva suurusega ettevõtetes. Vaid 7% suunab õpilasi praktilisele põhiliselt suurtesse ettevõtetesse (Joonis 25).

2.3.3.2 PRAKTIKAÜLESANNE JA ETTEVÕTTEPRAKTIKA HINDAMINE

Reeglina antakse ettevõttepraktika jaoks konkreetne praktikaülesanne vastavalt eriala õppekavale (joonis 26). Vaid 8% koolide hinnangul eksisteerib ainult üldine praktikaülesanne. Praktikaülesandes on reeglina eristatud nende tööoperatsioonide loetelu, mida õpilane peab praktika jooksul sooritama (88%).

Erinevate lülide osalemist praktikaülesannete koostamisel näitab joonis 27. Kuigi kooli osa praktikaülesande koostamisel on määrav, tuleb positiivsena märkida ka koostööd nii ettevõtete, teiste kutseõppeasutuste kui ka kutseala- või tööandjate liiduga.

Koolijuhitide hinnangul on kooli esindaja osa ettevõttepraktika korraldamisel küllalt suur - ligikaudu pooltel koolidel edastatakse praktikajuhend ettevõttele kas kooli esindaja poolt või ühiselt koos praktikandiga, 62% väitel suhtleb kooli esindaja praktikakohaga kogu praktikaaja vältel (joonis 28).

Praktika hindamise kriteeriumid ettevõttes on toodud joonisel 29. Üllatavalt suur on ettevõtelt hinnangute saamine praktikandi isikut puudutavatele parameetritele nagu töössesuhtumine, suhtlemisoskus, töötahe. See peaks andma küllalt suurele osale koolidest hea tagasiside oma õpilaste kohta.

2.3.3.3 RAHULOLU ETTEVÕTTEPRAKTIKAGA

Koolide esindajad on valdavalt rahul nii ettevõttepoolse praktika juhendamise - vaid 9% pole rahul, veelgi kõrgem on rahulolu õpilaste praktiliste oskuste, teadmiste omandamisega praktika ajal (joonis 30).

Vaatamata sellisele kõrgele rahulolusemele esitati koolide poolt küllalt palju muutustepanekud praktikakorralduseks (joonis 31). Need puudutavad esmajoones ootusi firmadele, praktikakorralduse organisatoorse ja finantskülgel. Konkreetset ettepanekud praktikakorralduse muutmiseks on toodud lisas.

Raskustele praktikakohtade leidmisel viitab ka koolijuhitide poolt esitatud erialade nimistu, mille praktikakorraldusega on enam probleeme (joonis 32 ja lisa tabelites). Vaadates seda erialade nimekirja, on seal ka selliseid, millest just ettevõtted puudust tunnevad. Üheks võimaluseks probleemile lahendus leida on näiteks Eesti Ettevõtteregistri poole pöördumine konkreetse tegevusalaga firmade kontaktandmete saamiseks ja nende huvi praktikantide võtmise suhtes välja selgitamine.

2.3.4 Koolide kursisolek ettevõtete nõudmistega

Vaid kolmandik koolijuhitidest arvas end kursis olevat ettevõtete ootuste ja nõudmistega ettevalmistatavate erialade suhtes. (joonis 33). Seejuures jagunevad arvamusel selles suhtes, kes peaks olema aktiivsem pool suhtes kooli- ettevõtte, väikese ülakaaluga kooli kasuks. Samal ajal puudub 10 %

selge nägemus suhtlemisest ettevõtetega (joonis 34). Koostöövajadust tunnetatakse esmajoones praktika korraldamisel (joonis 35). Ollakse valmis tegema koostööd ka õppekavade täpsustamisel, saama tagasisidet lõpetanute ja praktikantide kohta ning oma õppekabinettide sisustamisel.

Koolijuhitide hinnangud lõpetanute erinevate oskuste vastavusest töandjate soovidele /nõuetele on toodud joonisel 36. Kõige suuremaid vajakajäämisi arvatakse olevat võõrkeelteoskuses, mida tõi esile veerand vastanutest ja valmisolekus intensiivselt töötada (10%). Teiste omaduste/ oskuste osas arvati lõpetanud enamasti vastavat ettevõtete ootustele. Kõrvutades koolide hinnanguid suurettevõtete poolsete hinnangutega, on siin ilmne vastuolu. Arvamused ühtivad küll võõrkeelteoskuse suhtes, kuid lisaks sellele heideti kutseõppeasutustele ette ka kooli lõpetanute väheseid praktilise töö oskusi. Siit tuleneb ka vajadus kutseõppeasutuste senisest tihedamaks suhtlemiseks ettevõtete - õpilaste tulevaste tööandjatega.

Vastajatel paluti veel täiendavalt hinnata, mis osas on nende kooli lõpetanutel kõige suuremad vajakajäämised. Siin nimetati ligi poolte vastanute poolt erinevaid õpilase isikuga seotud omadusi nagu sotsiaalne küpsus, vastutustunne, töössesuhtumine, läbilõugivõime, initsiatiiv, toimetulek, arenguvõime jms. (joonis 37). Kui lisame siia veel suhtlemisoskuse, võime väita, et koolijuhid ise peavad isiksusega seotud omadusi kõige väärtusmaks probleemiks.

Kooli vastuvõetavate õpilaste isiksusega seonduvatele probleemidele viitab ka tõsiasi, et kokku 70% vastanutest väitis, et väljalangevus õpiaja jooksul on nende koolis kas suur või vähemalt küllalt sagedane probleem (joonis 38). Enamasti on see seotud õppetööga mittetoimetulekuga ja õpilase materiaalse olulorraga, kuid ka distsipliini ning soovimatusega õppida. Muude väljalangemise põhjustena nimetati töö leidmist, muid valikuvõimalusi, rangeid nõudmisi, teadmatust selles osas, kelleks soovitakse saada.

2.3.5 Erinevate valdkondade probleemide teravus kutsehariduses

Saamaks kokkuvõtlikku ülevaadet õppeprotsessis erinevate probleemide teravusest koolijuhitide pilgu läbi, paluti neil hinnata võrdlevalt valdkondade probleemide teravust kutsehariduse tagamise seisukohalt. Tulemused on toodud joonisel 39. Kõige teravamaks hinnati finantsprobleeme, kolmandik pidas teravaks probleemiks ka info puudumist ettevõtete kaadrivajadustest, veerand töökodade olukorda ja nende varustatust kaasaegse sisseseadega. Teisi probleeme nagu õppejõudude kaader, info õpilaste vajalikest oskustest, erialade komplekteerimine huvitatutega, praktikakorraldus ja õppekavad hinnati oluliselt vähem teravaks. Poolte või veel enamate arvates ei kujuta need erilist probleemi.

Sellest tulemusest ilmneb, et juhul kui koolidel oleks piisavalt raha, teadmine, millist kaadrit vajatakse ning kaasaegsed õppekabinetid, on muud probleemid kutsehariduses teravad vaid väikese osa kutseõppeasutuste jaoks. Siit ei tasu järeldada, et see on ka tegelikkuses nii, tegemist on siiski hinnangutega.

2.4 Lõpetanute tööleasumine, kooli ülevaade nende edaspidisest teest

38% vastanute arvates ei valmista erialase töö leidmine kooli lõpetanutele probleeme, praktiliselt kõik leiavad töö. 56% arvates leiab enamik küll erialase töö, kuid see on seotud raskustega (joonis 40). Enam probleeme valmistab töö leidmine Virumaal paiknevate koolide lõpetanutele. Tõenäoliselt on see seotud paljuski keeleprobleemiga, seda eriti põhjusel, et keskmiselt leiab rakendust oma maakonna ettevõtetes kolmandik ja naabermaakondades veel 12% lõpetanutest. Eesti muudes piirkondades on aga eesti keele oskus töö leidmises vajalik.

Joonisel 41 on toodud töö leidmist raskendavad tegurid raskusi täheldanud koolijuhitide arvates. Probleemid erialase töö leidmisega arvati tekkivat eeskätt põhjustel, et piirkonnas on vähe konkurentsivõimelise palgaga töökohti (36%), väike nõudlus ettevalmistatavate erialade järgi (32%) ja ettevõtted eelistavad kogemustega tööjõudu (28%). Muude põhjuste all nimetati isiklike probleeme, elukoha kaugust, riigikeele mittevaldamist.

Raskused töö leidmises ei saa otseselt seostada konkreetse erialaga, leidsid 6 kooli esindajad, erialadest toodi välja sekretäri, koka, elektrikuga, ehitaja, traktoristi, sotsiaaltöötaja, turismitöötaja, kosmeetiku, raadio-, TV mehaaniku, autolukksepa, põllumajanduserialasid. Täpne loetelu on toodud lisa tabelites.

Omal initsiatiivil pöörduvad kutseõppeasutuste poole oskustöötajate leidmiseks sagedamini just väikeettevõtted (joonis 42). Seda ei saa seletada ainult suurte ettevõtete kontsentratsiooniga linnades, sest ka Tallinnas ja Virumaal ei pöördu suured ettevõtted endale tööjõu saamiseks kutseõppeasutuste poole sagedamini kui muudes piirkondades.

2.4.1 Informeeritus lõpetanute käekäigust

Informeeritust oma lõpetanute edasisest käekäigust hindas heaks vaid 23% koolijuhitidest, pigem halvaks 19% (joonis 43). Informatsiooni puudumisest annab tunnistust ka asjaolu, et 36% vastanutest ei osanud anda ka ligikaudset hinnangut kui suur osa lõpetanutest on jäänud erialasele tööle kolme aasta möödudes.

Oma lõpetanute erialal püsimise suhtes andsid positiivsemaid hinnanguid Virumaal paiknevate koolide esindajad, kellest 36% hinnangul on jäänud erialasele tööle üle 70% lõpetanutest.

Tagasisideme põhjal ettevõtete esindajatega väitis enamik vastanutest, et firmade esindajate hinnangud nende lõpetajatele on kas väga positiivsed (12%) või enamasti positiivsed (64%). Alla veerandi väitis lõpetanute kohta saanud olevat nii positiivseid kui negatiivseid hinnanguid.

2.5 Kutseõppeasutuste tulevikuplaanid

Tulevikuplaanide osas puudutati põhiliselt kolme teemade ringi: koolide suhtumist täiskasvanute tööalasesse koolitusse, kutseõppeasutuste võimalikku erastamisse ja kutsestandardide kehtestamisse.

Koolide suhtumine täiskasvanute koolitamisega on äärmiselt positiivne, seda nii tööalase koolituse kui ümberõppe organiseerimise osas (joonis 44). 83% koolides on selleks moodustatud või moodustamisel eraldi allüksus või on kavas palgata sellega tegelev töötaja. Pea võrdselt on arvamusi, et initsiatiiv täiskasvanute koolituse käivitamiseks peaks tulema kas tööhoiveametilt, koolilt endalt või kohalikult omavalitsuselt. Piirkonna ettevõteteid näeb initsiaatorina vaid veerand koolijuhitidest (joonis 45).

2.5.1 Suhtumine koolide erastamis- või munitsipaliseerimiskavasse

Vastupidiselt täienduskoolitusega oli koolijuhitide suhtumine võimalikku kooli erastamis- või munitsipaliseerimiskavasse negatiivne (joonis 46). Positiivne või pigem positiivne oli see vaid 13 koolil 62-st. Negatiivset suhtumist põhjendati kõige sagedamini väitega kooli üldriikliku funktsiooniga, kogu riigile kaadri ettevalmistamisega (16 vastanut), omavalitsuste mittevalmisolekuga (8), tekkivate finantsprobleemidega (6), regionaalpoliitikaga-riik peaks ääremal koole omama. Väljendati ka arvamusi, et süsteemi lõhkumine ei pruugi asja parandada, kardeti õpilaste maksejõuetust, ettevõtete vaesust, kooli otsustusvõimaluste ahenemist ja suuremaid piiranguid, haridusseaduste mittevastavust jms.

Võimaliku huvilisena erastamisel nägi kolmveerand vastanutest kohalikku omavalitsust, veerand kutseala liitu ja vaid 12% tööjõudu vajavaid firmasid (joonis 47).

Kui aga küsimus oli kooli võimalikus partneris kutseõppe paremal korraldamisel, siis nähakse koostööd esmajoones eriala- või kutsealaliiduga ja ka suuremate tööandjatega. Kohalik omavalitsus oma soovidega on alles kolmandal kohal (joonis 48). See võib olla ühelt poolt seotud olulise osa lõpetanute rakenduvusega väljaspool oma maakonda/laiemat piirkonda, arusaamisega, et hinnangu ettevalmistavale tööjõule annavad siiski tööandjad ja nendega seotud ühendused. Kohalik omavalitsus, võimaldades koolile küll suuremat iseseisvust, et suuda ei finantsiliselt ega uue tehnoloogia tutvustamise, praktikakohtadega tagada olulist kvaliteedi tõusu kutseõppe korraldamisel.

2.5.2 Suhtumine kutsestandardite kehtestamisse

Enne kui asume vaatama suhtumist kutsestandardite kehtestamisse ja ootusi nende suhtes, lähemalt olemasolevast situatsioonist.

Vaid 58% koolides on olemas kutsekirjeldused õpetatavate erialade kohta ja 60% on määratlenud nõudmised põhilistele kutsetele. Samal ajal on 99% vastanutest huvitatud oma koolis õpetatavate kutste osas kaasa rääkimisest kutsekirjelduste koostamisel.

Soosivast suhtumisest kutsestandarditesse räägib ka asjaolu, et 62% arvates peaks nende koolis õpetatava põhilise kutseala osas kehtestama kutsestandardid kui kohustuslikud ja 36% arvates kui soovituslikud (joonis 49).

Ühtse kvalifikatsioonisüsteemi kehtestamisega loodetakse saavutada positiivne mõju nii lõpetanute taseme ühtlustamisele, arusaamisele ettevõtete vajadustest, õppekavadele kui lõpetanute kvalifikatsioonile (joonis50). Pessimismi nende kasulikkuse suhtes esineb vaid kümnendikul vastanutest.

2.5.3 Vastanute soovitusel, ettepanekud kutsehariduse osas

Vastanud esitasid oma ettepanekutes väga erinevaid soovitusi, ettepanekuid nii kutsehariduse kui üldse haridussüsteemi muutmiseks. Siin toome välja 3 põhilist valdkonda, mida enam puudutati.

Kõige enam ettepanekuid puudutas kutsehariduse reformi, kogu kutsehariduse kaasajastamist ja reformimist, ühtse kvaliteedisüsteemi väljatöötamist, erakoolide võrdsustamist riiklikega, kutseõppe viimist keskkooli baasile, koolide staatuse määramist (14 vastanut).

Teine ettepanekute grupp vastuseid puudutas koolide finantseerimise küsimusi- rohkem finantse kutseharidusele, nende ühtlasemat jaotamist, õpetajate palkade võrdsustamist üldhariduskoolide õpetajate palkadega, anda finantsabi tublimatele õpilastele, finantseerida ümberõpet (12 vastanut)

Kolmas grupp puudutas infot vajalikest erialadest, riiklikku tellimust neile, uute erialade avamist, mitmetes koolides samade erialade õpetamist (10 vastanut).

Konkreetsed ettepanekud on toodud lisa-

Kokkuvõte

Kutseõppeasutuste uuringust selgus:

1. Ettevalmistatavate kutsealade/erialade osas on ülekaalus oskustöölise õpetamine võrreldes klienditeenindajatega. Ligi kolmveerand vastanutest hindas oma koolides antavat õpet ettevalmistusena tööks erinevate majandussektorite ettevõtetes.
2. Kutsealade arv ühes koolis on väga varieeruv, ulatudes ühest - kahest 13% kuni 8-17 -ni 11% koolides. See tähendab ka suuri erinevusi lõpetanute arvus (2 kuni 460 lõpetajat aastas), õppejõudude arvus (2 kuni 103 põhikohaga õppejõudu).
3. Põhikohaga kutseõpetajaid on 77 koolis kokku 1269, kellele lisandub 651 mittepõhikohaga kutseõpetajat. Enamikul kutseõpetajatest on olemas varasem töökogemus praktikuna. 40% koolides on kolmveerand või enam kutseõpetajatest töötanud ise vastaval alal. Seevastu viimase viie aasta jooksul ei ole stazheerinud Eesti ettevõttes 40%, välismaa ettevõttes 62% koolidest üksi kutseõpetaja.
4. Ligi poolel koolidest puudub konkurs vastuvõtul põhilistele kutsealadele, mida seostati õpitava ala vähese prestizhiga, muude valikuvõimaluste olemasoluga piirkonnas. Sellele vaatamata prognoositakse oma õpilaste arvu kasvu või samaksjäämist, mis loodetakse saavutada uute erialade avamisega.
5. 97% koolides on olemas oma õppetöö korraldamiseks Haridusministeeriumi poolt kinnitatud õppekavad. Ligi kolmandiku koolide jaoks pole õppekavade täiendamine /parandamine probleemiks.
6. Üldharidusliku baasi tugevdamist oma koolis peab vajalikuks 71% vastanutest. Alla poole neist näeb selleks võimalust koostöös piirkonna üldhariduskooliga.
7. Koolijuhtide hinnangul on kõige halvem seis keeleklassidega, mis kolmandikul puudub või on mitterahuldavalt sisustatud. Ei piisa ka vajalikke töövahendeid. Praktiliste oskuste kujundamisele koolis aitab kaasa ka kolmveerandil koolidest olemasolev õppeklass, kus on võimalik osutada tasuta teenuseid klientidele.
8. Ettevõttepraktika jaoks koha leidmisel on ka koolisiseselt kasutusel erinevad variandid, üle pooltes koolides toimub see võrdsest nii kooli kui õpilase initsiatiivil, 27% koolide poole pöörduvad ettevõtted. Edaspidi nähakse ettevõttepraktika korraldamisel suurenevat nii kooli kui erialaliidu/kutsealaliidu rolli.

9. 78% koolidest on välja kujunenud oma kindlad praktikabaasid, mis paiknevad enamasti samas maakonnas või regioonis. Nendeks on erineva suurusega ettevõtted.
10. Praktikajuhendajale ettevõttes toimub tasu maksmine 40% koolide hinnangul ettevõtte enda poolt, koolidest maksab juhendajale ettevõttes tasu vaid 15%, eraldi lepitakse tasustamine kokku 13% hinnangul. Veerand või enam juhendajatest võivad jätta tasustamata.
11. Õpilasele antakse enamasti (78% koolidest) konkreetne praktikaülesanne vastavalt eriala õppekavale. Selles on eristatud tööoperatsioonide loetelu, mis praktika jooksul tuleb sooritada. Praktikakohaga koostöös koostatakse praktikaülesanne 38% koolides.
12. Praktikajuhendi edastab ettevõttele ligi pooltes koolides praktikant ise. Kooli esindaja suhtleb praktikakohaga 62% koolide hinnangul kogu praktikaaja vältel ka sisulistes küsimustes. Ettevõttelt saadakse 2/3 juhtudest praktikandi kohta ka täpsem hinnang, 1/3 juhtudest ainult üldhinnang.
13. Koolide esindajad olid rahul nii ettevõttepoolse praktikandi juhendamise kui praktikandi poolt omandatud oskuste / teadmistega praktika ajal. Edaspidi oodatakse praktika korraldamisel enam initsiatiivi ettevõteteit, praktika tasustamissüsteemi parandamist.
14. Oma kursisolekut ettevõtete soovidega, nõudmistega ettevalmistatavate oskustöötajate suhtes hindas heaks ainult kolmandik vastanutest. Ettevõtja ootustele ei vasta lõpetajate võõrkeeleoskus ja valmisolek intensiivselt töötada. Praktiisi oskusi arvati enamasti vastavat nõutavale. Isiksusega seotud probleeme toodi enam välja oma lõpetanute juures. Just isiksusega seonduv on ka sagedaseks koolist väljalangevuse põhjuseks.
15. Hinnates erinevate probleemide teravust kutsehariduse tagamise seisukohalt, nähti põhilisena finantsprobleeme, infot erinevate töökohtade vajadusest ja oma kooli töökodade varustatuse parandamist. Muud probleeme hindas teravaks oluliseks vähem vastanuid.
16. Erialase töö leidmine lõpetanutel ei ole kerge enam kui poolte koolide hinnangul. Üle poole lõpetanutest leiab töö erinevates ettevõtetes üle Eesti. Sagedamini pöörduvad ise kutseõppeasutuste poole oskustööjõu saamiseks just väikeettevõtted.
17. Kutseõppeasutused suhtuvad väga positiivselt täiskasvanute tööalase koolituse ja ka ümberõppe korraldamisse. Selle korraldamiseks on enamik kooli kas juba palganud või kavatseb palgata inimese.
18. Vaid 20% riiklike koolide esindajatest suhtub võimalikku kooli erastamis- või munitsipaliseerimiskavasse positiivselt. Negatiivset suhtumist põhjendati kooli üldriikliku funktsiooniga, omavalitsuste mittevalmisolekuga, tekkivate finantsprobleemidega. Võimalikku huvilisena erastamisel nähti valdavalt kohalikku omavalitsust.
19. Suhtumine kutsestandardite koostamisse on samuti positiivne ja koolid on selles protsessis valmis aktiivselt osalema. Kutsestandardidest loodetakse abi nii lõpetanute taseme ühtlustumisele, ettevõtete vajadustest parema pildi saamiseks kui õppekavade täiustamisel.

Lisa

Kutseõppeasutuste uuring

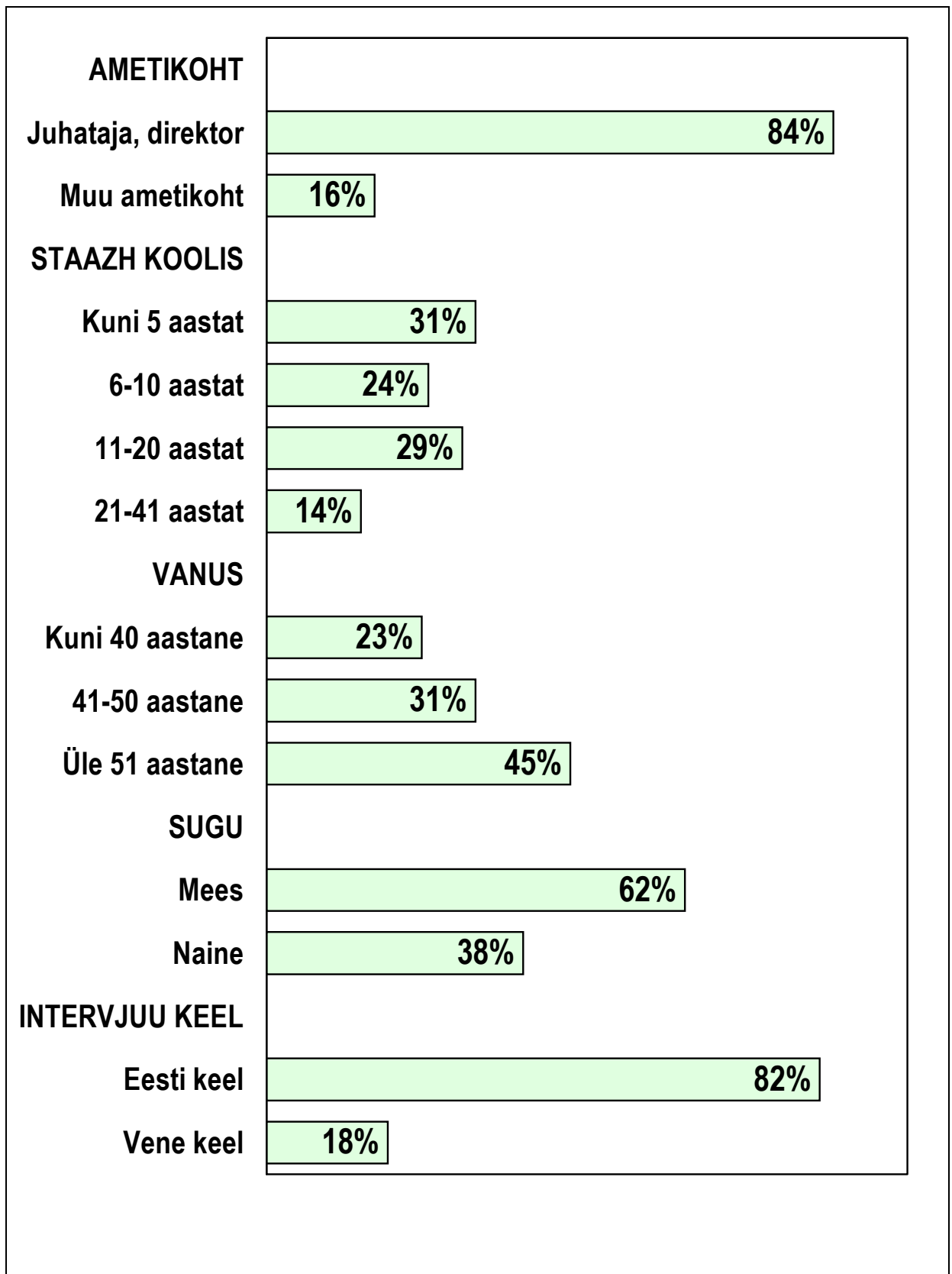
September 1998

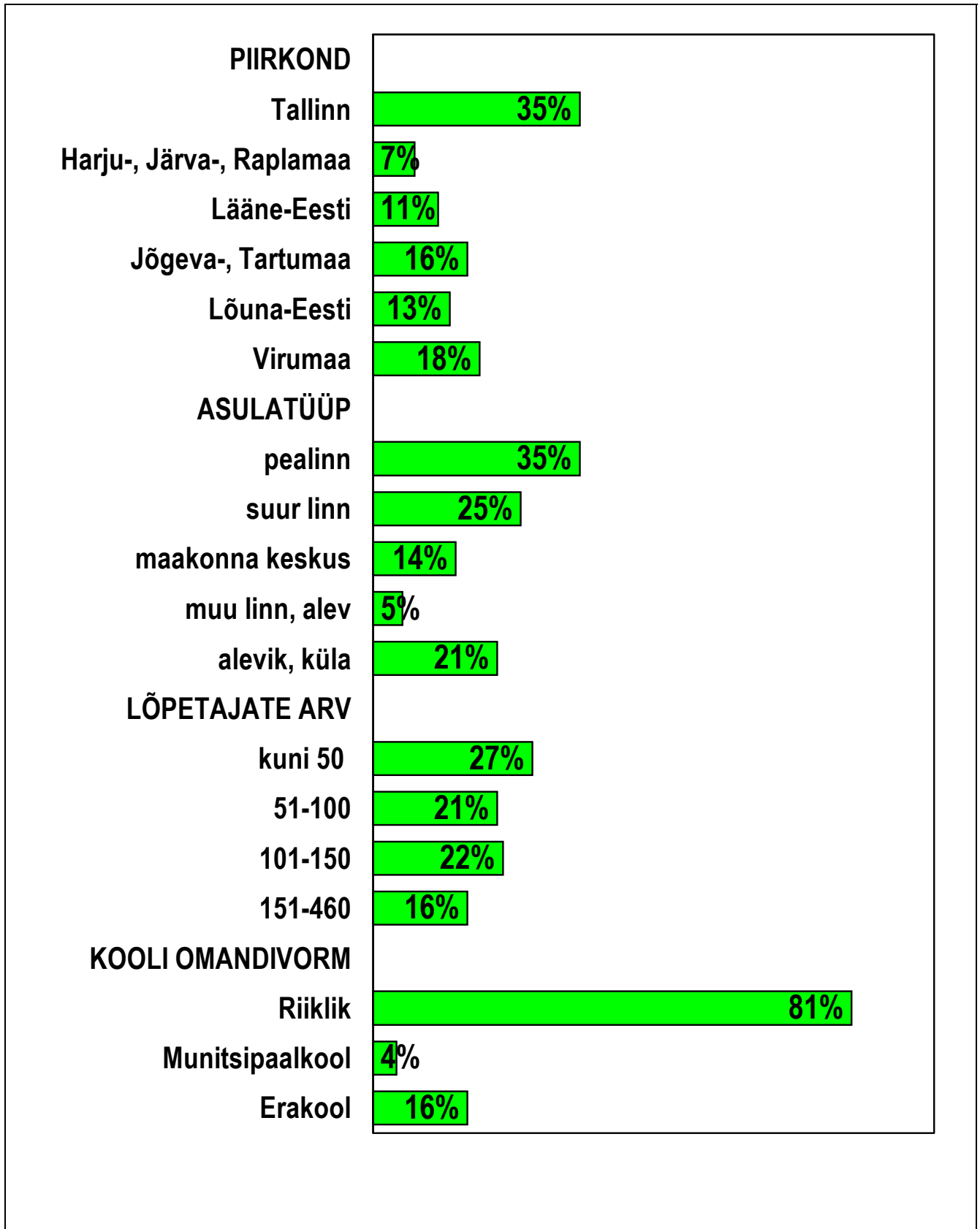
Vastanute profiil

%

Küsitletud kutseõppeasutuste profiil %

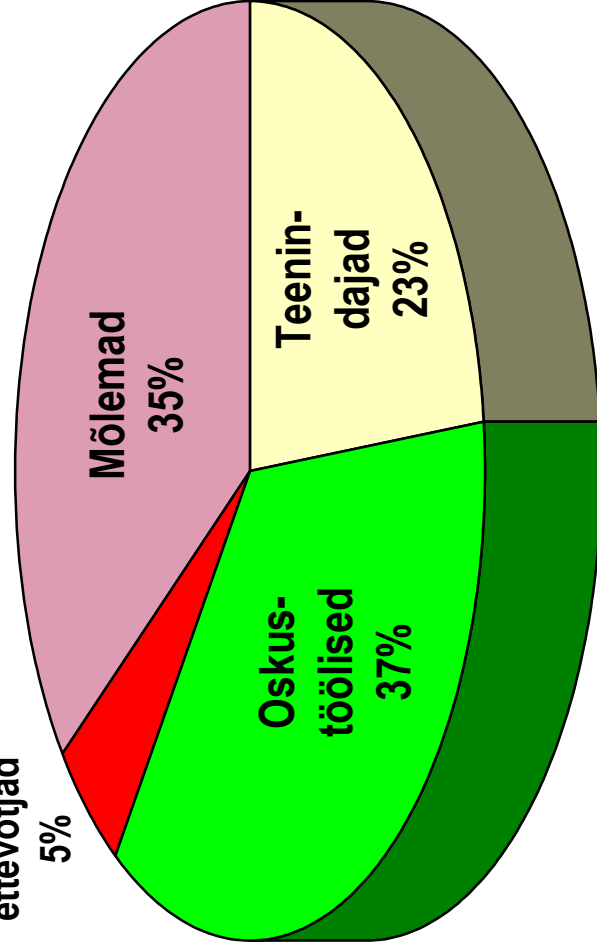

Õppeasutuses koolitavad Koolist saadava eriala ettevalmistus oskustöölised ja teenindajad

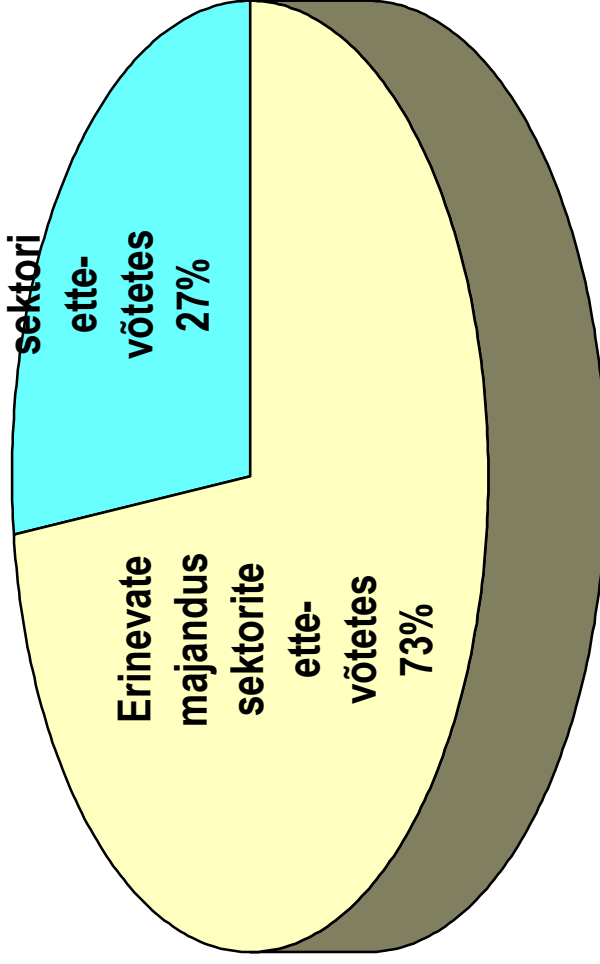
% kõigist vastanuist

Spetsialistid, väike-ettevõtjad
5%

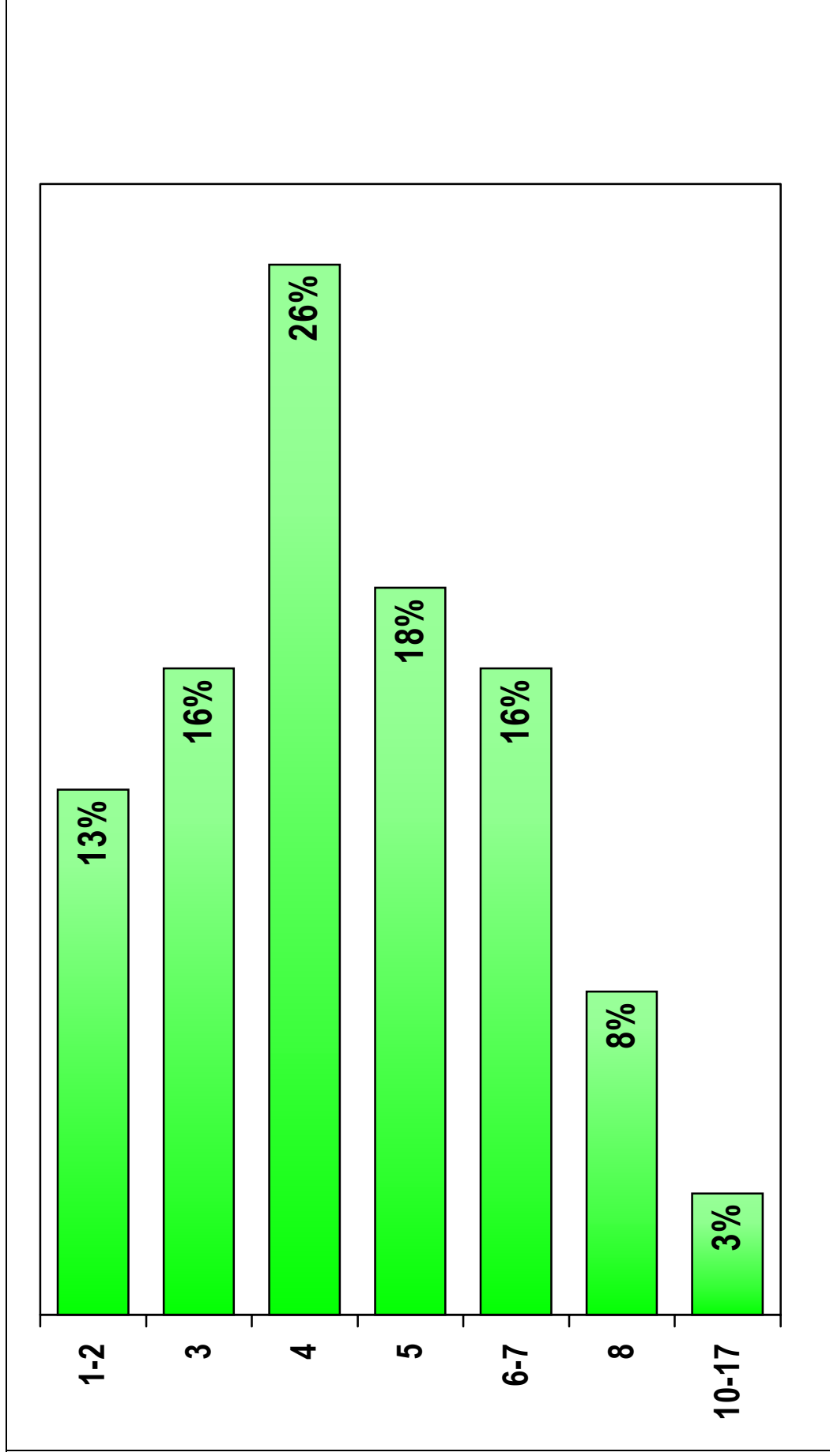

Töökäivitatud majandussektori

Kutseõppeasutustes ettevalmistavate erialade (kutsealade) arv % kõigist vastanuist

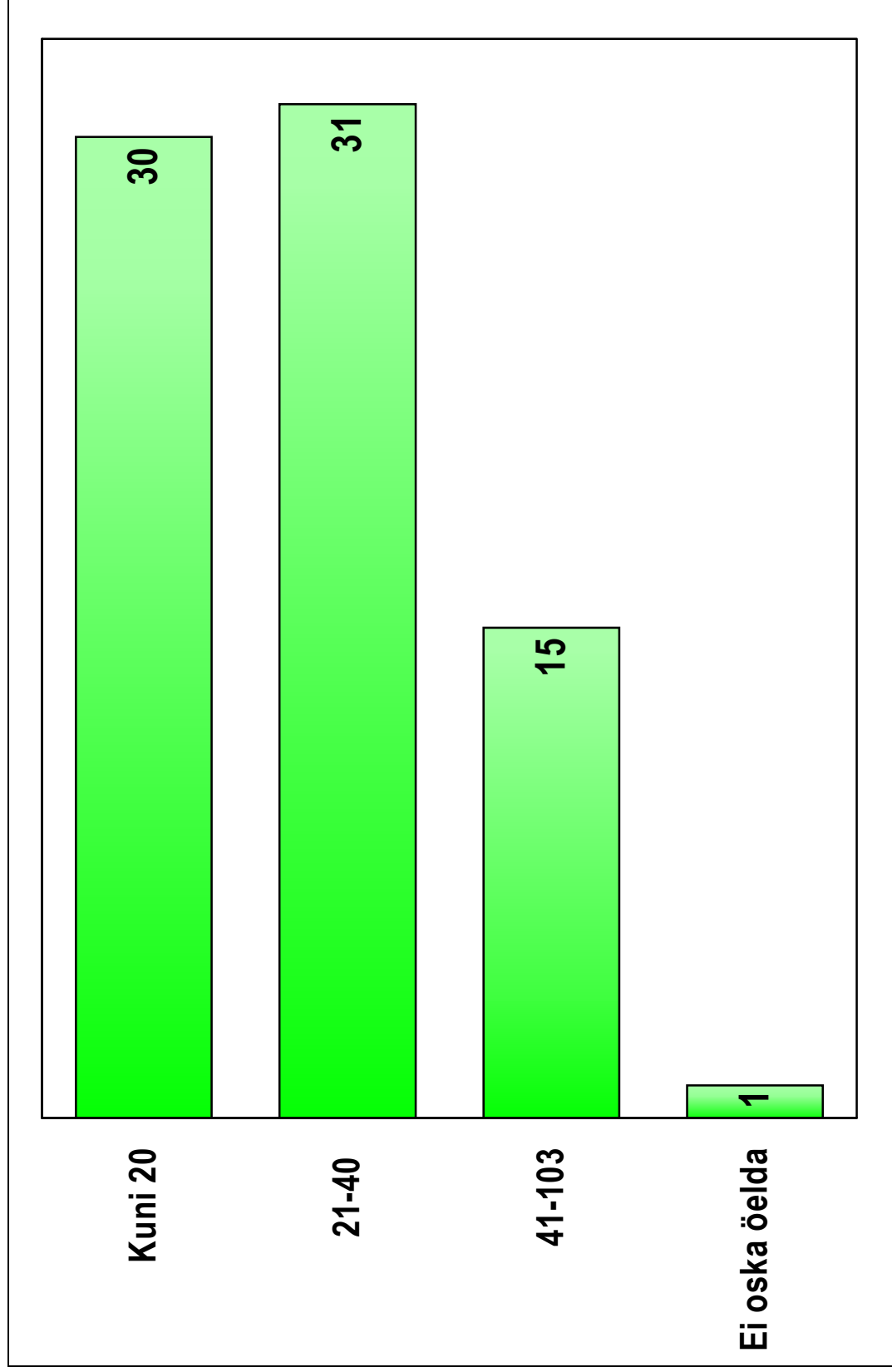

Põhikohaga õppejõud

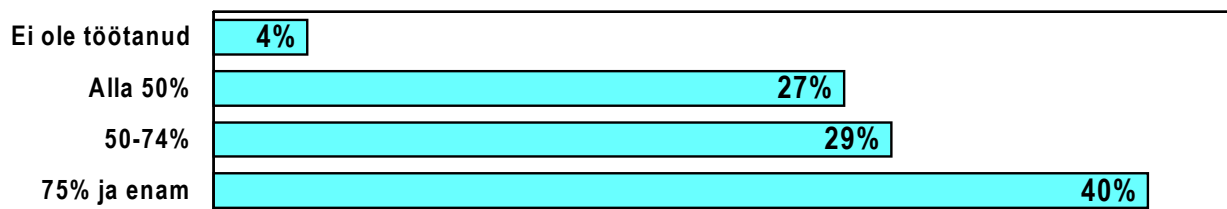
Koolide arv

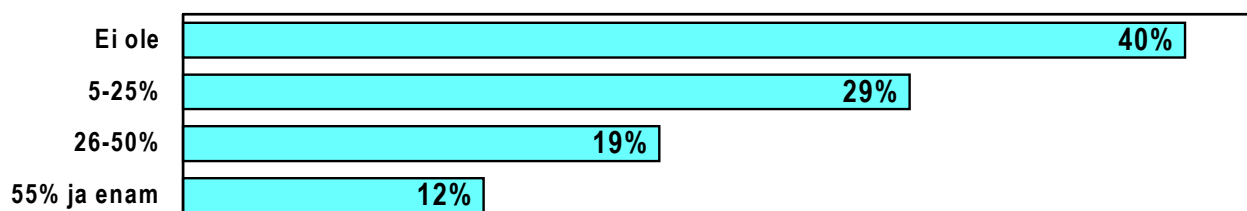

Kutseõpetajate...%

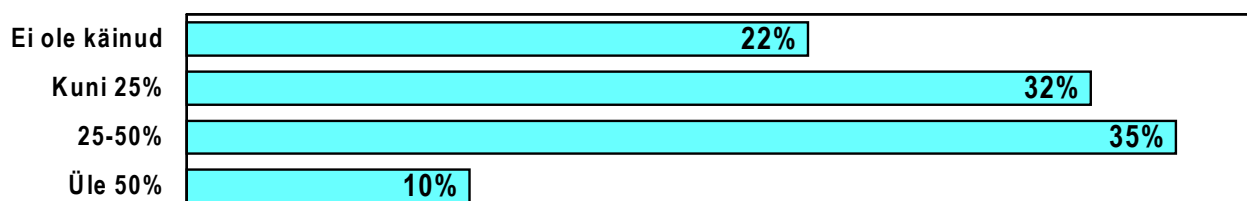
... varasem töötamine praktikuna

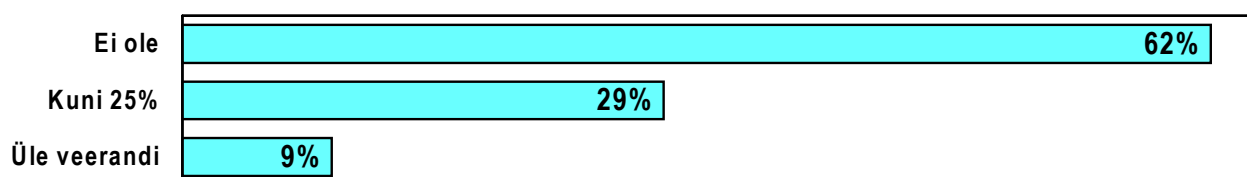
... stazheerimine ettevõttes viimase 5 aasta jooksul

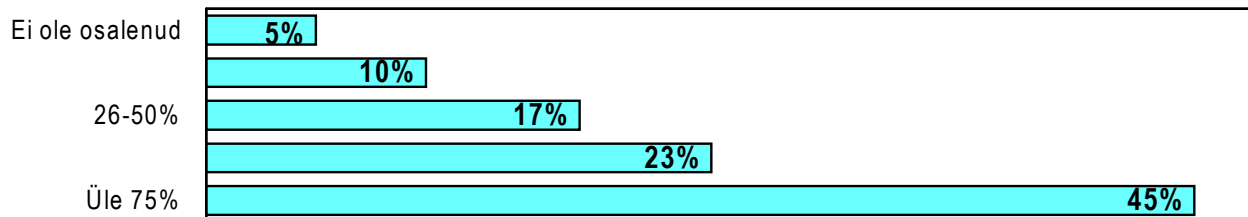
... stazheerimine analoogsetes koolides välismaal

... stazheerimine välismaa ettevõttes

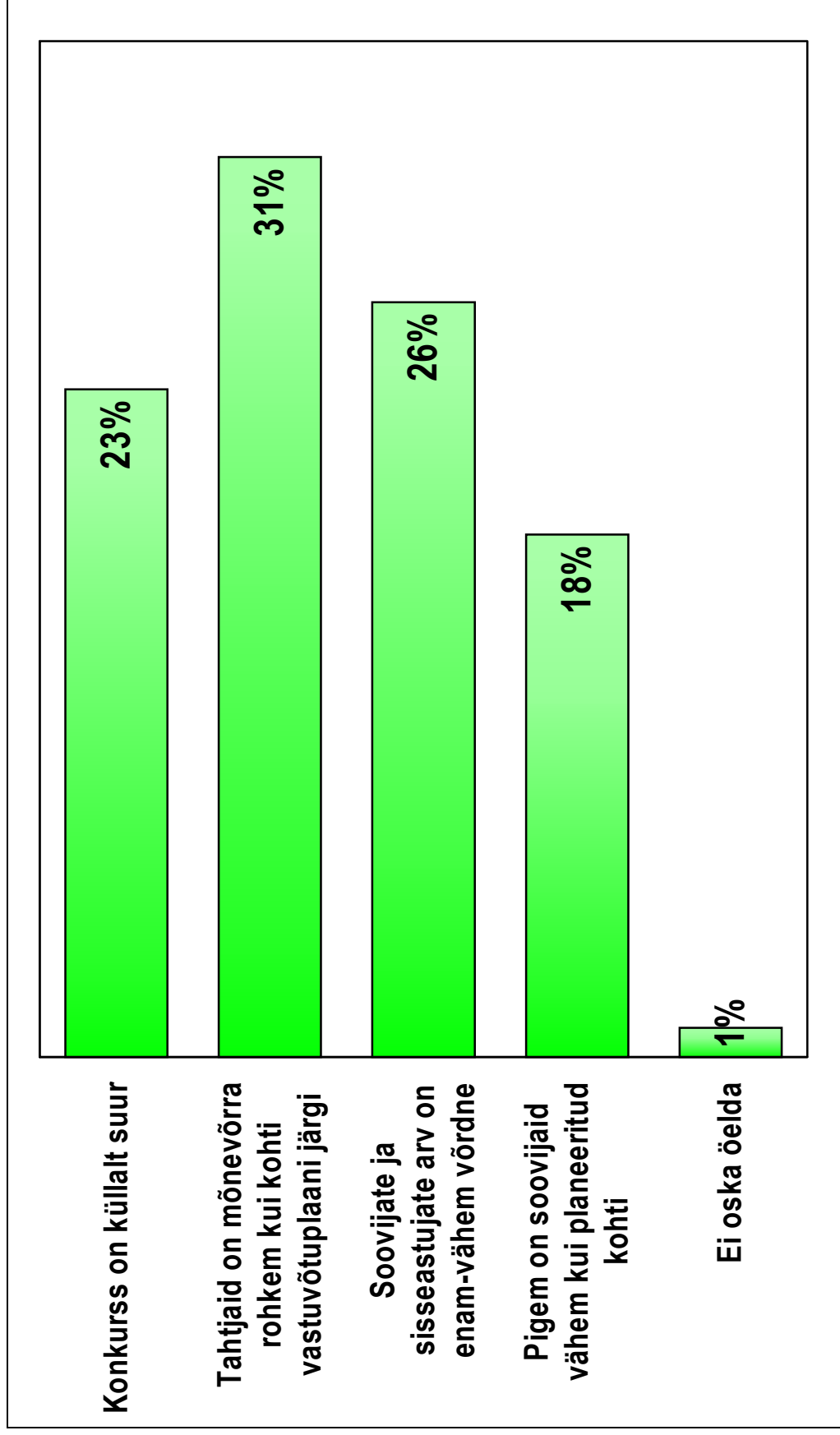
... osalemine täiendõppekursustel

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 7

Konkurss kooli põhilistele erialadele % kõigist vastanuist

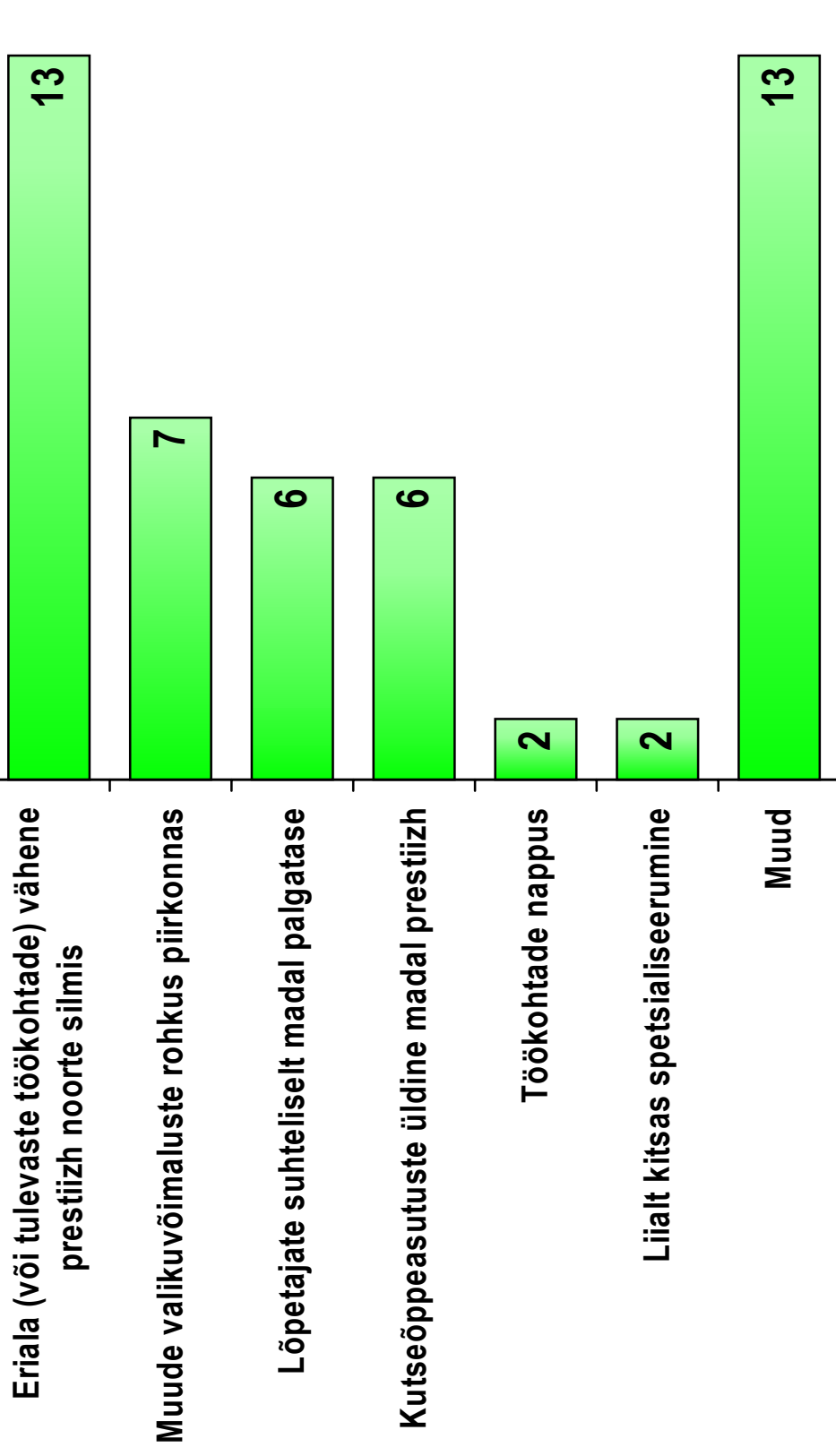

Madala konkursi põhjused

N=34

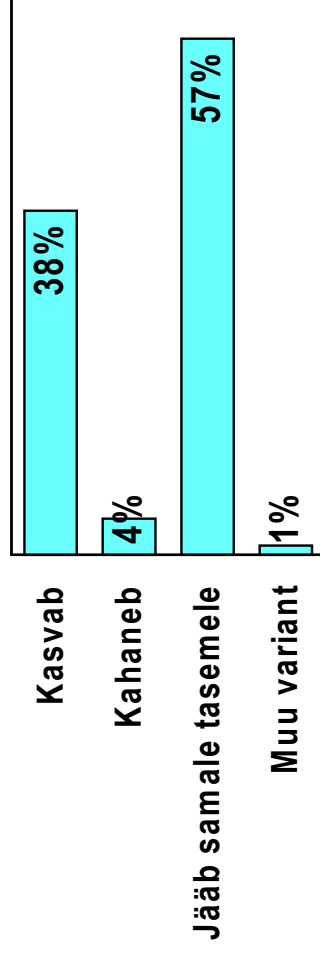

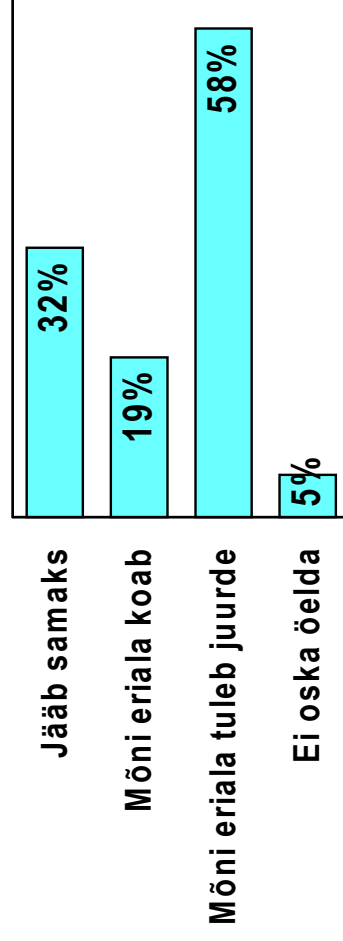
Lähiaastate muutused õpilaste arvus ja erialades % kõigist vastanuist

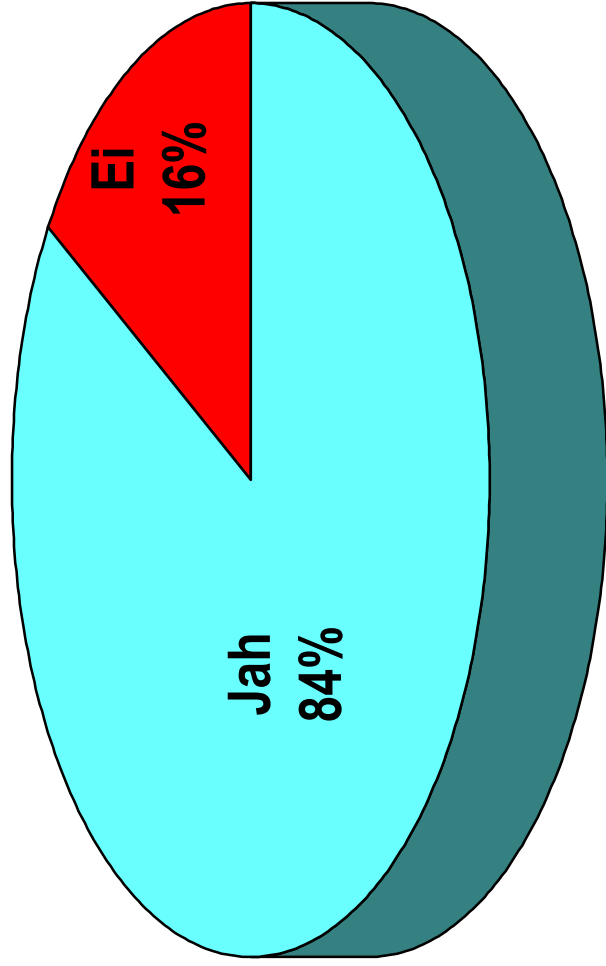
Koolidel on olemas prognoos
vastuvõetavate õpilaste arvust lähiaastatel ...

Koolide õpilaste arv lähiaastatel võrreldes praegusega

Koolis õpetatavate erialade loetelu lähiaastatel

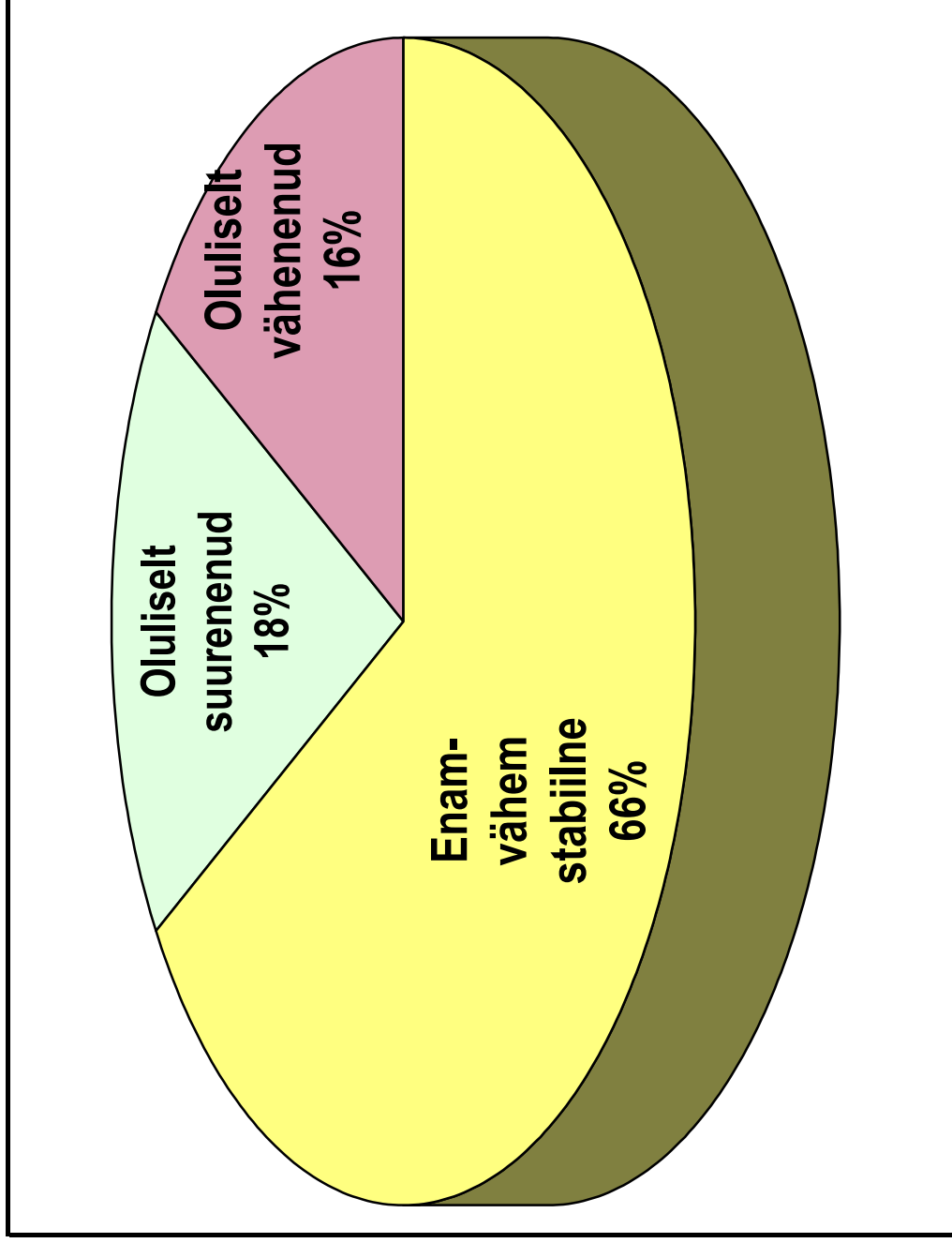

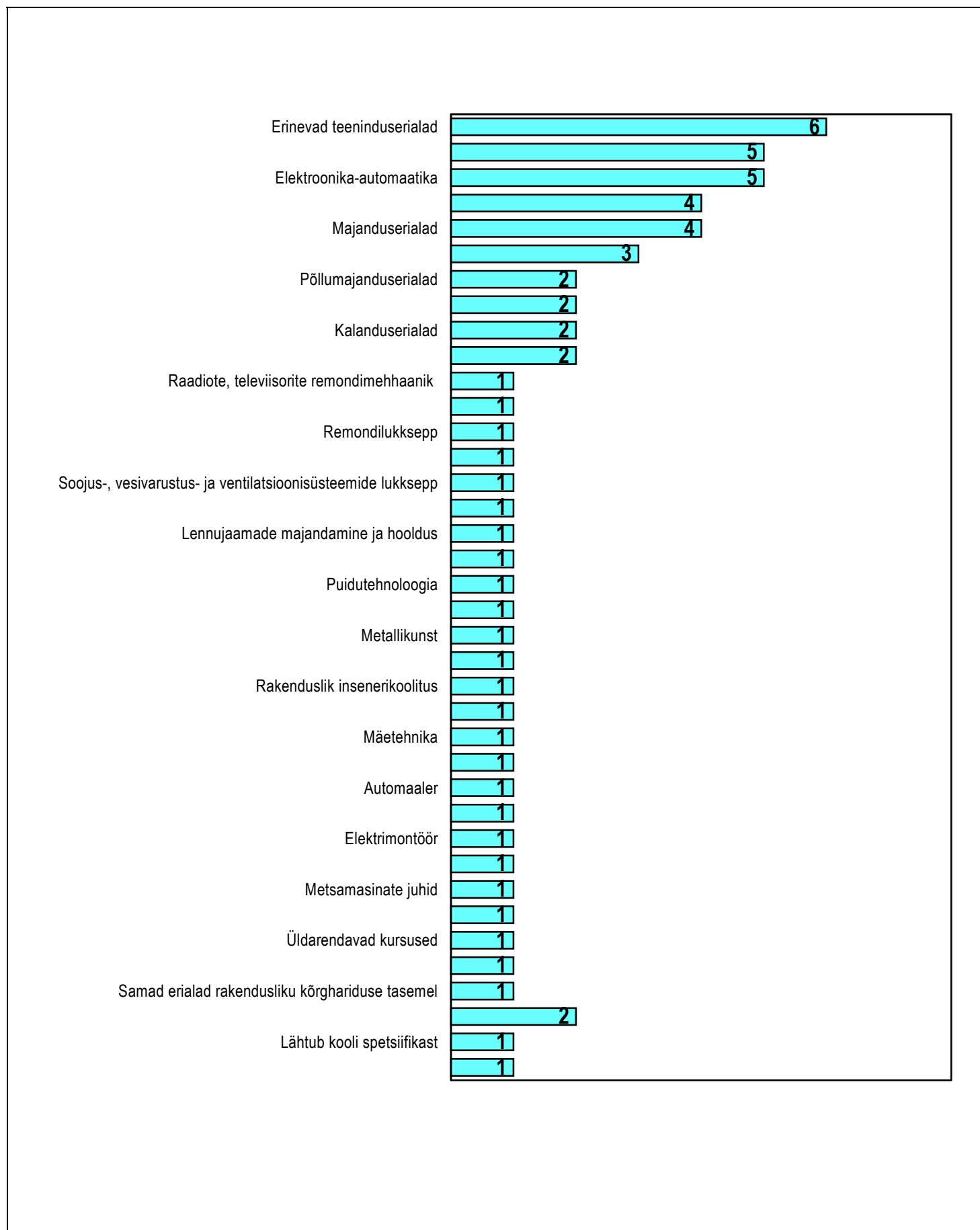
Lõpetajate arv viimastel aastatel

% kõigist vastanuist

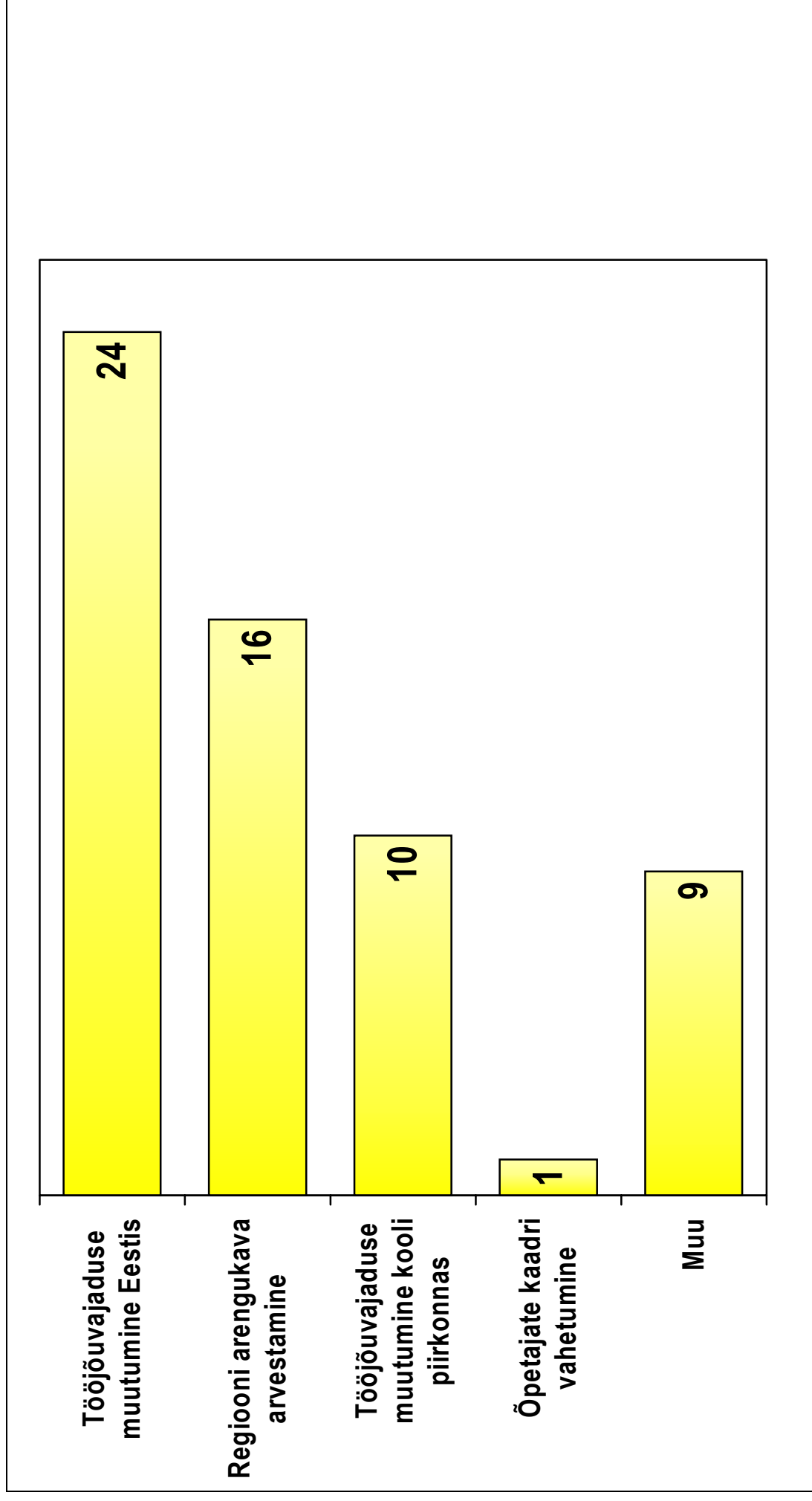
Lisanduvad erialad...N=45

Erialade lisandumise põhjused

N=45

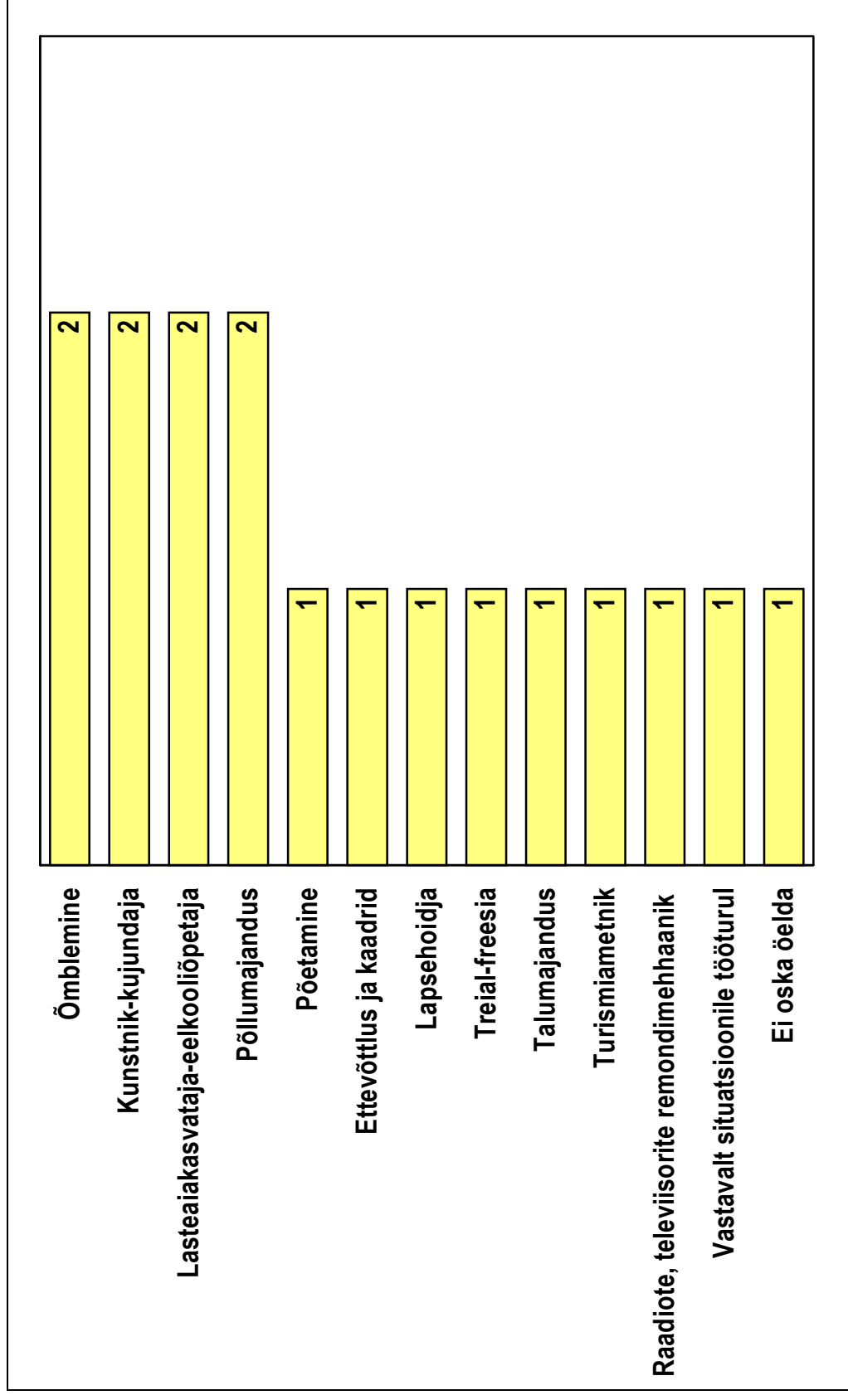

Erialadest kaovad ...

N=15

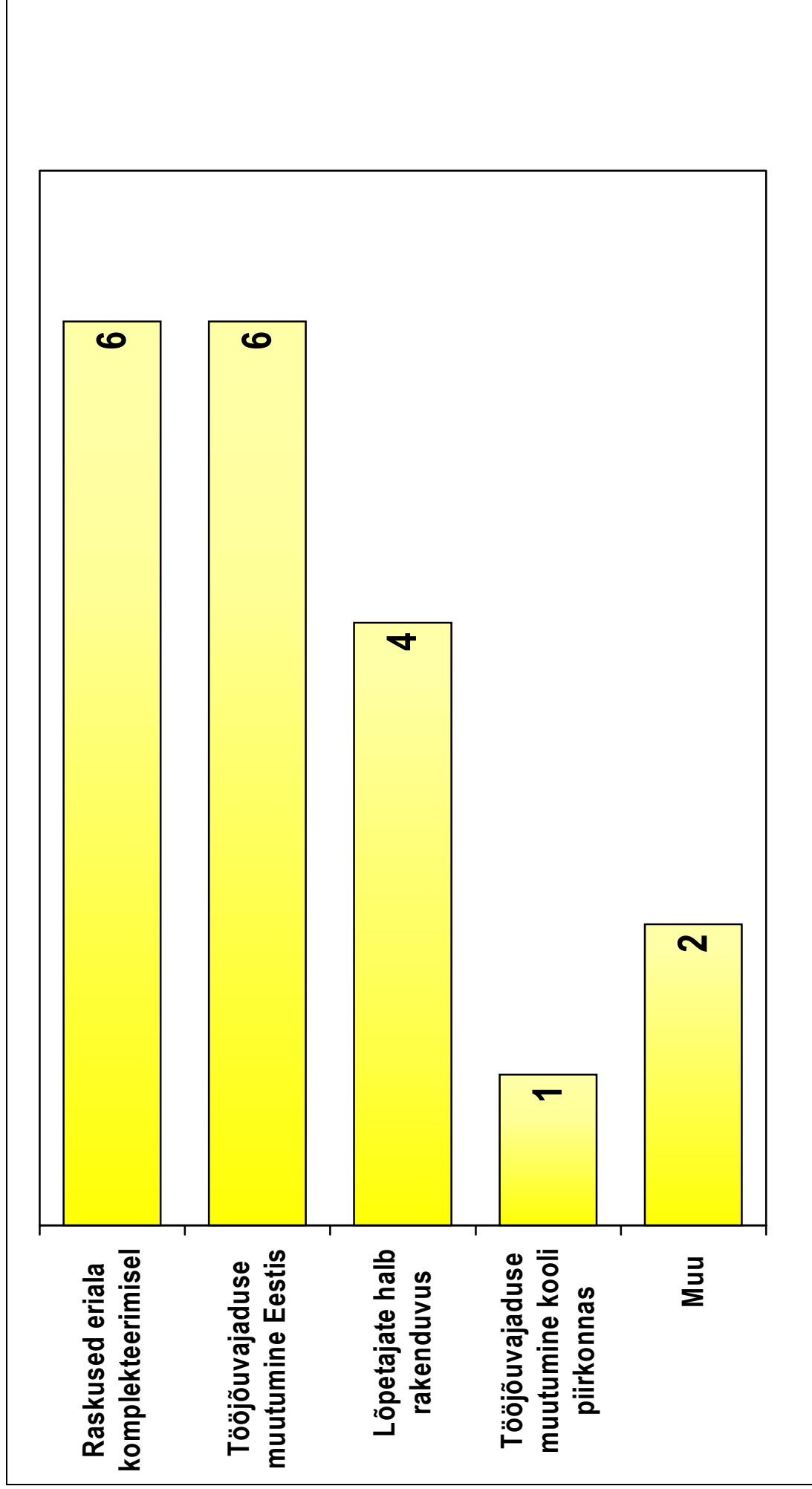

Erialade kadumise põhjused

N=15

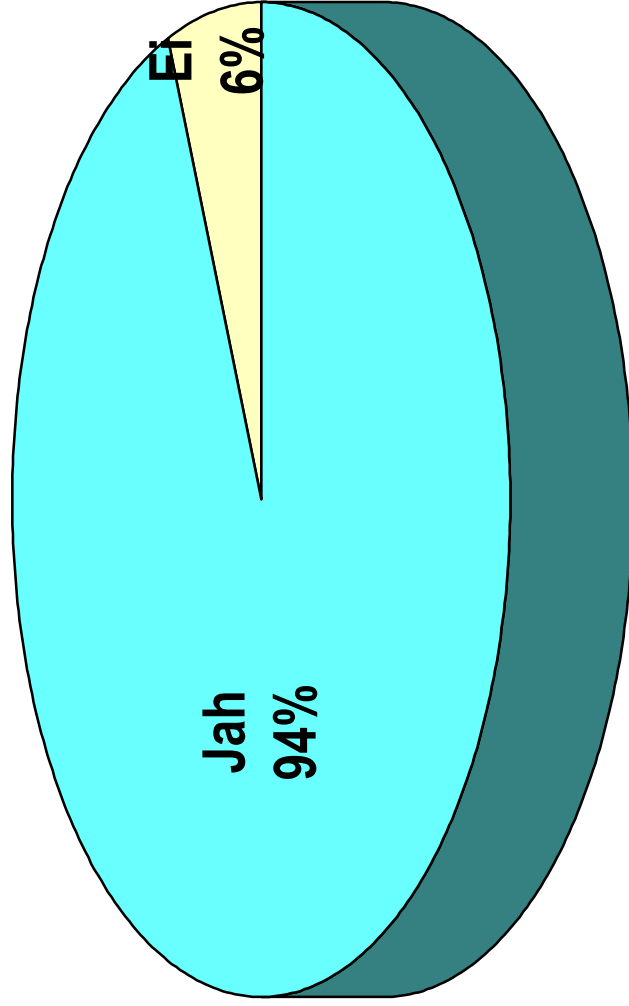

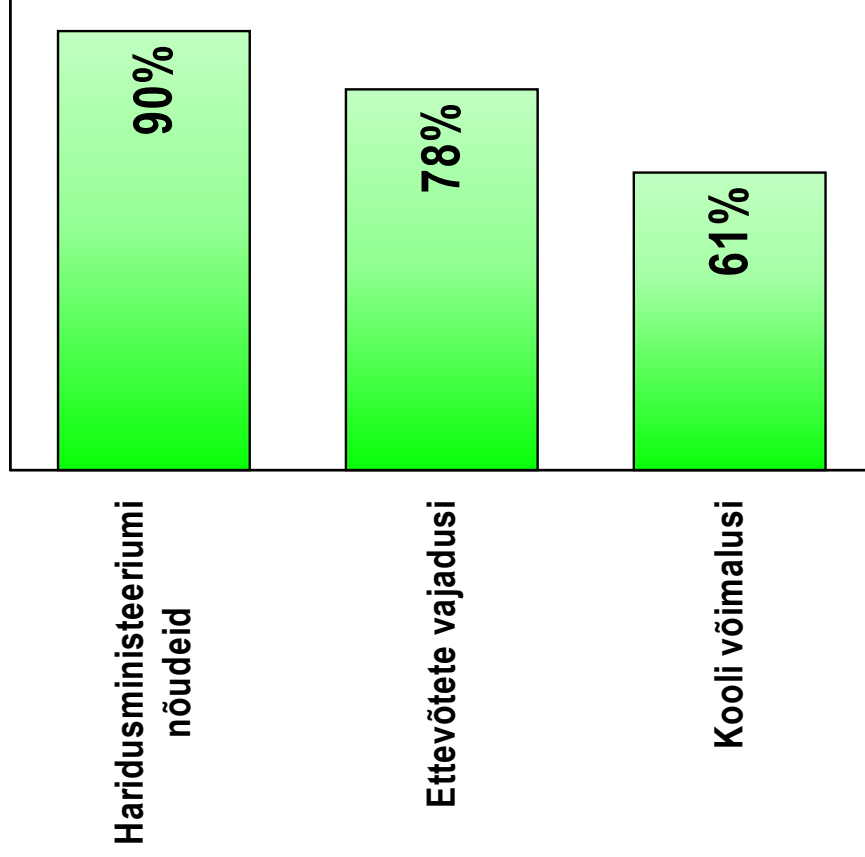
Kooli õppekavade olemasolu/koostamine % kõigist vastanuist

Praegused õppekavad on kinnitatud Haridusministeeriumi poolt

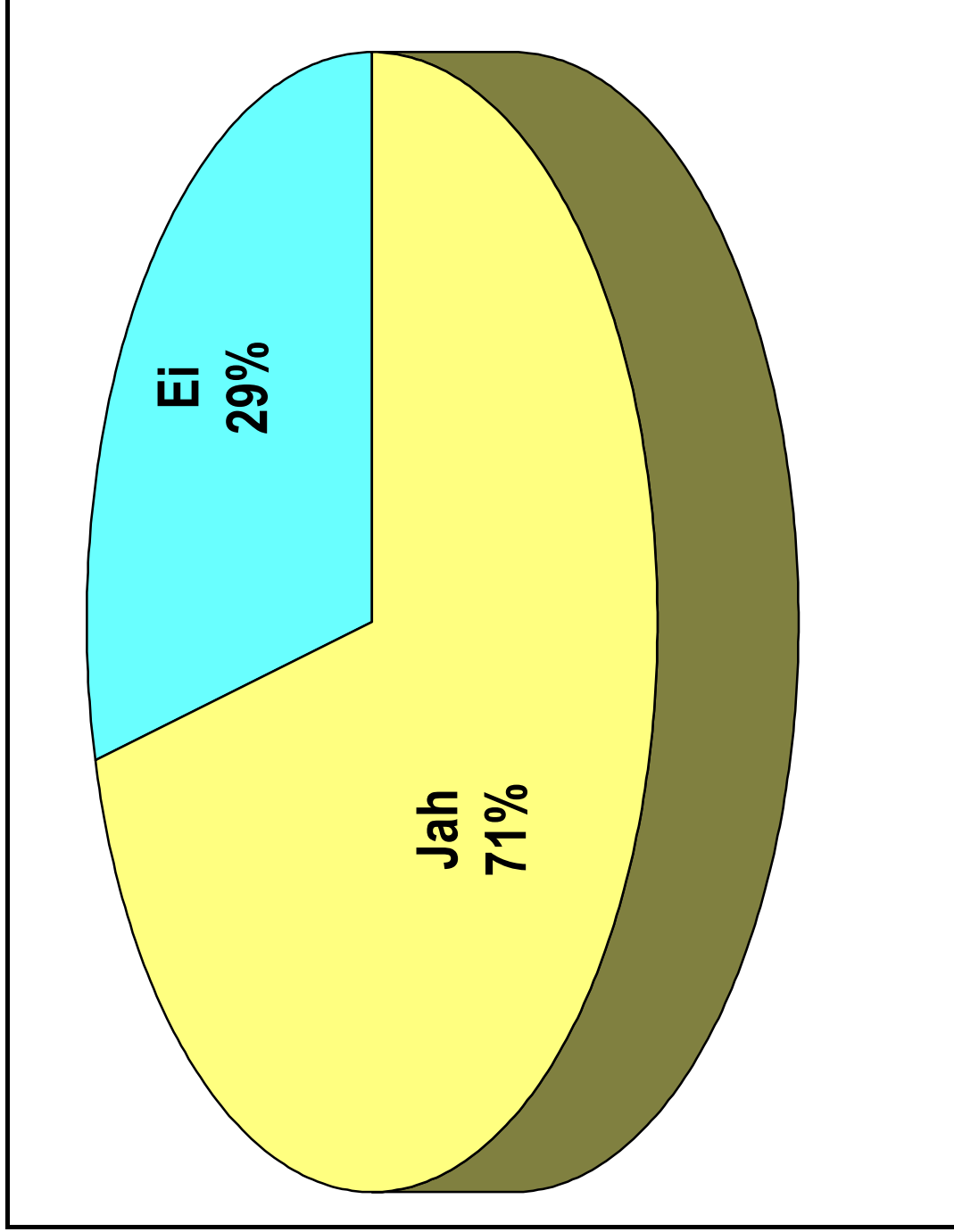

Praeguste õppekavade koostamisel arvestati põhiliselt ..

Õpilaste üldharidusliku baasi tugevdamise on vajalikkus ... % kõigist vastanuist

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 17

Koostöövalmidus üldhariduskoolidega

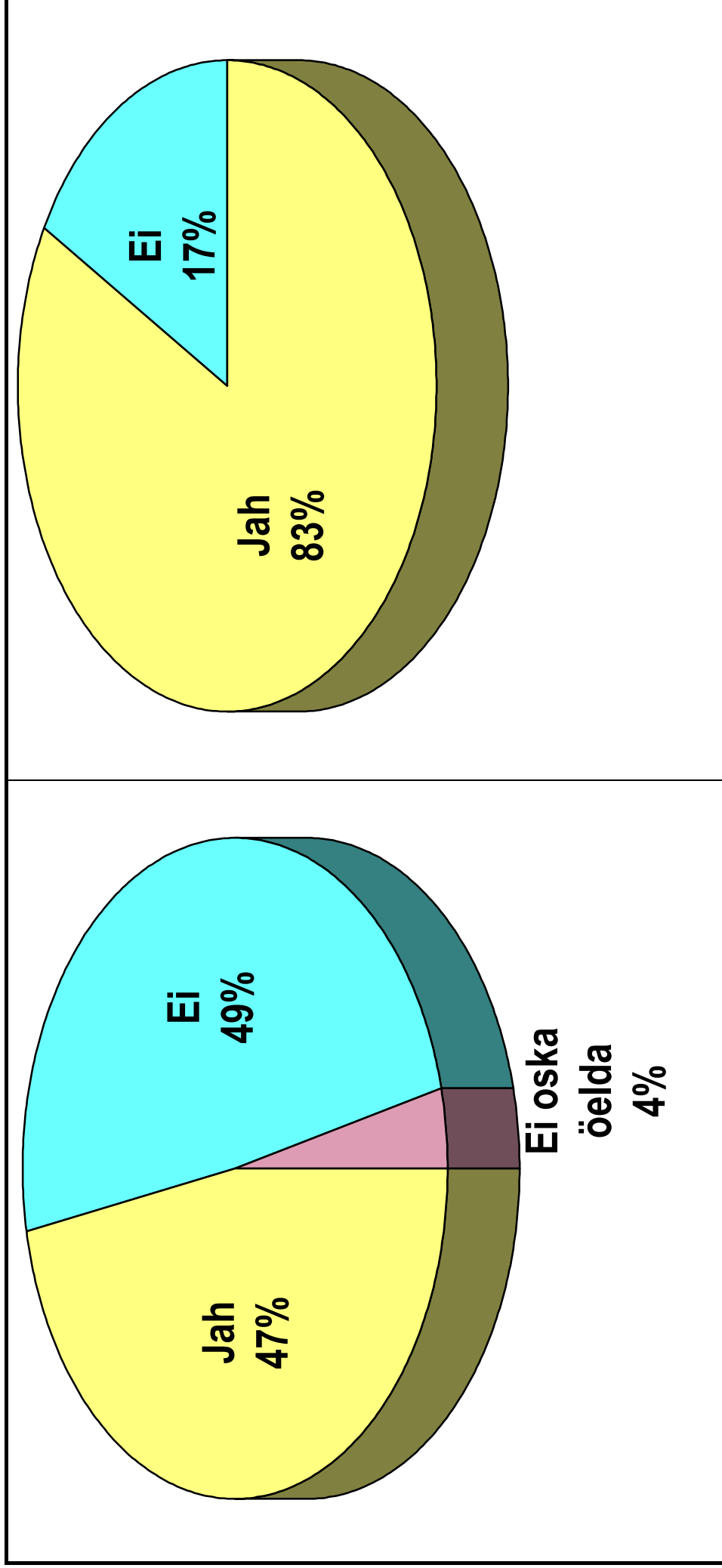
% kõigist vastanuist

**Koostöö võimalus üldharidusliku baasi tugevdamiseks
mõne oma piirkonna üldhariduskooliga**

**Võimalus koostööks mõne oma piirkonna
üldhariduskooliga mingi kooli eriala
tutvustamiseks/õpetamiseks**

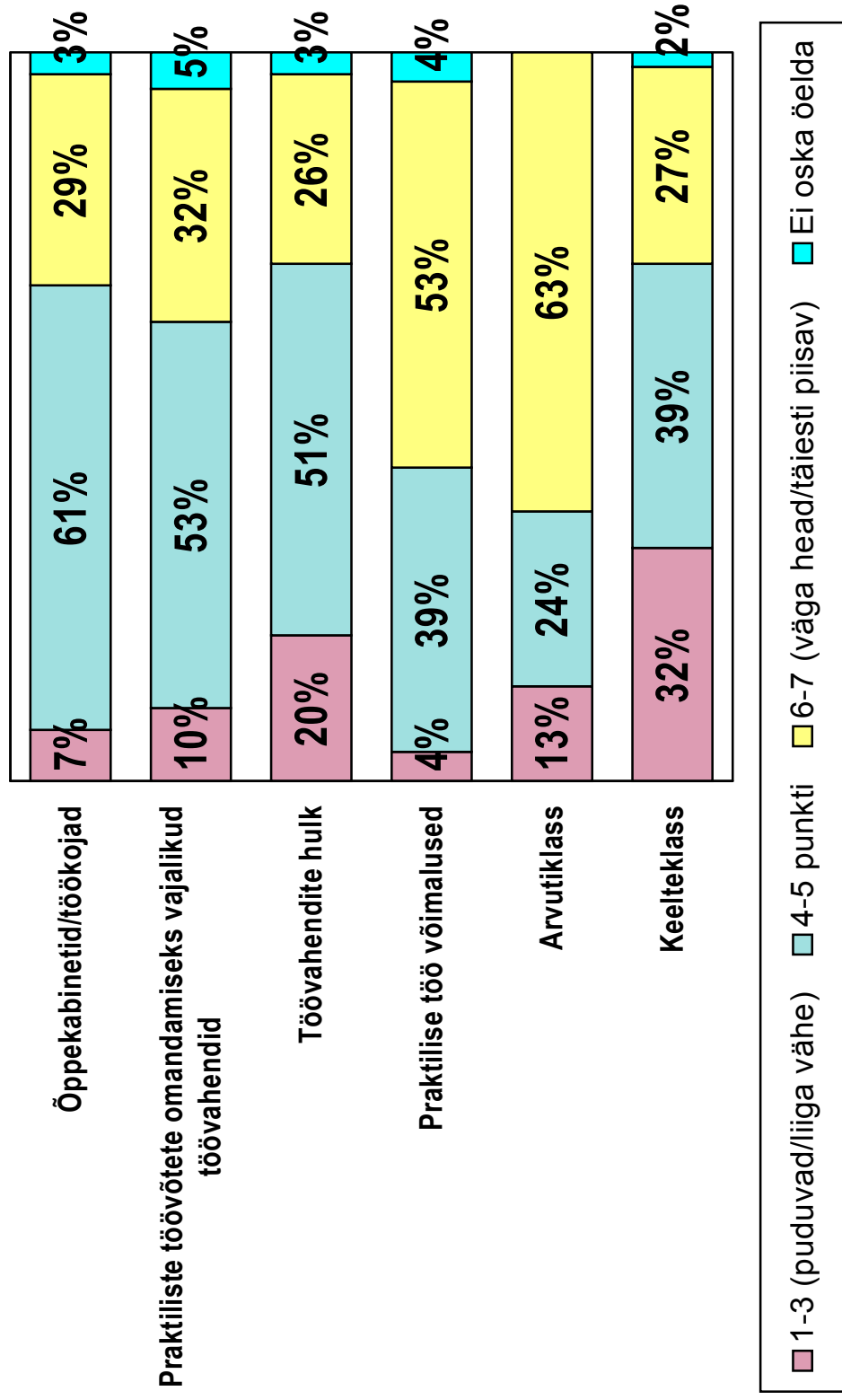

Kutsehariduse ja Tööhõive Siirekeskus

Töövõtete omandamise võimalused koolis % kõigist vastanuist

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 19

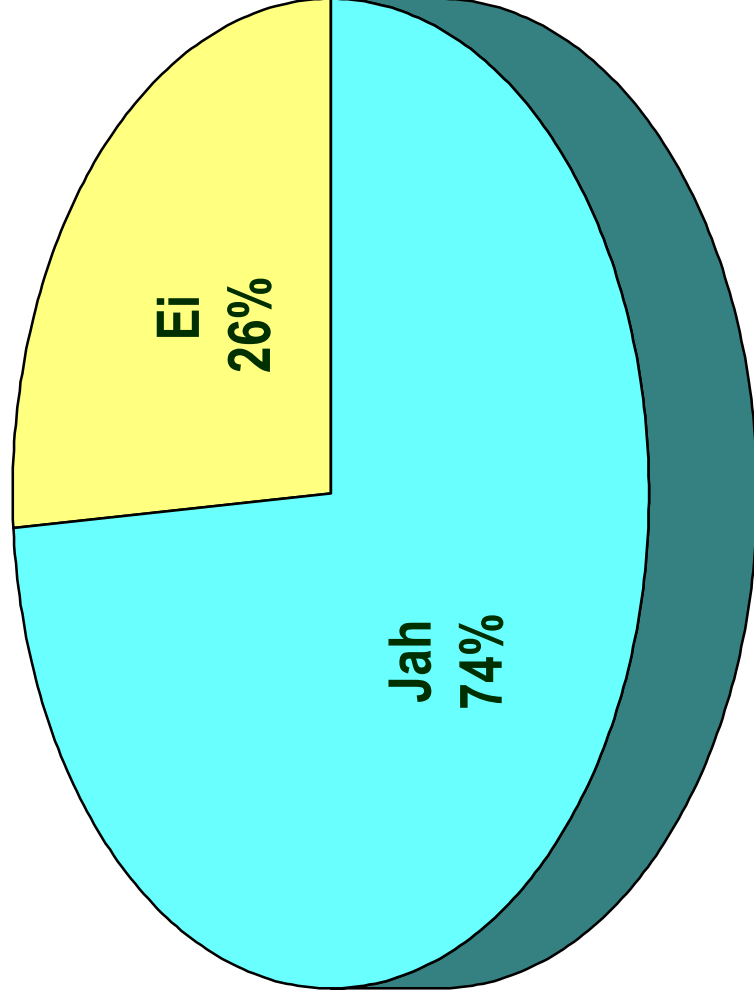
Tasuliste teenuste osutamise võimalus klientidele

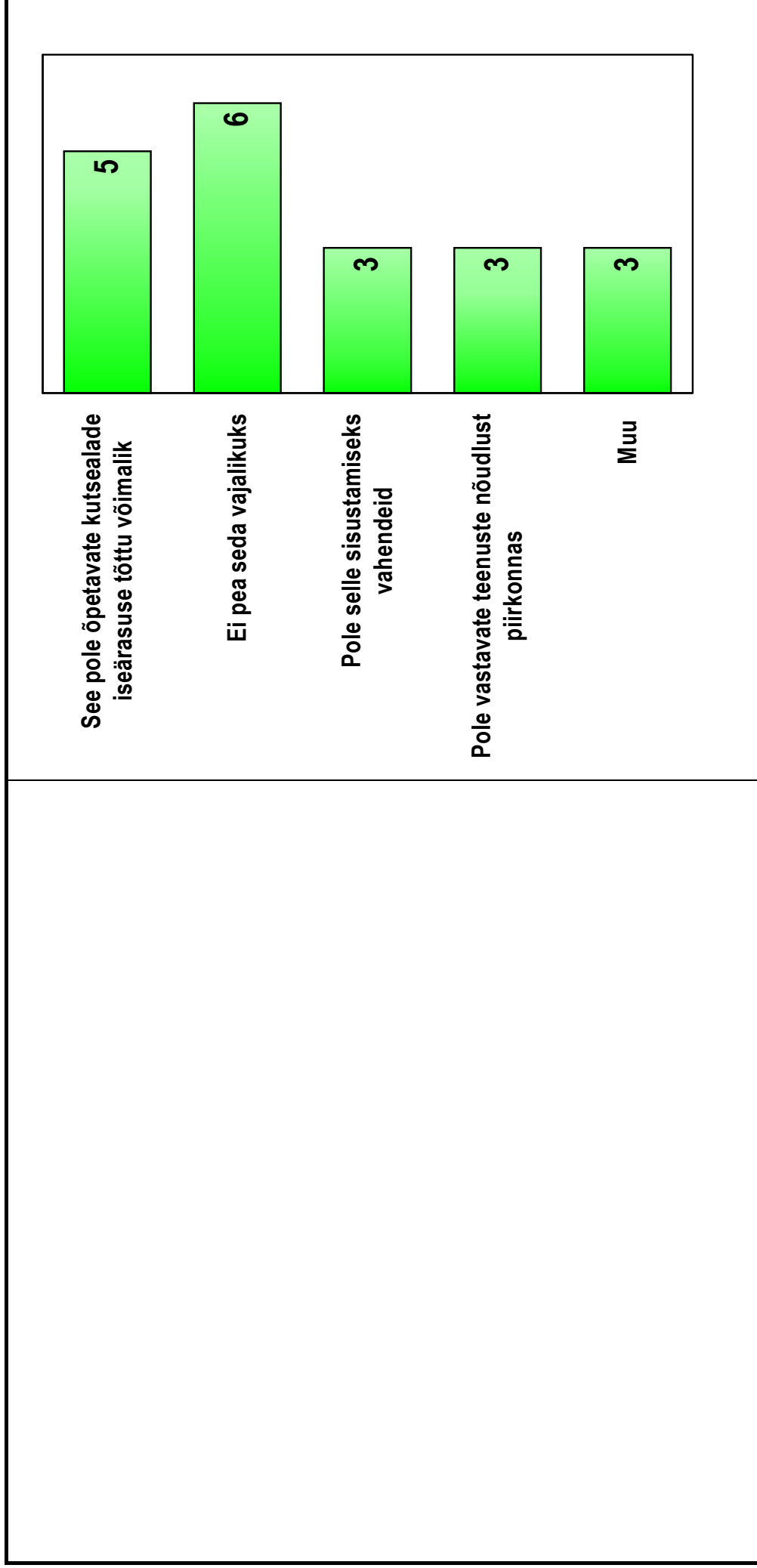
% kõigist vastanuist

N=20

Koolis on õppeklass, kus on tasuliste teenuste osutamise võimalus ...

Vastava õppeklassi mitteolemasolu põhjused

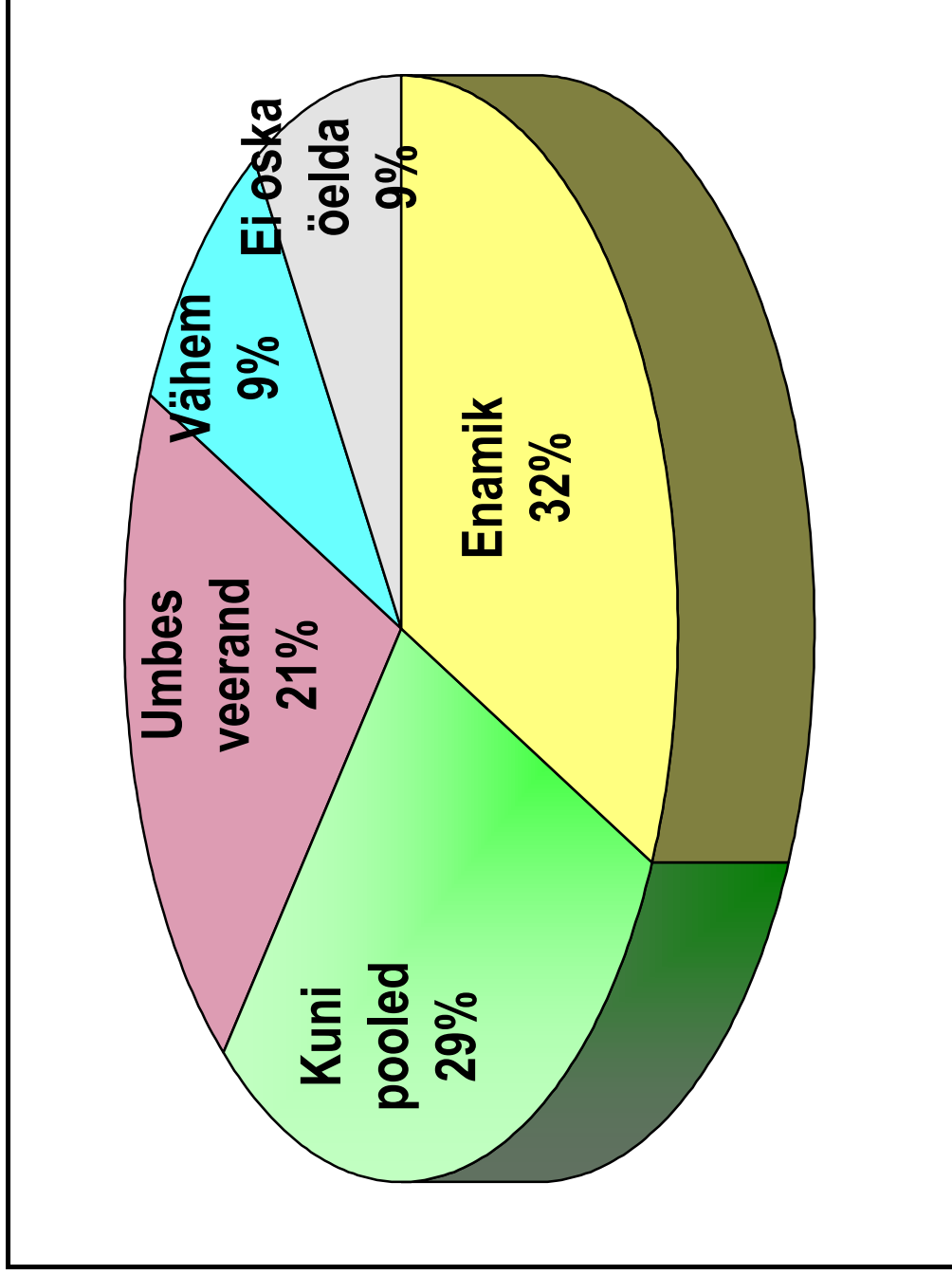

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 20

Lõpetanud, kes lähevad tööle ettevõtetesse/asutustesse,
kus on õpinguajal olnud praktikal
% kõigist vastanuist

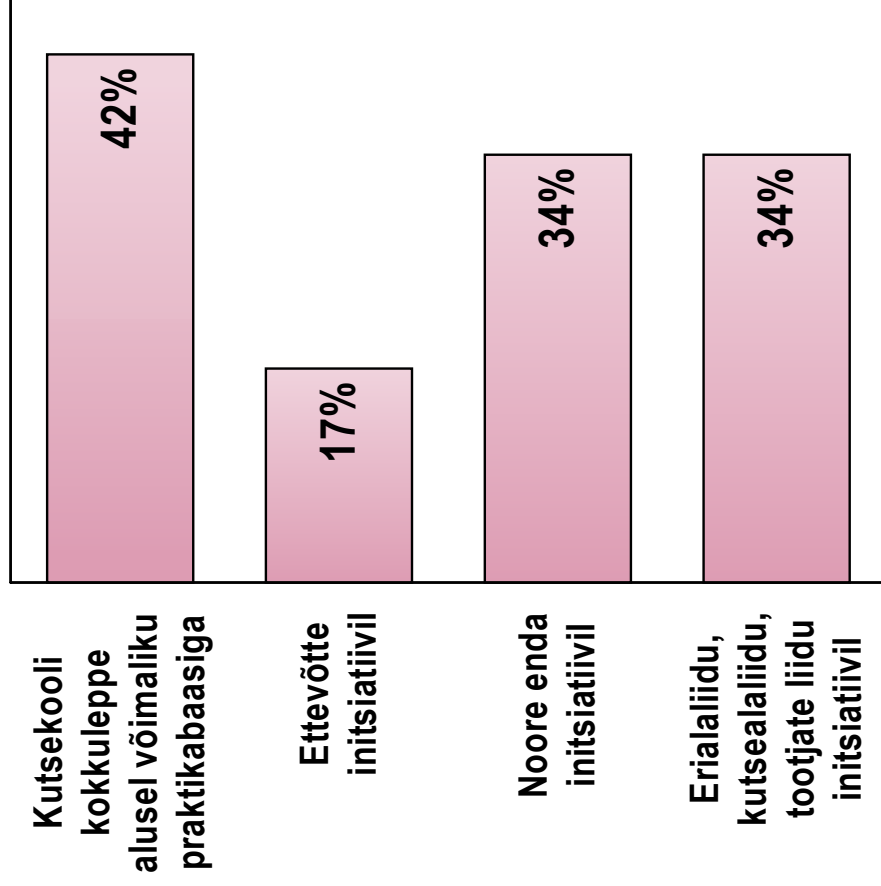
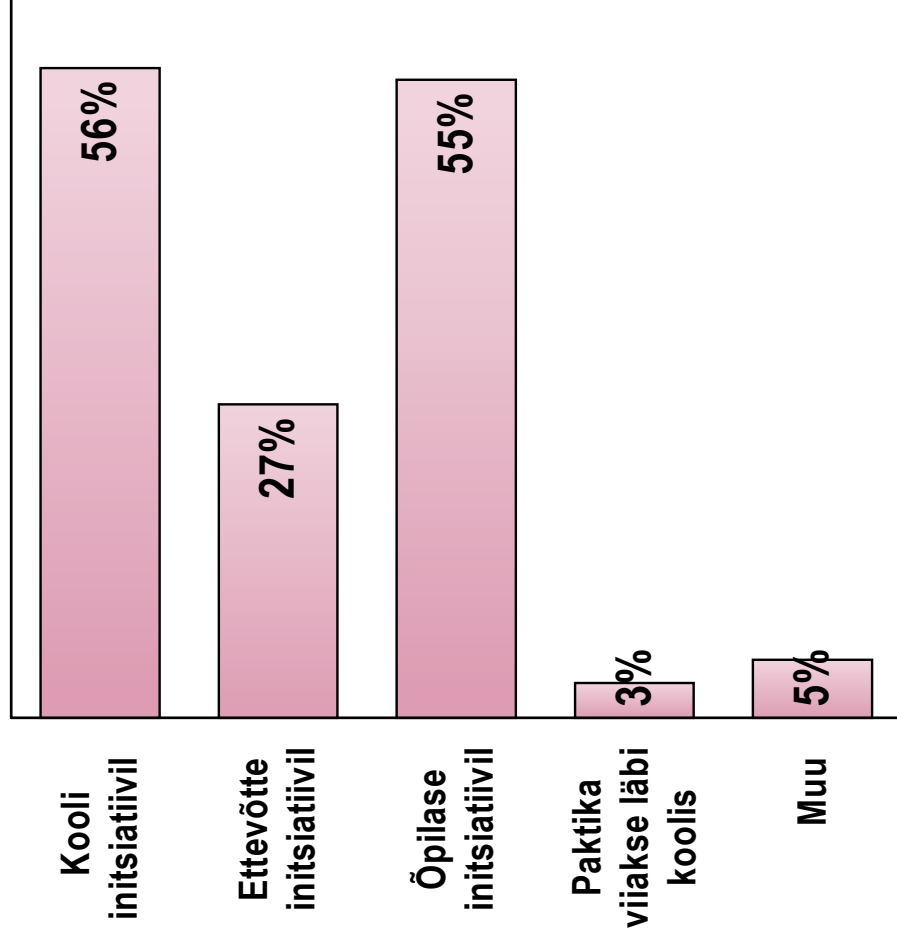

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 21

Praktikakoha leidmine ... % kõigist vastanuist

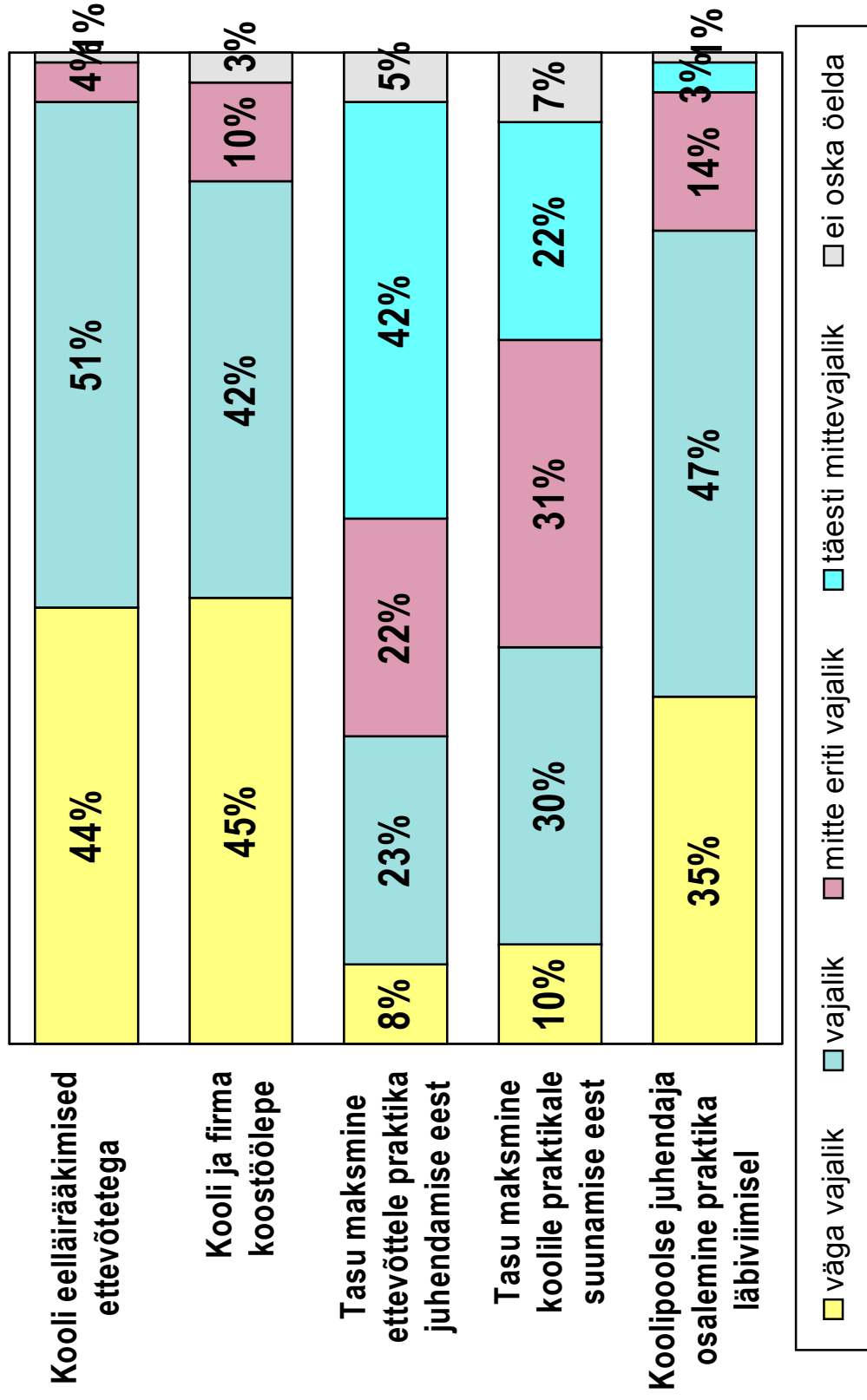
... toimub praegu	... peaks toimuma
-------------------	-------------------

Erinevate tegurite olulisus praktikakorraldusel % kõigist vastanuist

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 23

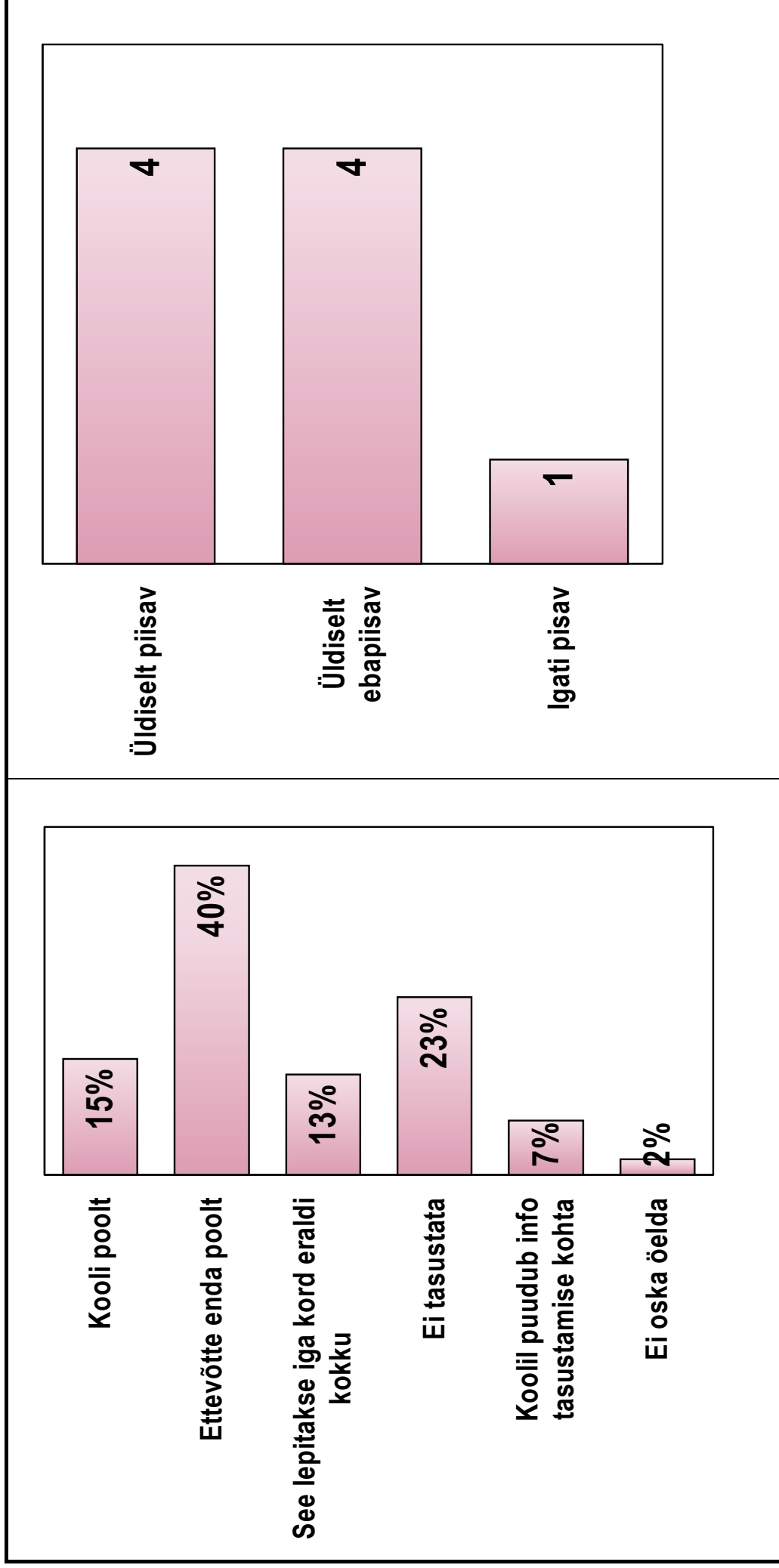
Praktika juhendamise eest tasumine

% kõigist vastanuist

N=9

Ettevõtte esindajale praktika juhendamise eest tasumine	Kooli poolt praktika juhendamise eest makstav summa juhendajale on ...
---	--

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 24

Praktikakohad

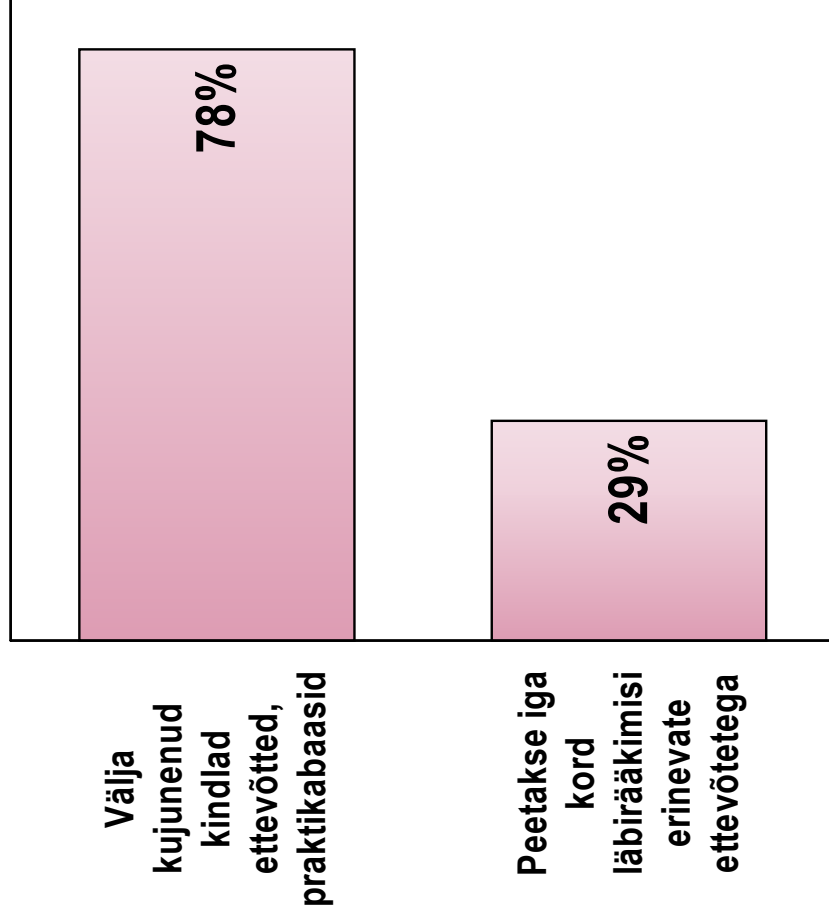
% kõigist vastanuist

N=60

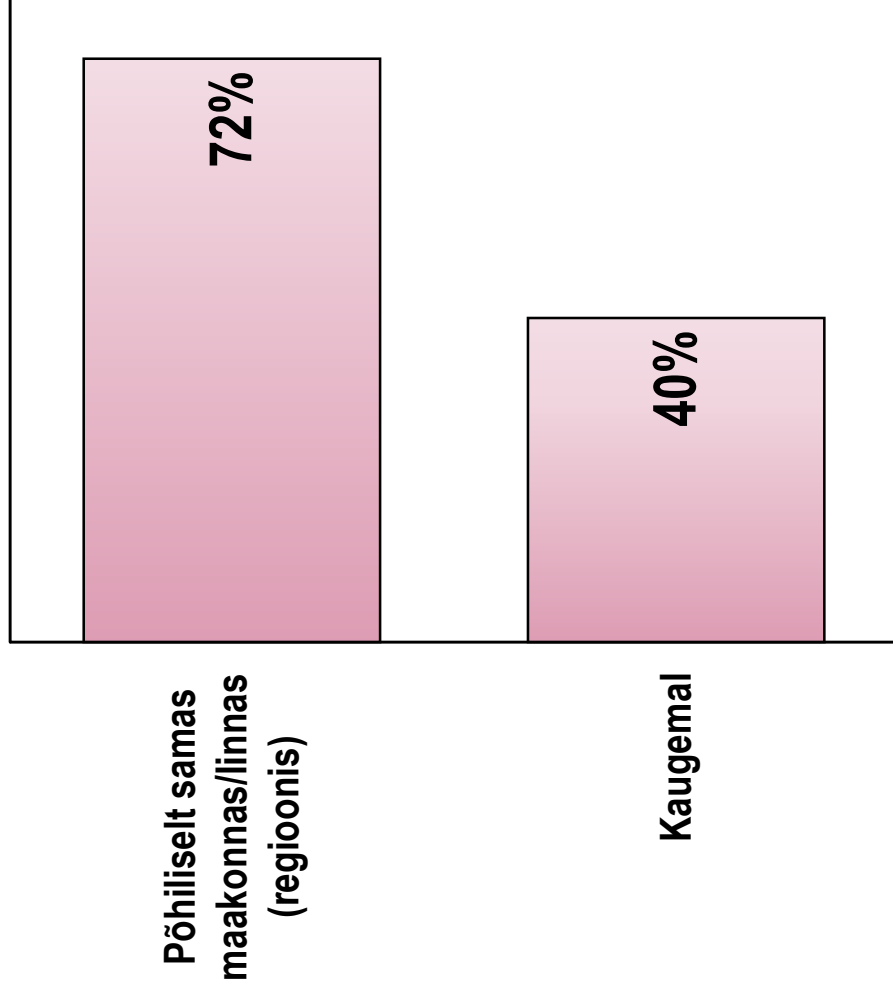

Kutsehariduse ja Tööhõive Siirekeskus

Koolis õpetavate erialade praktikakohad on ...

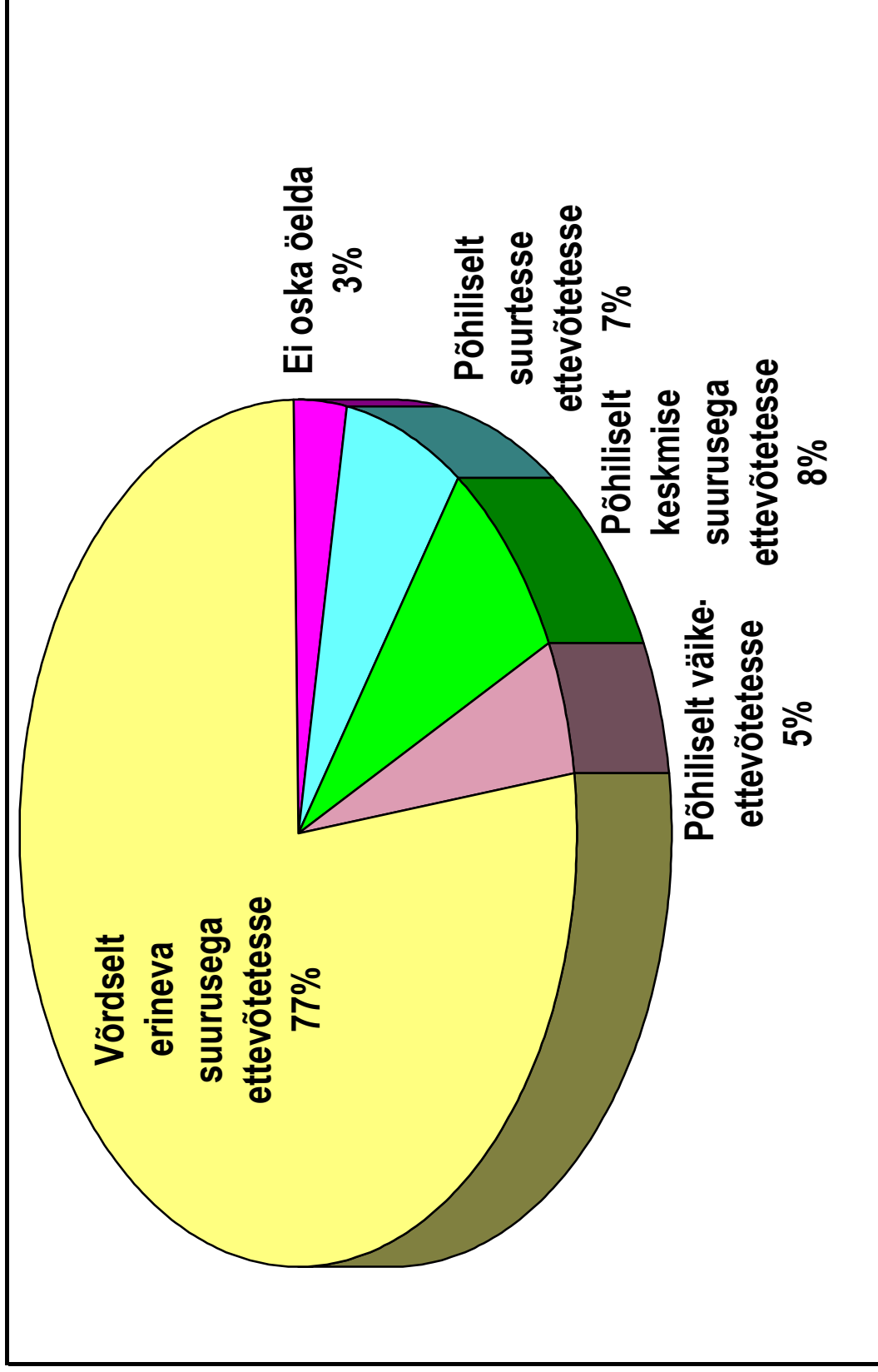

Praktikabaasiks olevad ettevõtted paiknevad ...

Õpilased suunatakse praktikale ... % kõigist vastanuist

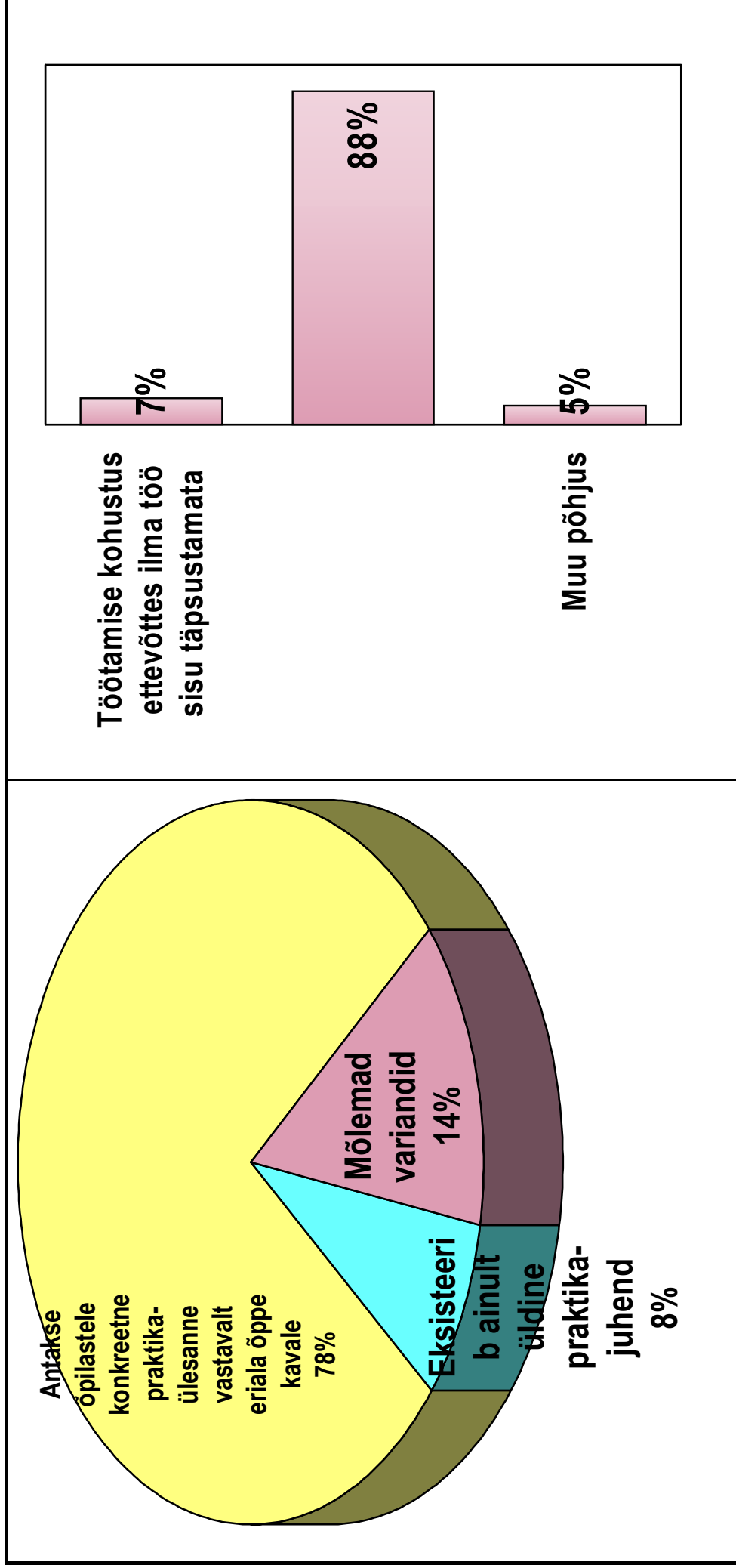
Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 26

Ettevõttepraktika ülesanded

% kõigist vastanuist

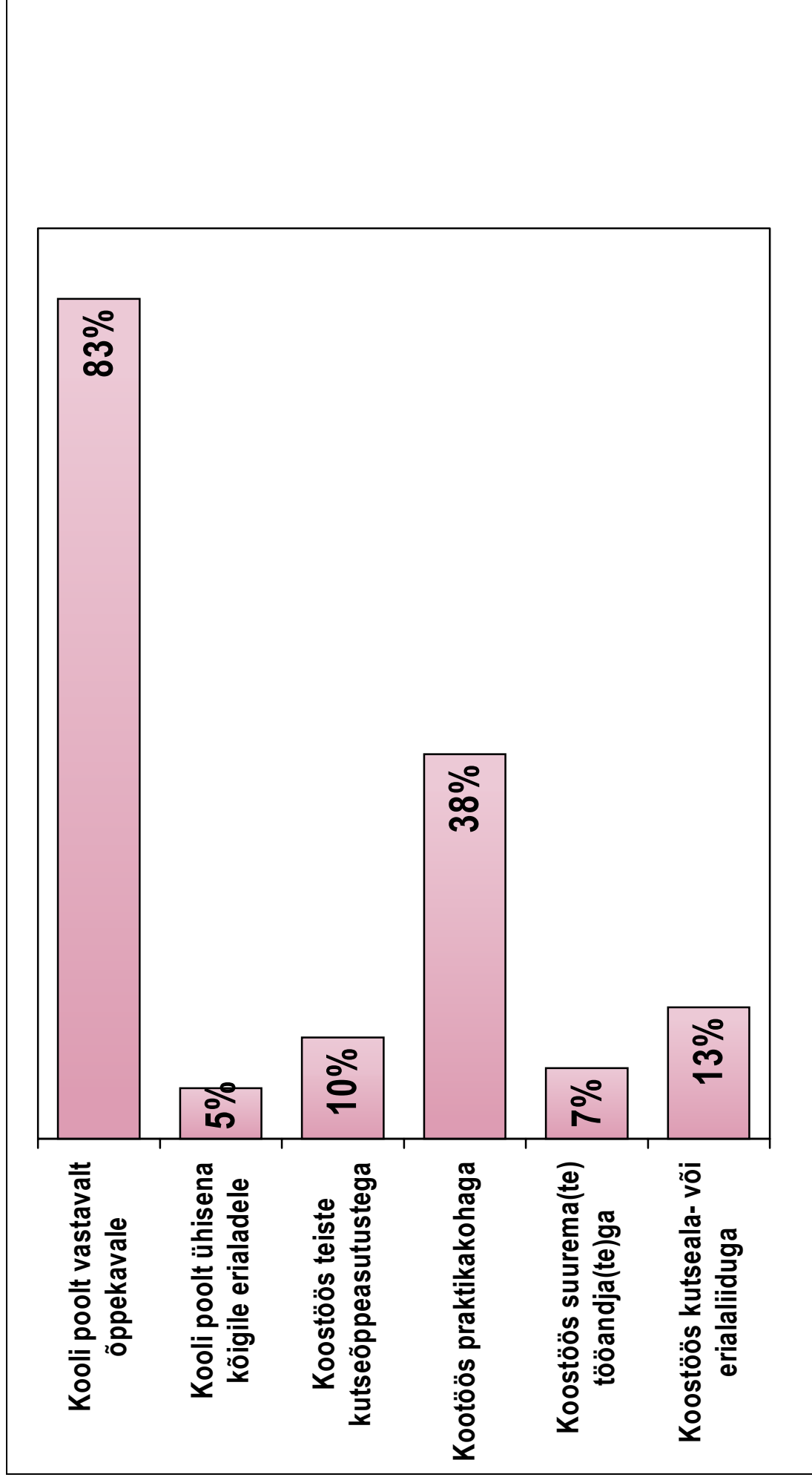
Ettevõttepraktikaks ...	Ettevõttepraktika ülesanded
-------------------------	-----------------------------

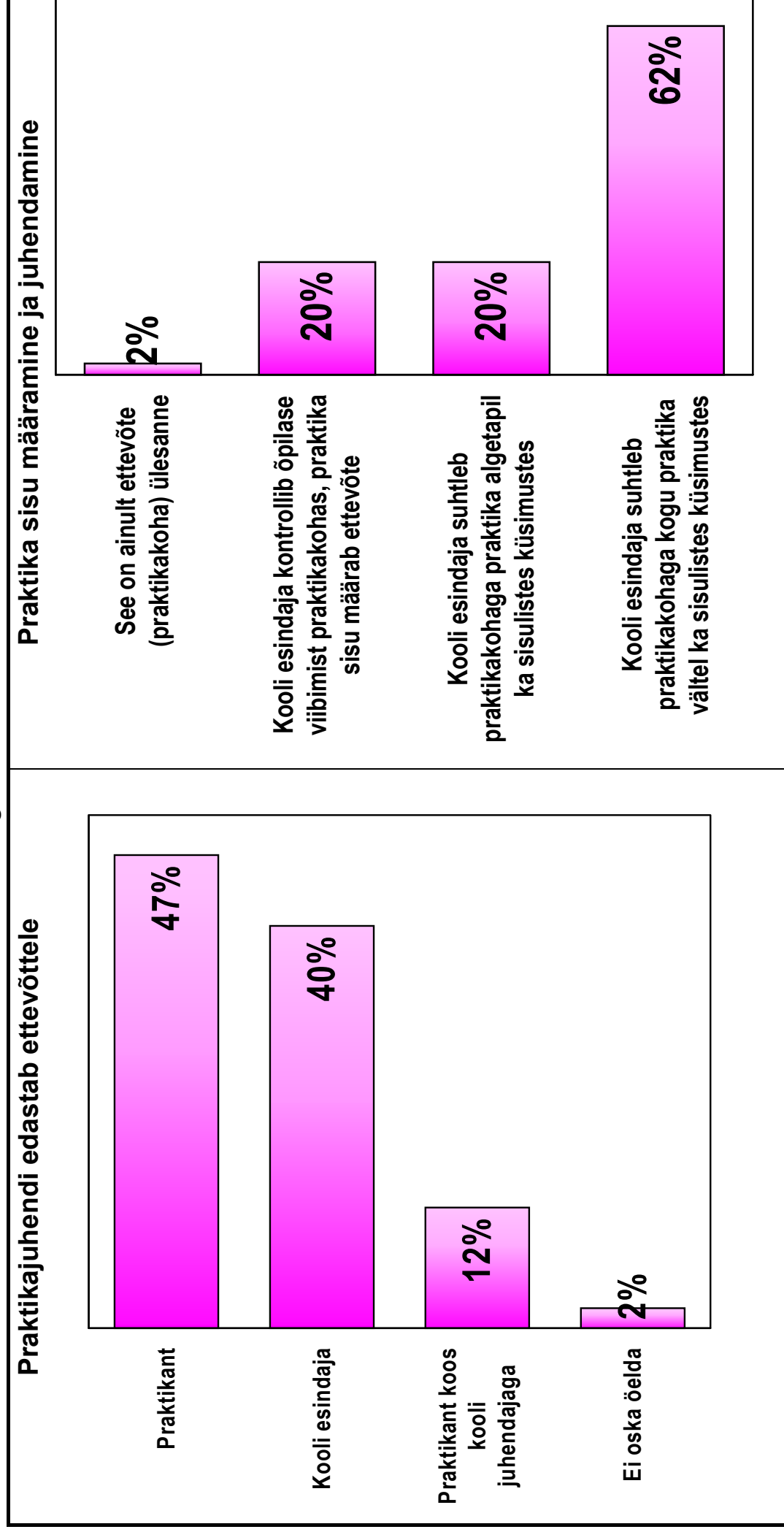
Praktikajuhend/praktika ülesanne on koostatud ... % kõigist vastanuist

Praktikajuhendi edastamine, praktika sisu määramine ning juhendamine

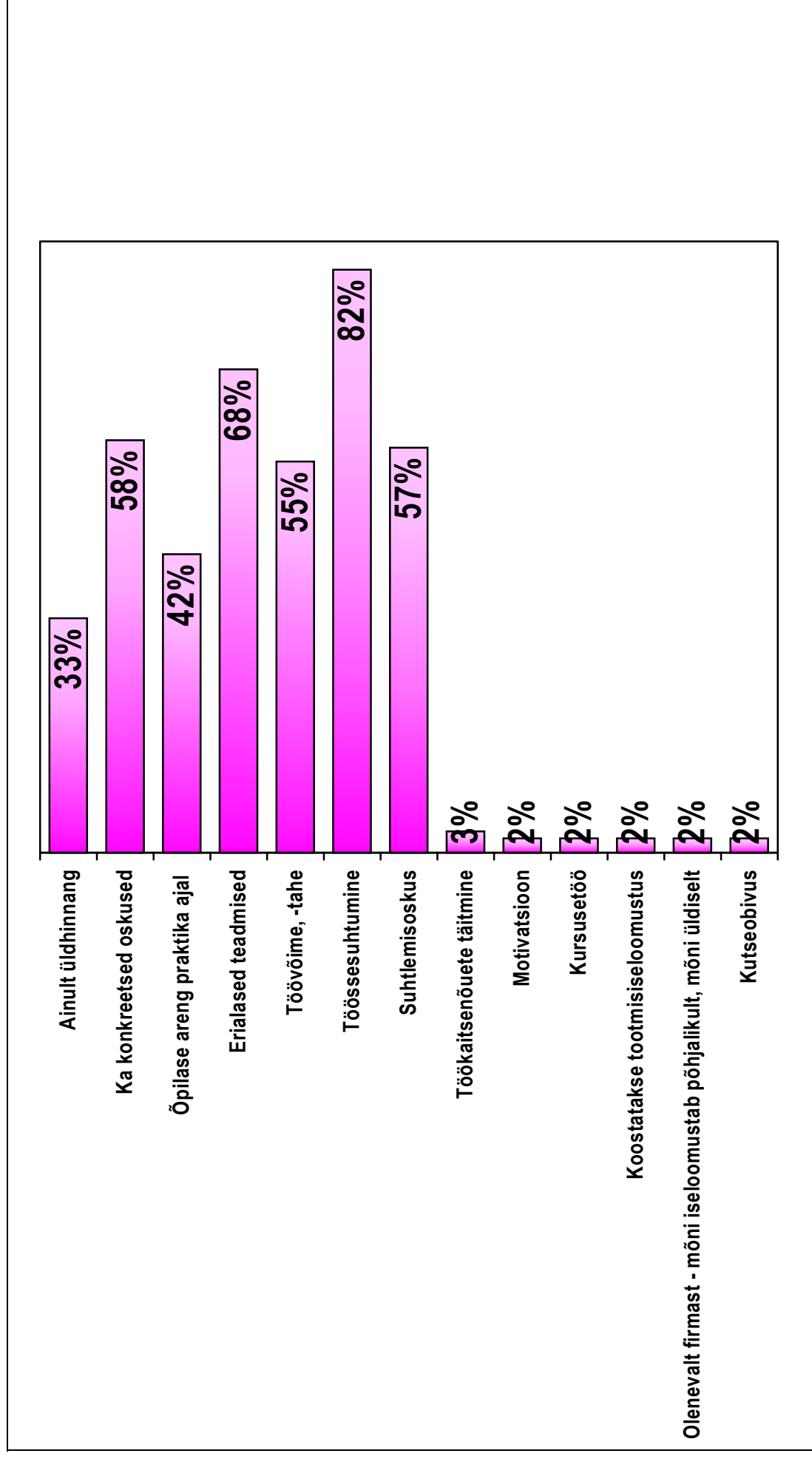
% kõigist vastanuist

Praktika hindamise kriteeriumid ettevõttes

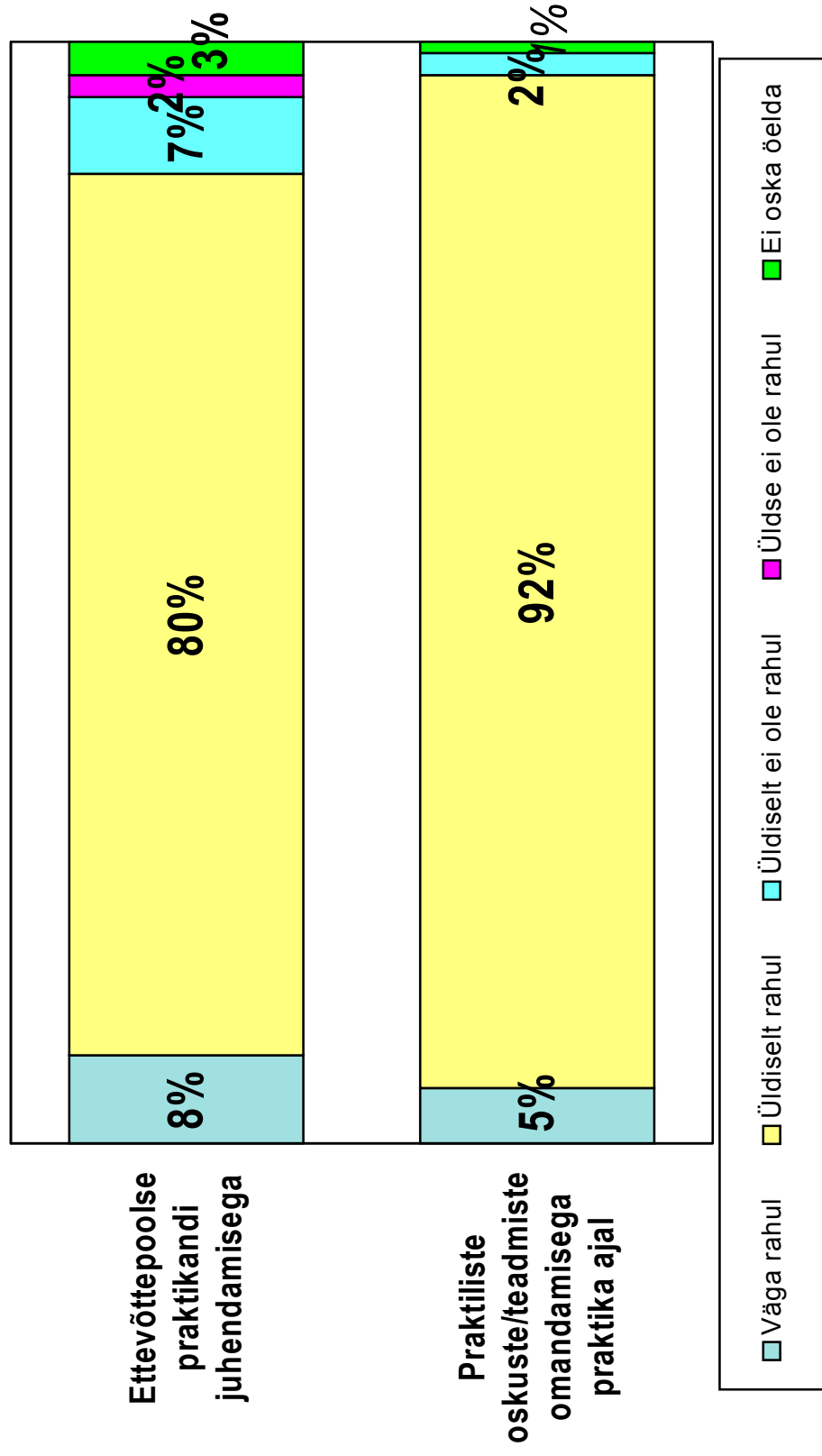
% kõigist vastanuist

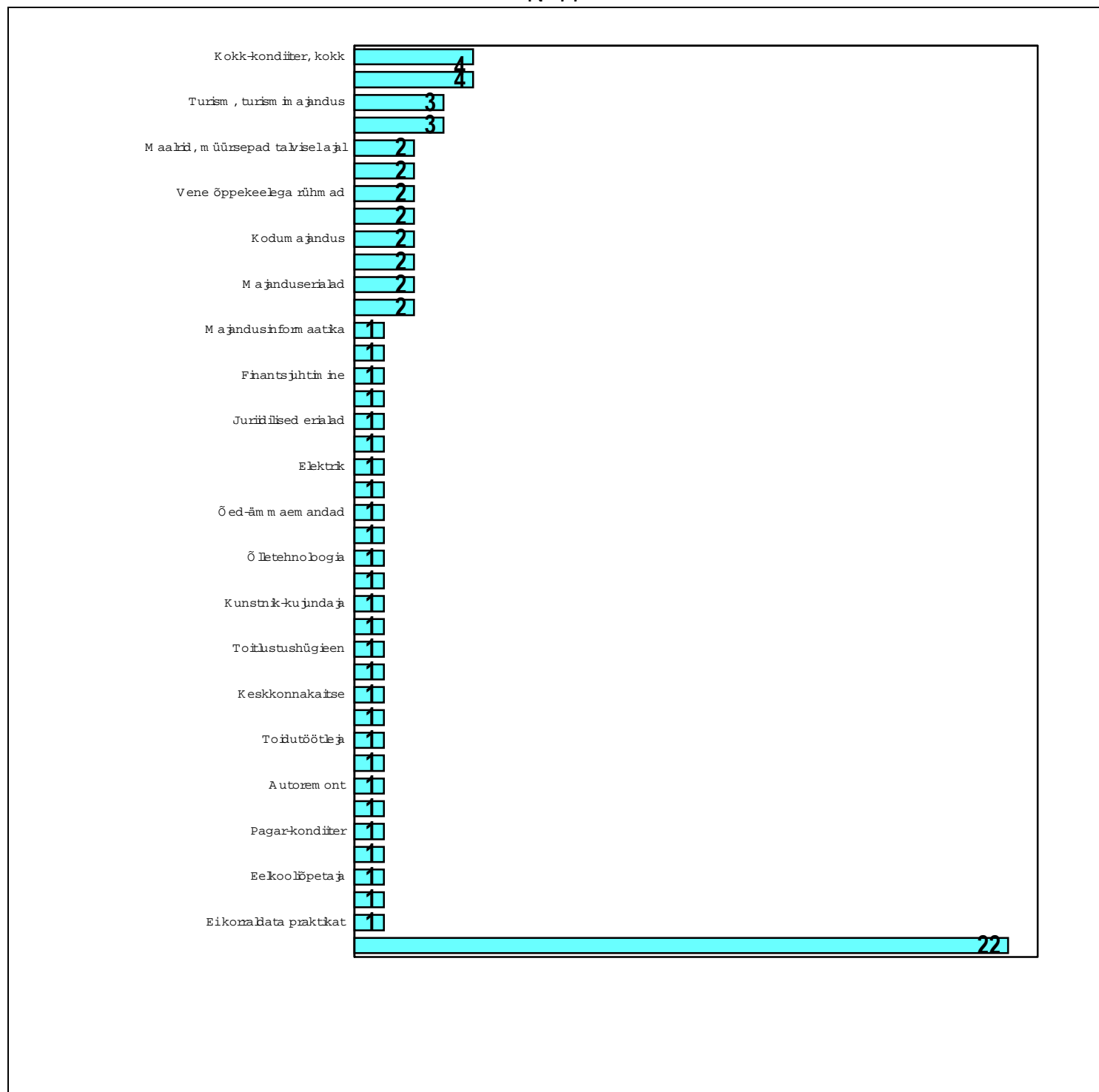
Rahulolu ettevõttepraktika eri aspektidega

% kõigist vastanuist

Erialad, mille praktika korraldamisega on probleeme

N=77

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 33

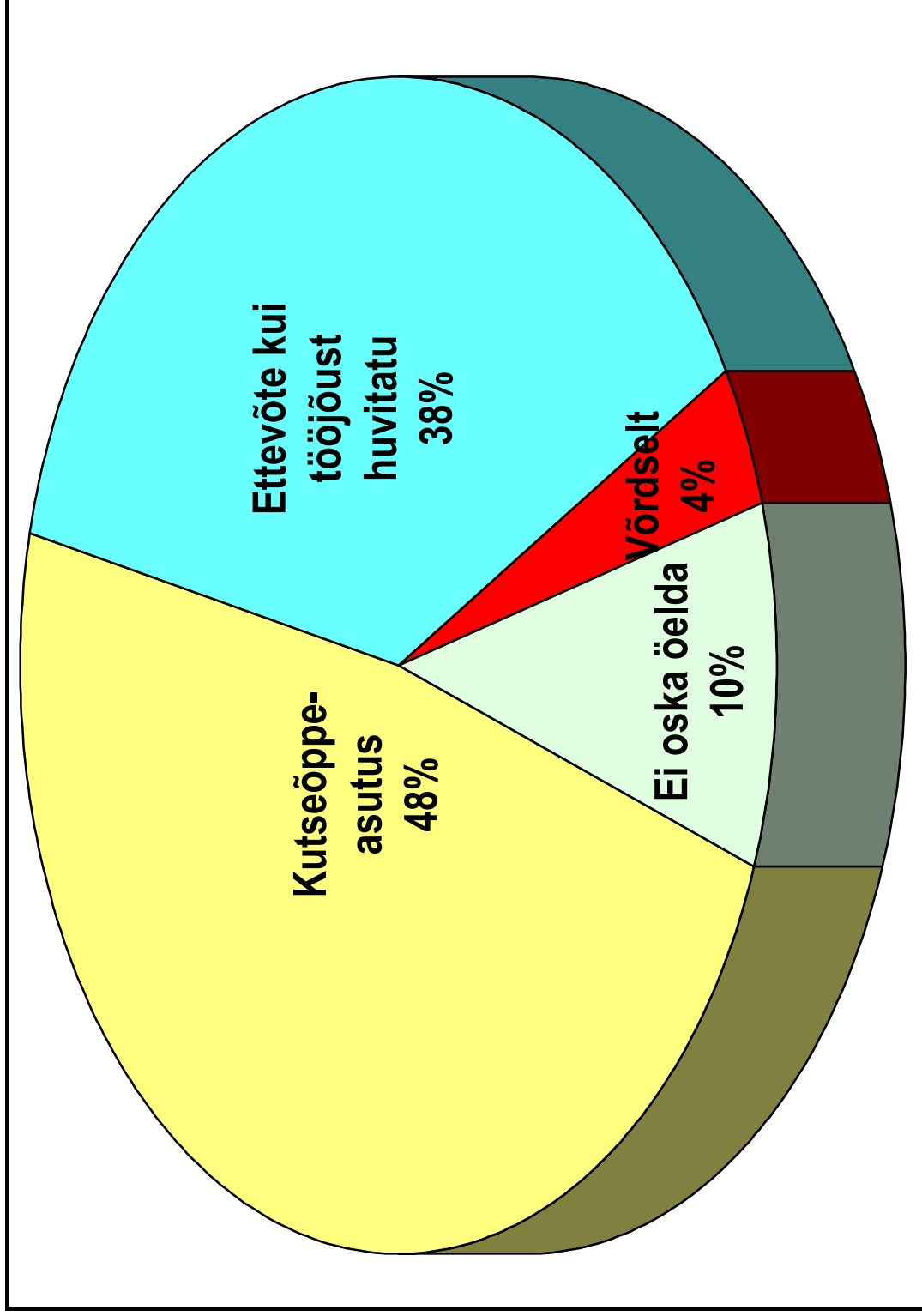
Ettevõtete poolt esitatavate nõudmiste, ootustega kursisolek % kõigist vastanuist

Suhtes KOOL - ETTEVÕTE, peaks aktiivsem pool olema... % kõikidest vastanuist

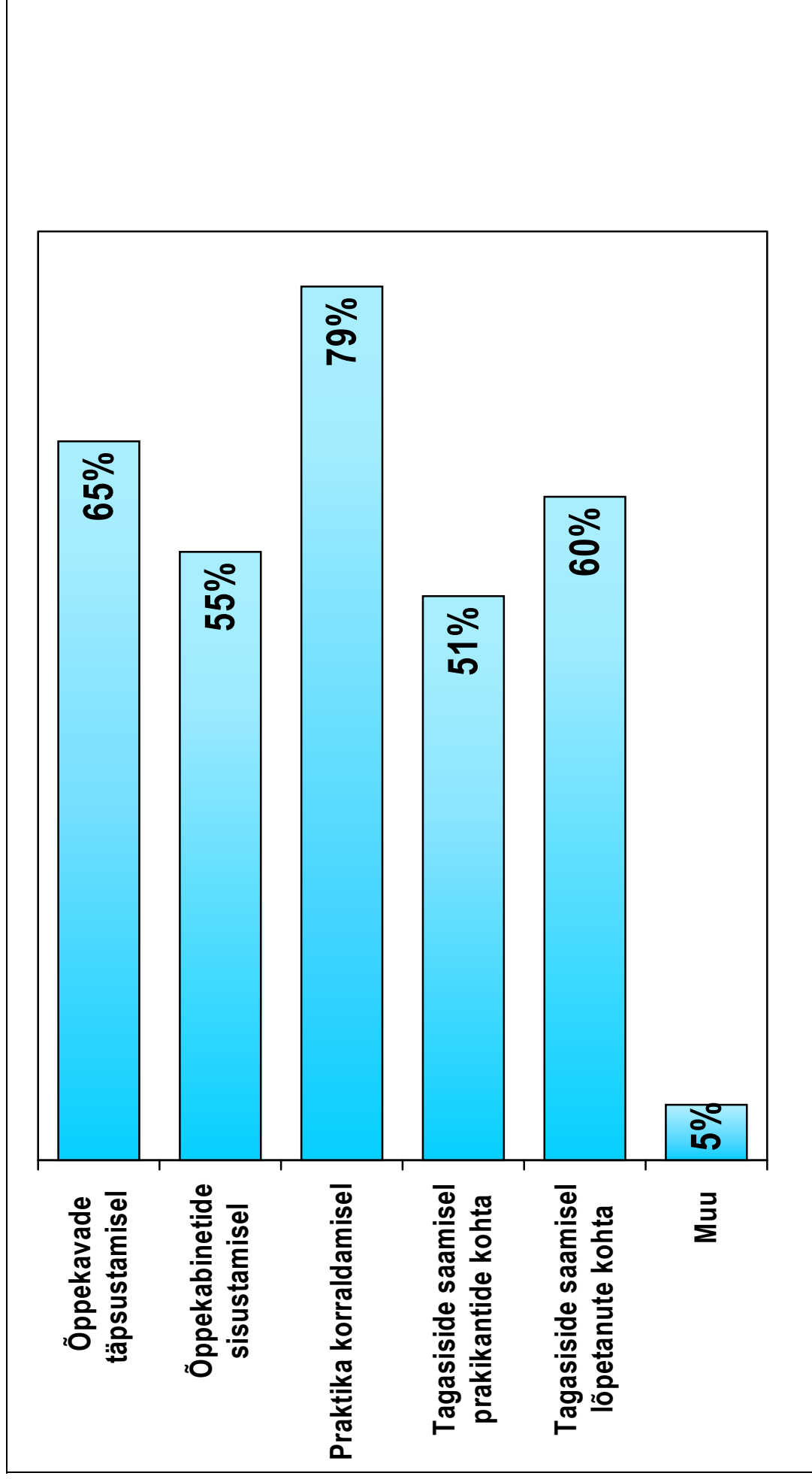

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 35

Koostöö vajalikkus ettevõtetega

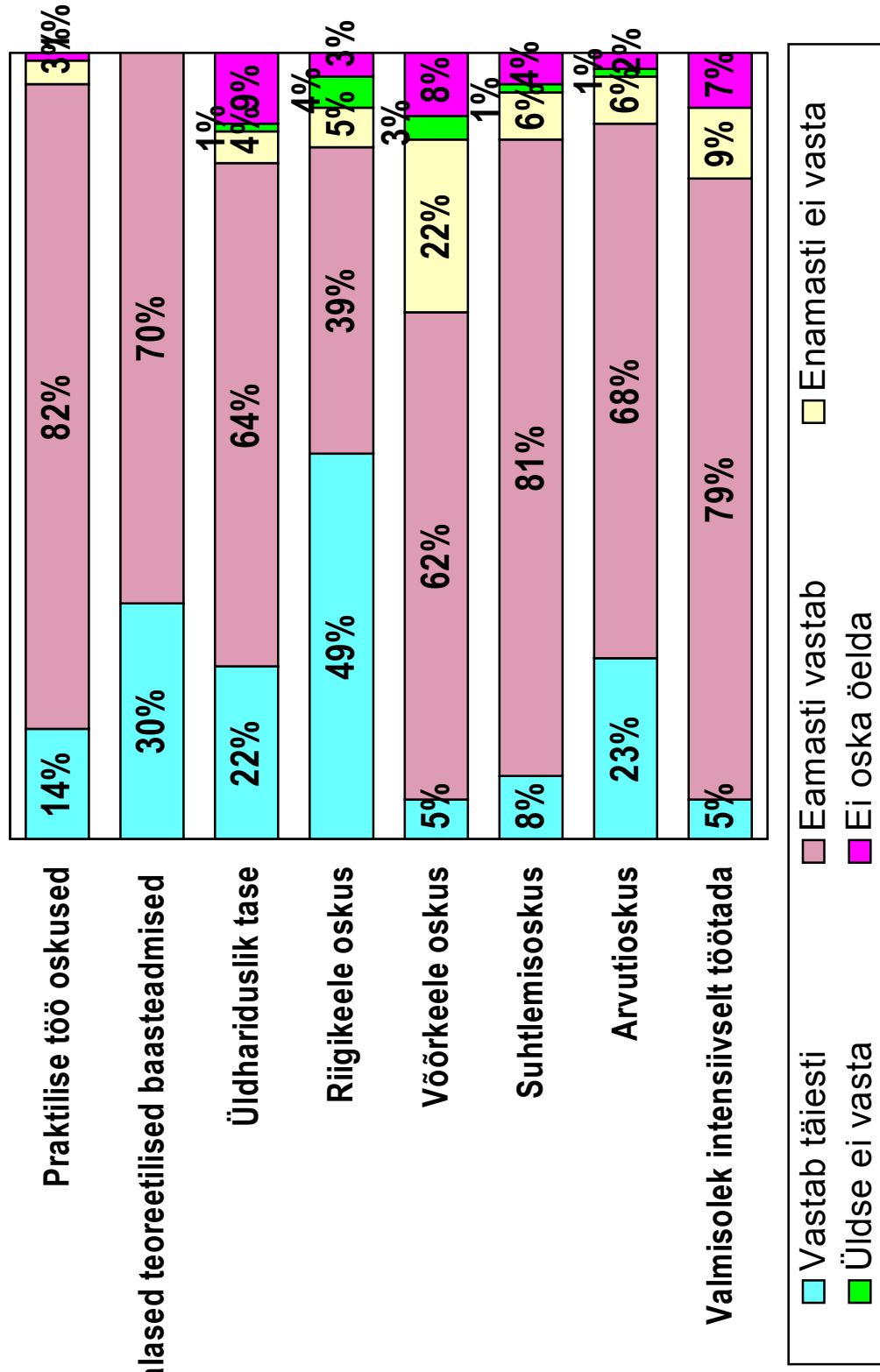
% kõigist vastanuist

Kooli lõpetanute oskuste/omaduste vastavus tööandja soovidele % kõigist vastanuist

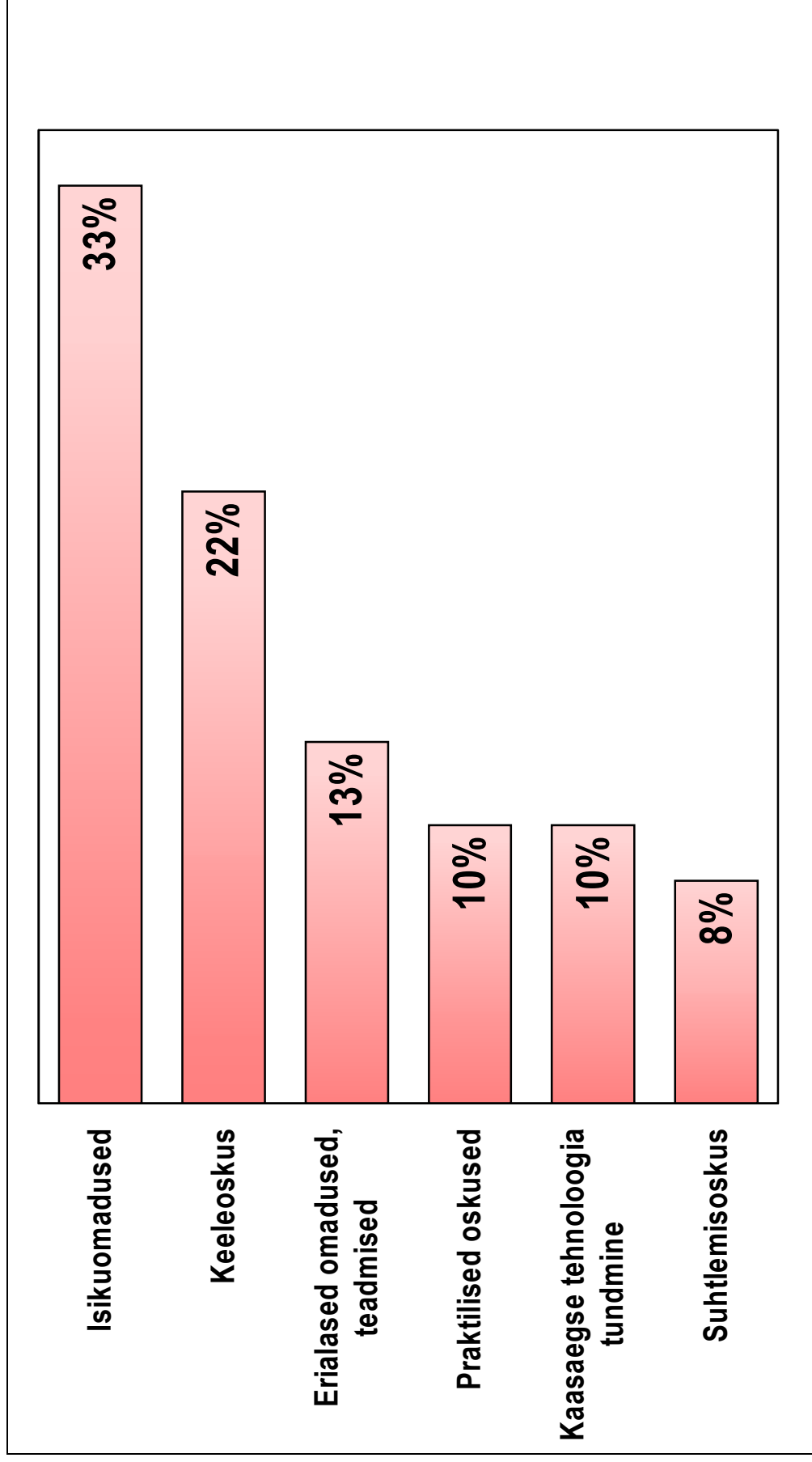

Kutseõppeasutuste uuring. Joonis 37

**Teadmised/oskused/omadused, milles lõpetanutel on kõige suuremad
vajakajäämised**
% kõigist vastanuist

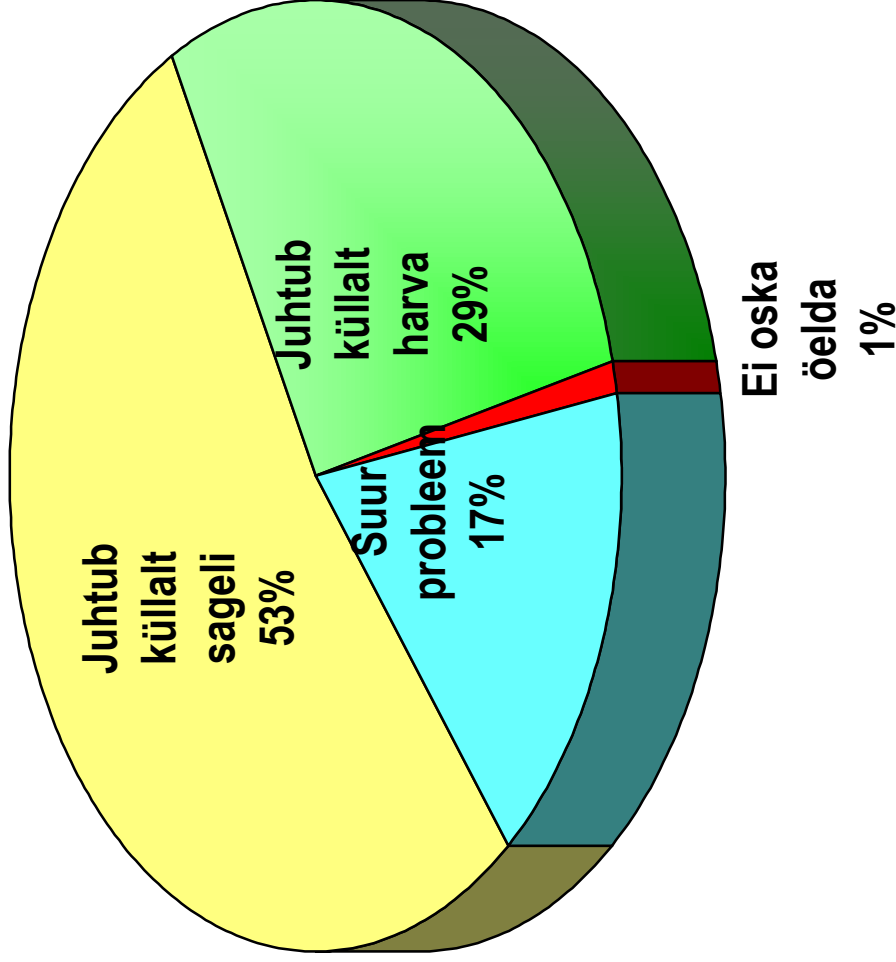

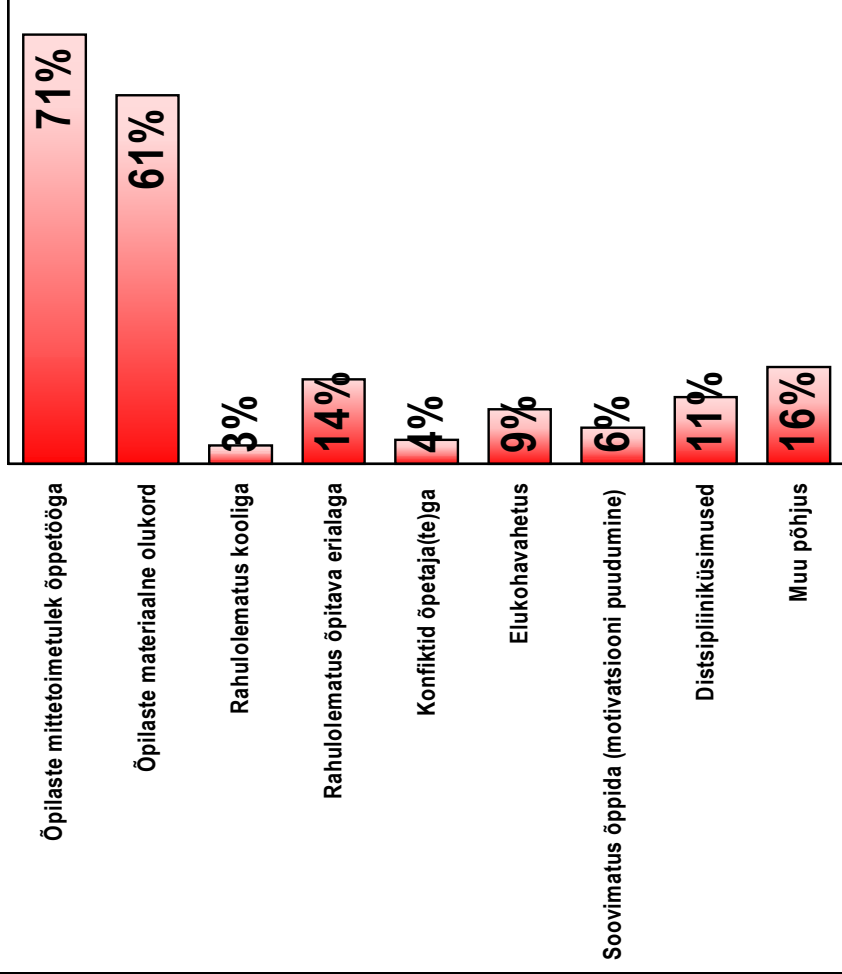
Koolist väljalangevus ja selle põhjused

% kõigist vastanulist

Koolist väljalangevus õpiajal

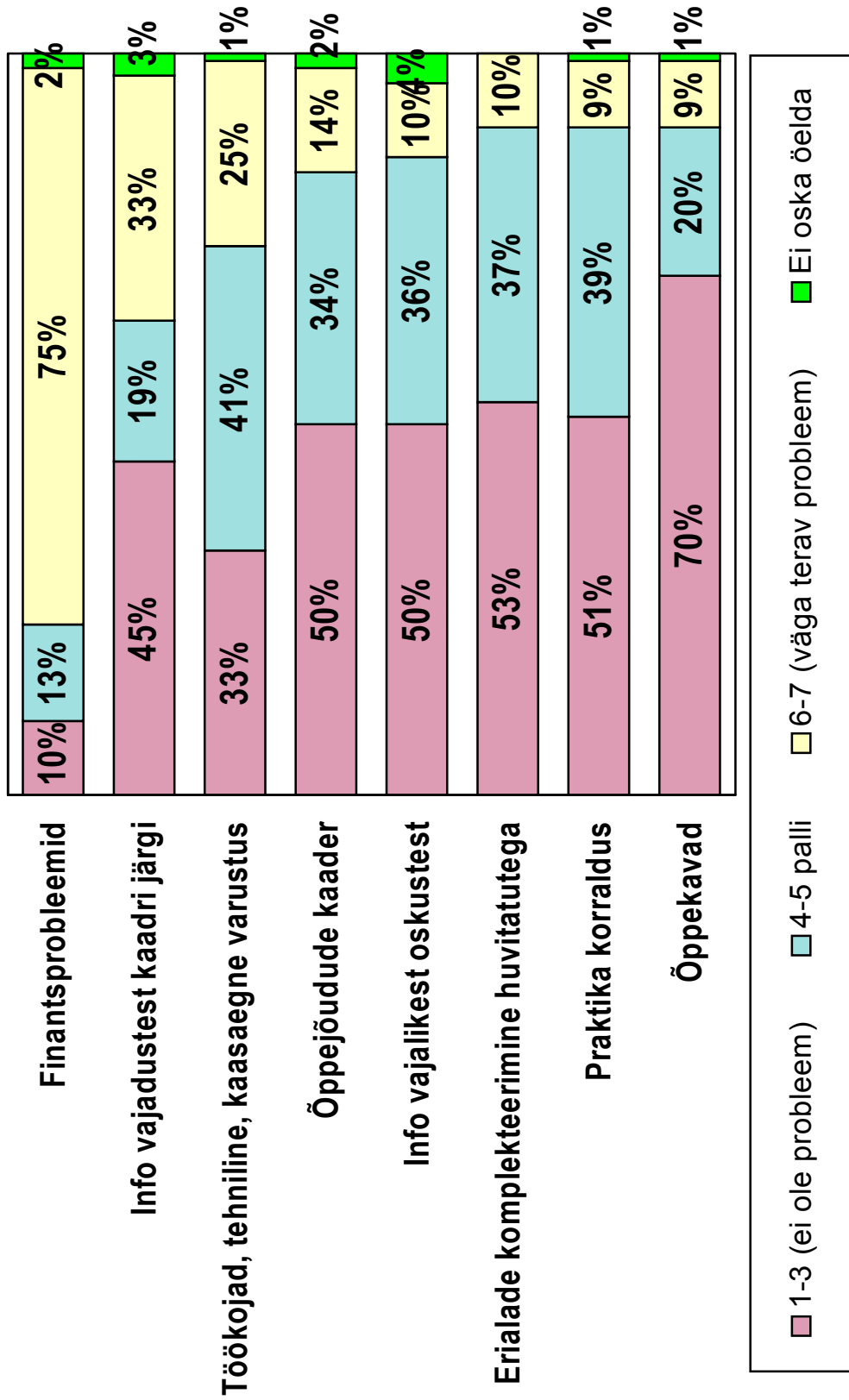

Koolist väljalangemise põhjused

Probleemide teravus kutsehariduse tagamise seisukohalt % kõigist vastanuist

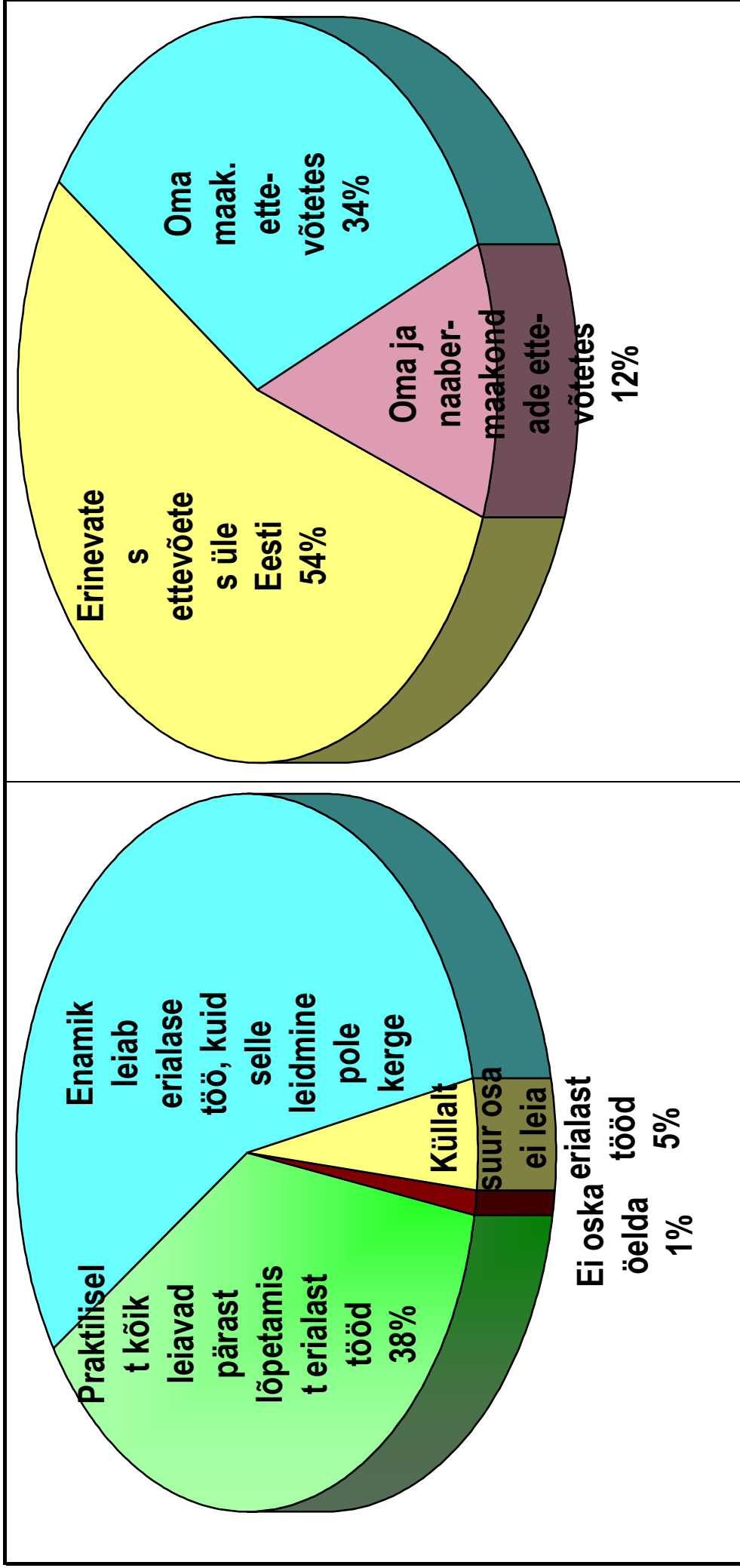

Töökohtade leidmine lõpetanute poolt % kõigist vastanuist

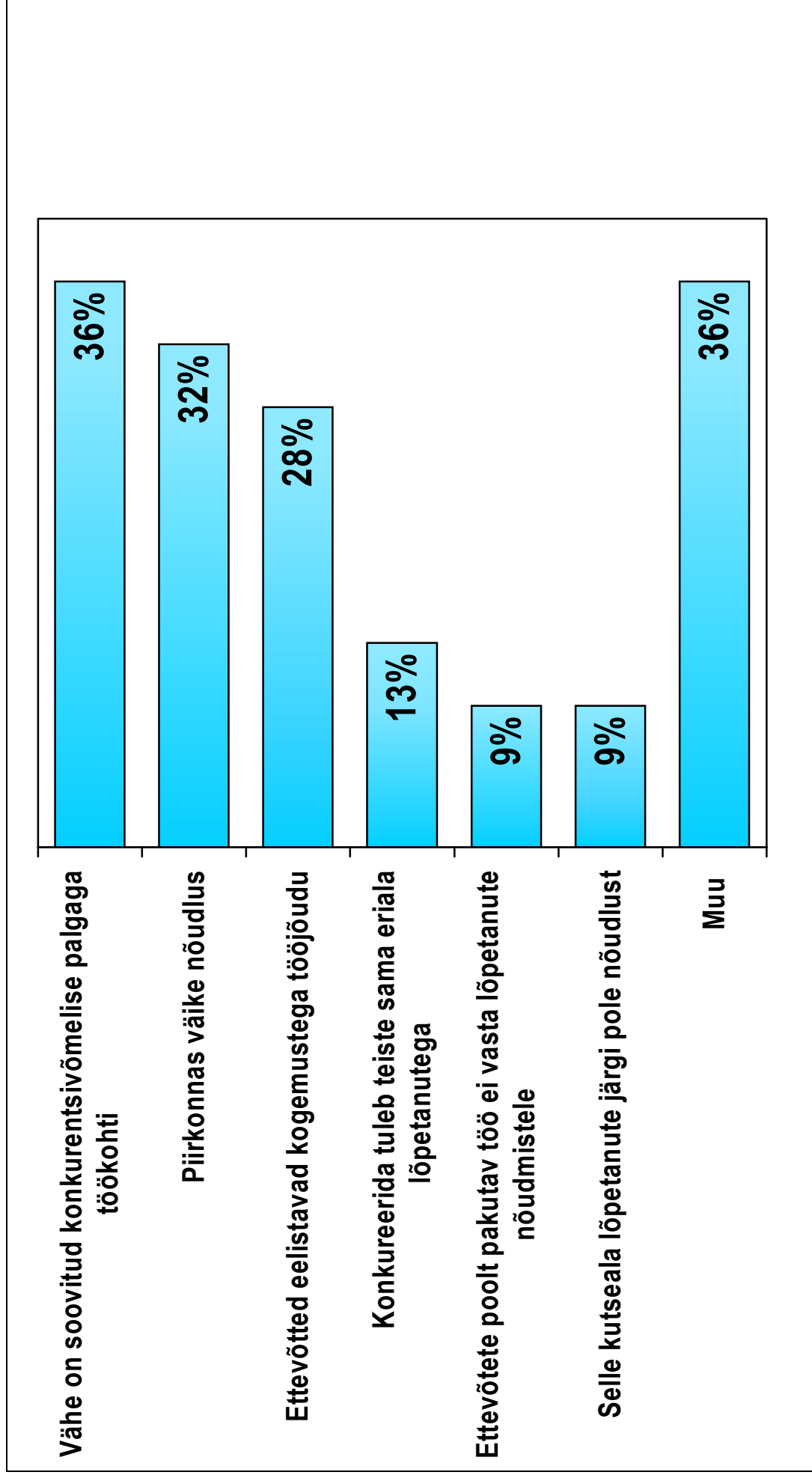
Erialase töö leidmine ...	Lõpetanud leiavad endale töökoha ...
---------------------------	--------------------------------------

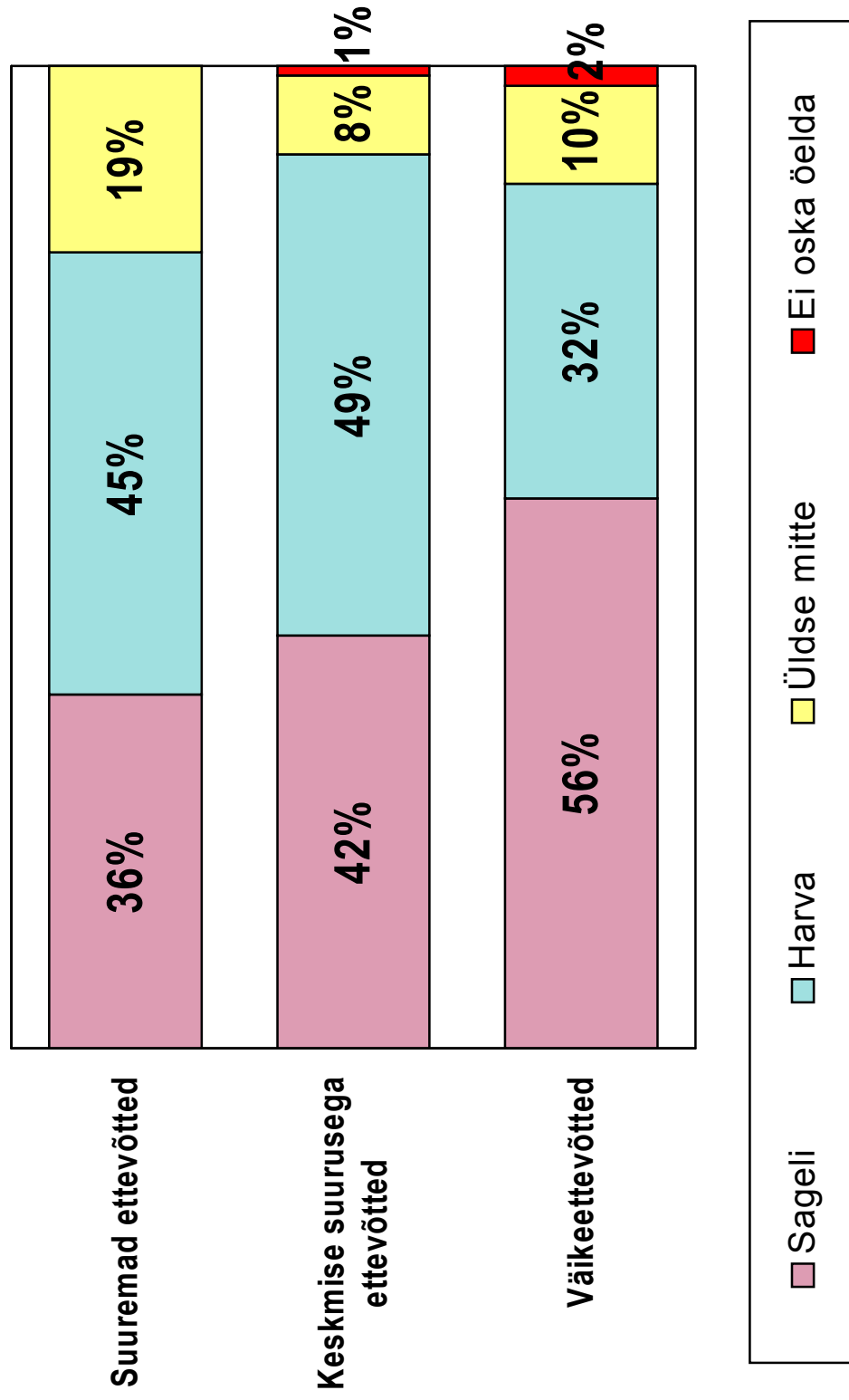
Töö leidmist raskendavad tegurid N=47

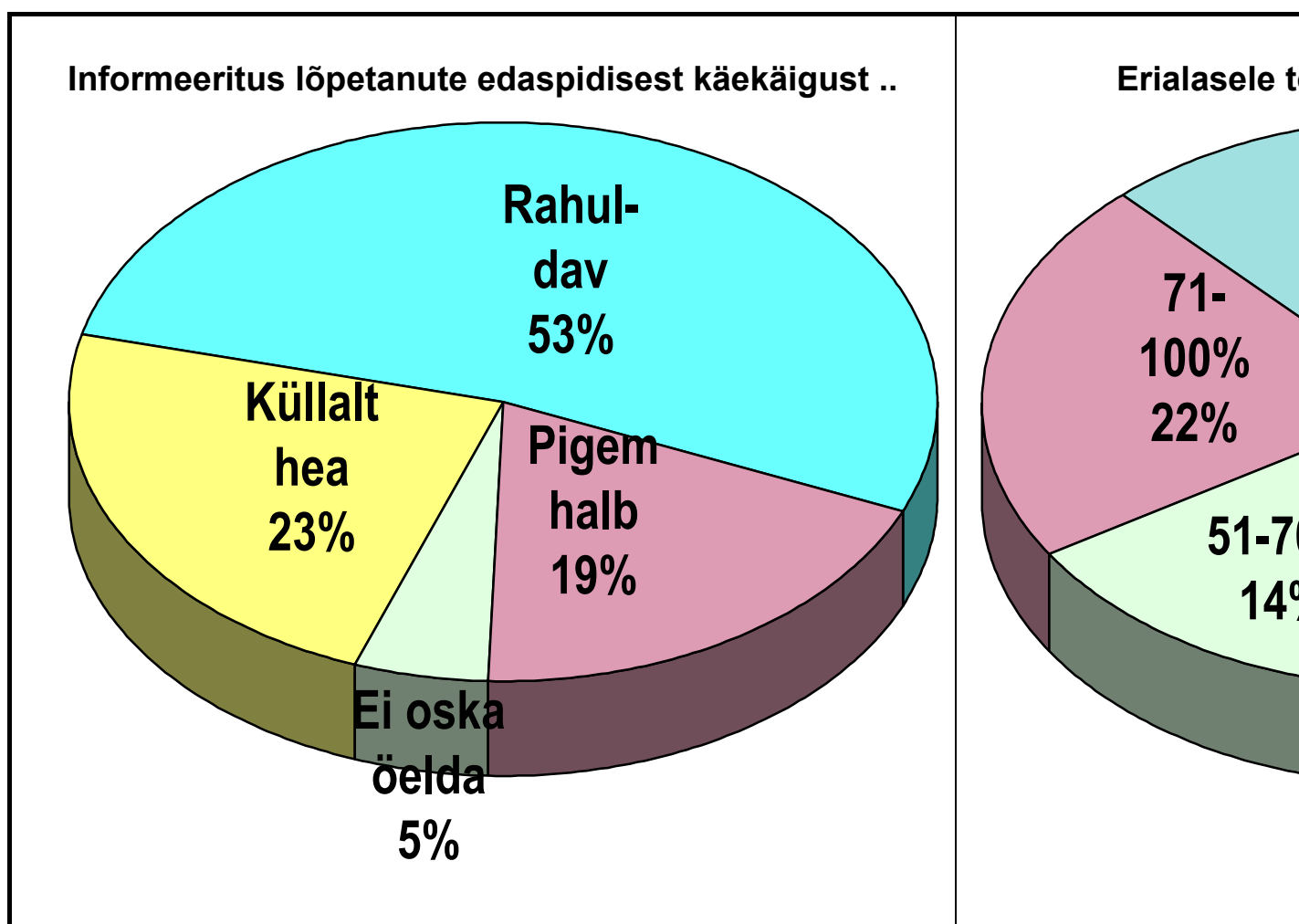

Ettevõtete pöördumine kutseõppeasutuste poole oskustööjõu leidmiseks % kõigist vastanuist

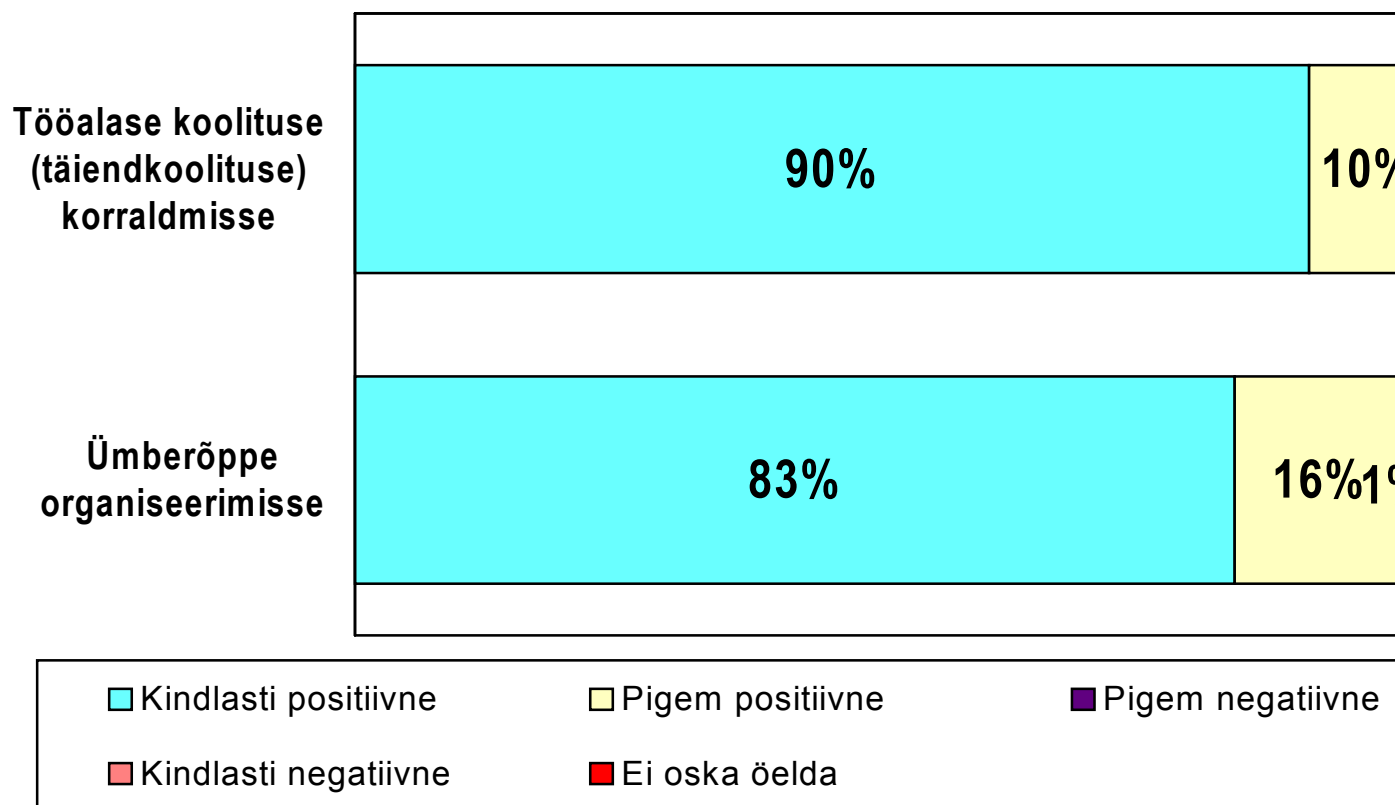
Ülevaade lõpetajate edaspidisest käekäigust % kõigist vastanuist

Kutseõppeasutuste uuring.

Suhtumine täiskasvanute...

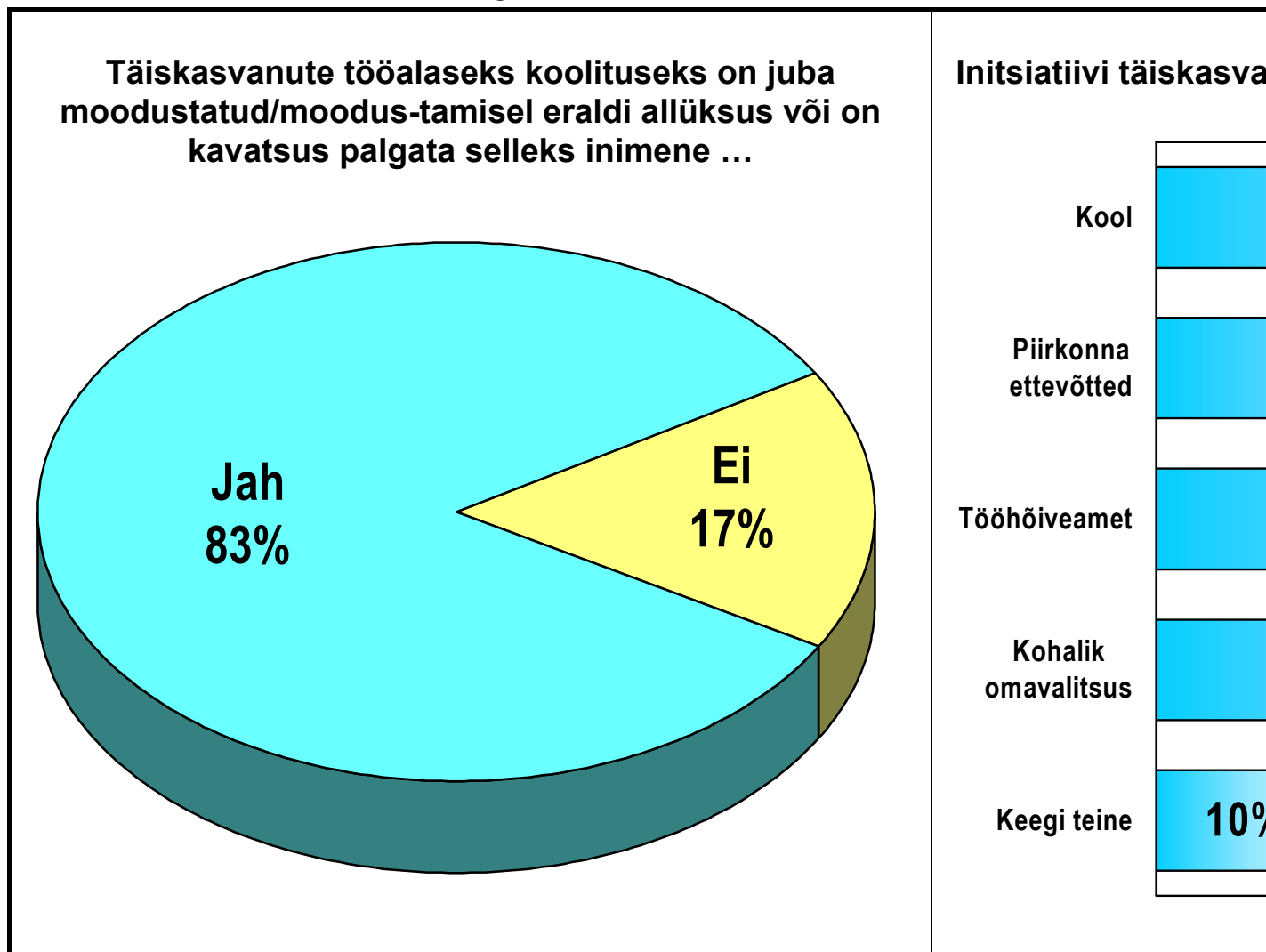
% kõigist vastanuist

Kutseõppeasutuste uuring.

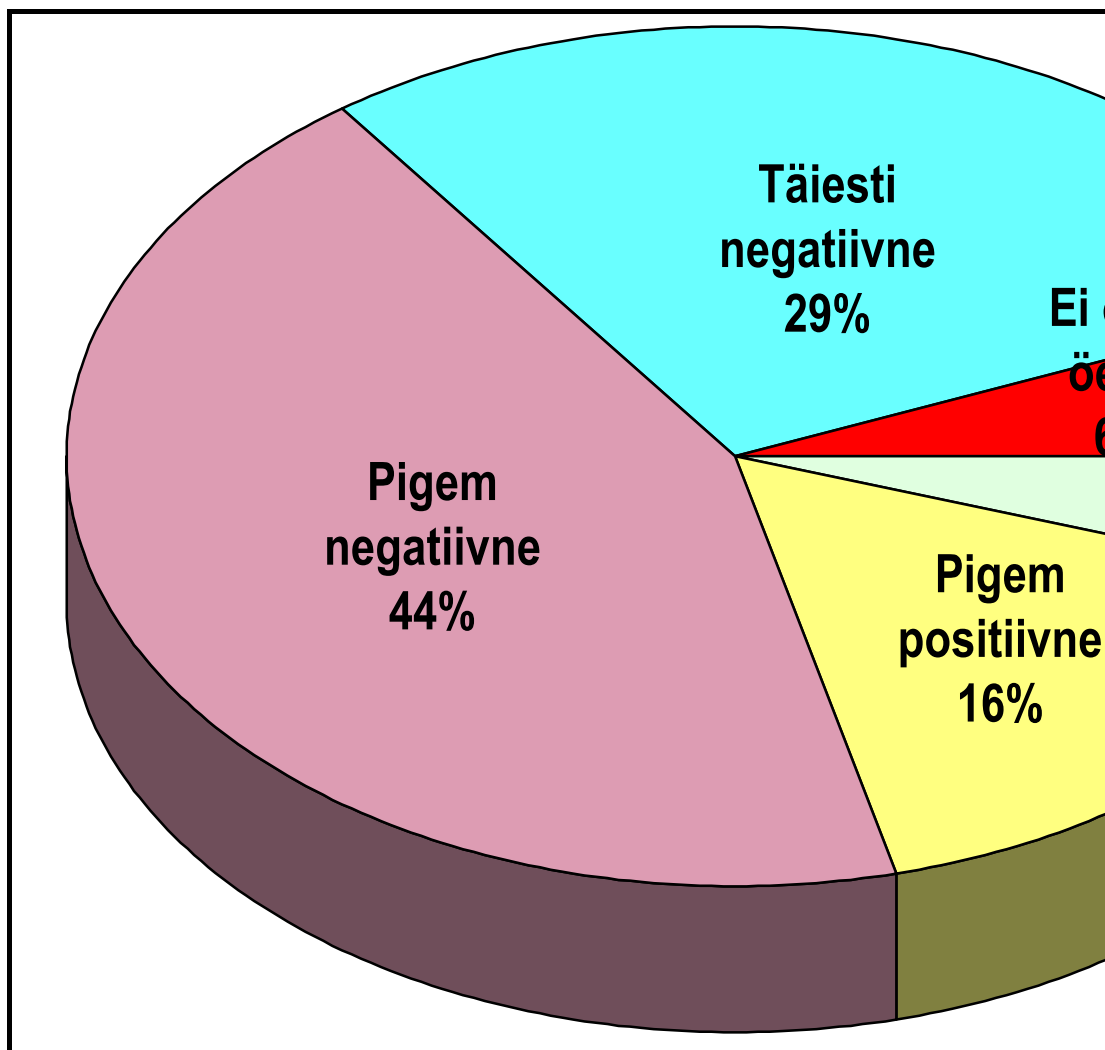
Täiskasvanute koolituse käivitamine

% kõigist vastanuist

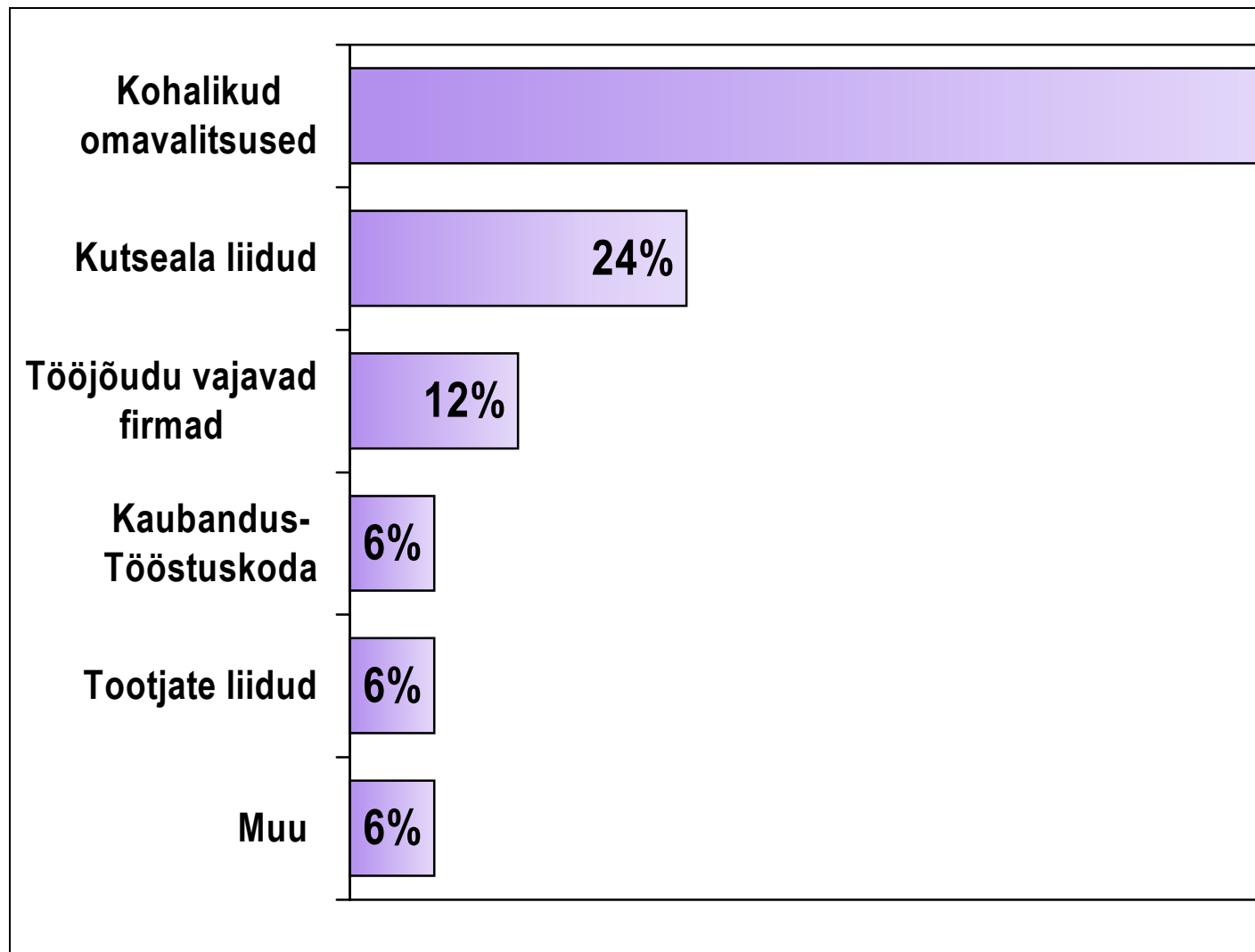
Suhtumine kutseõppeasutuse erastamis- või munitsipaliseerimiskavasse

% riiklikest koolidest

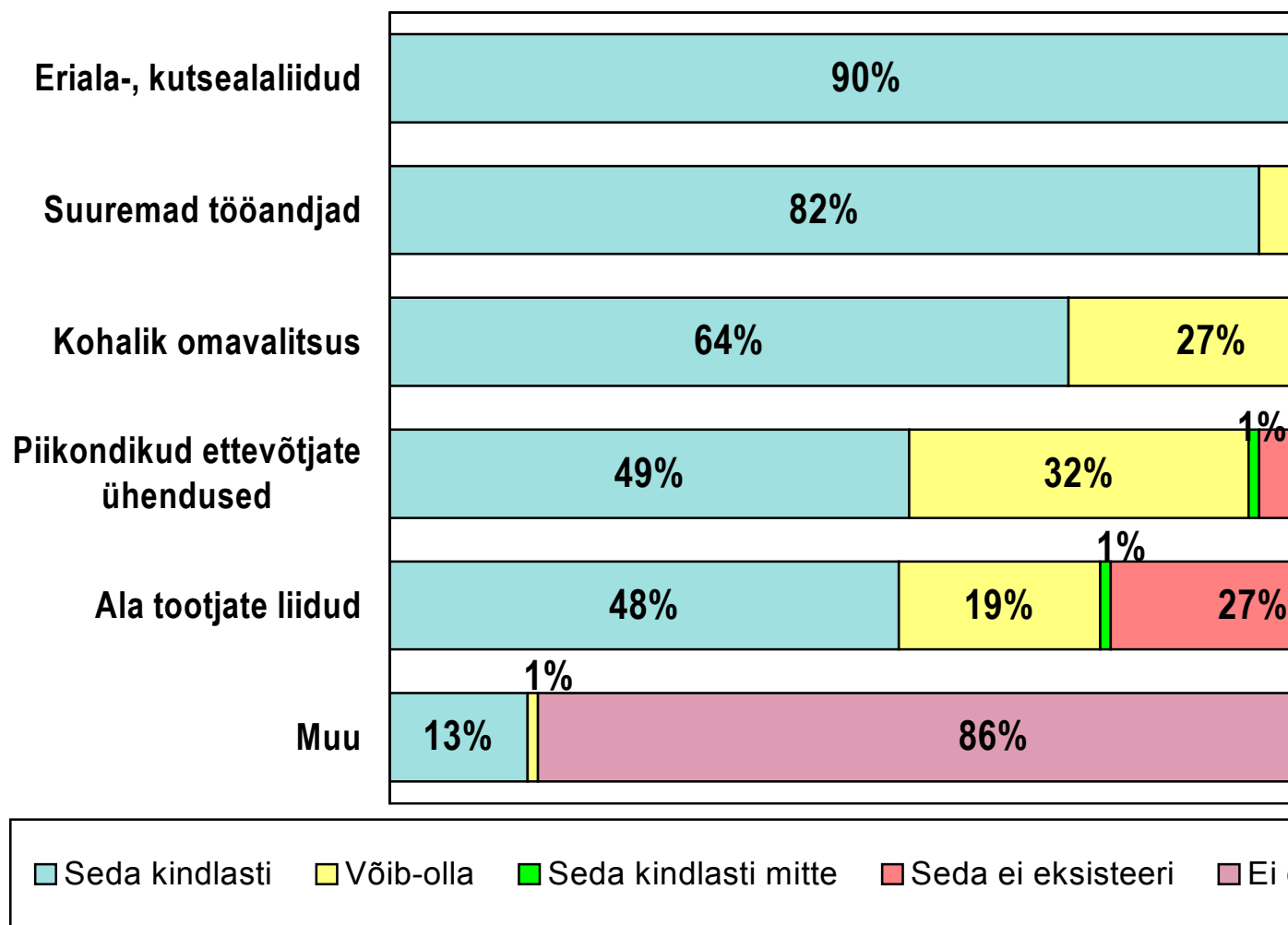
Võimalikud huvilised erastamisel/munitsipaliseerimisel

% kõigist vastanuist

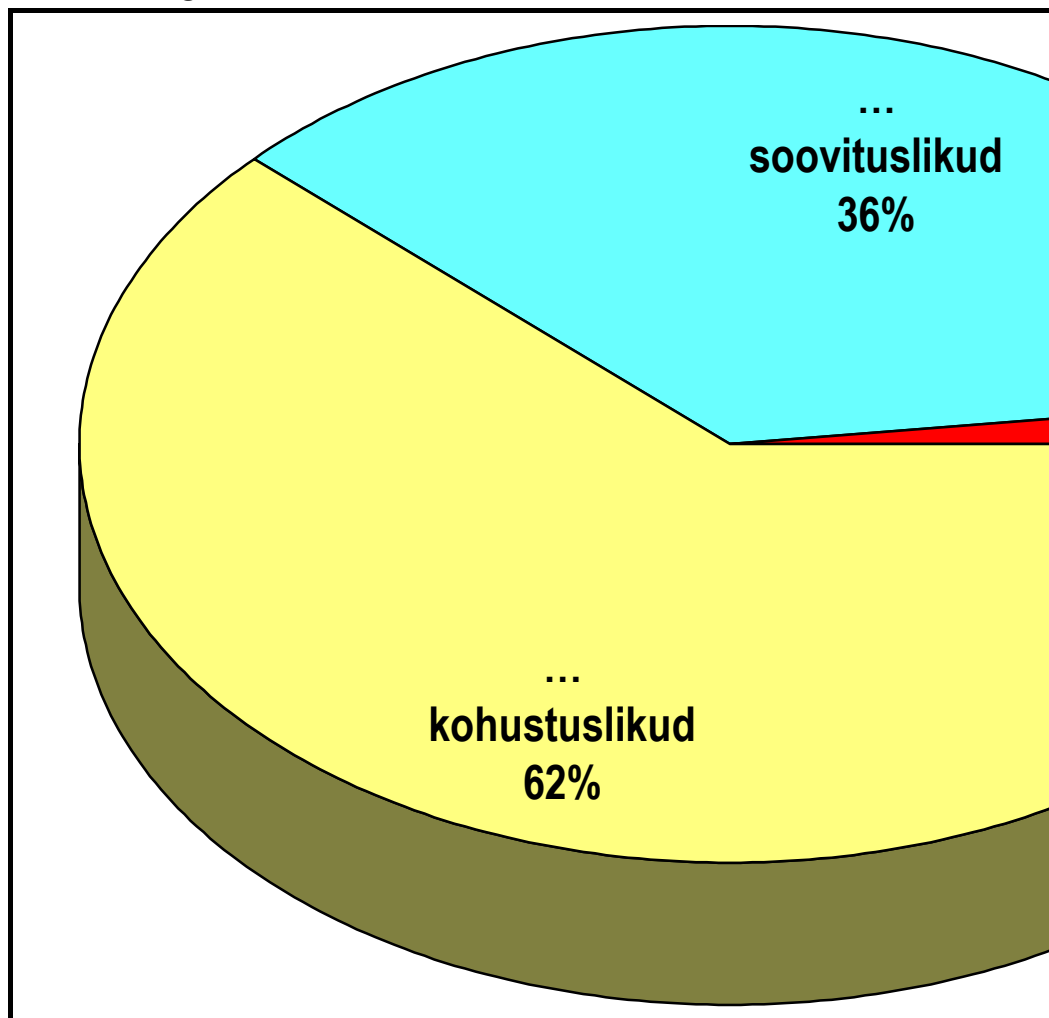
Partner tulevikus erialase õppe korraldamisel

% kõigist vastanuist

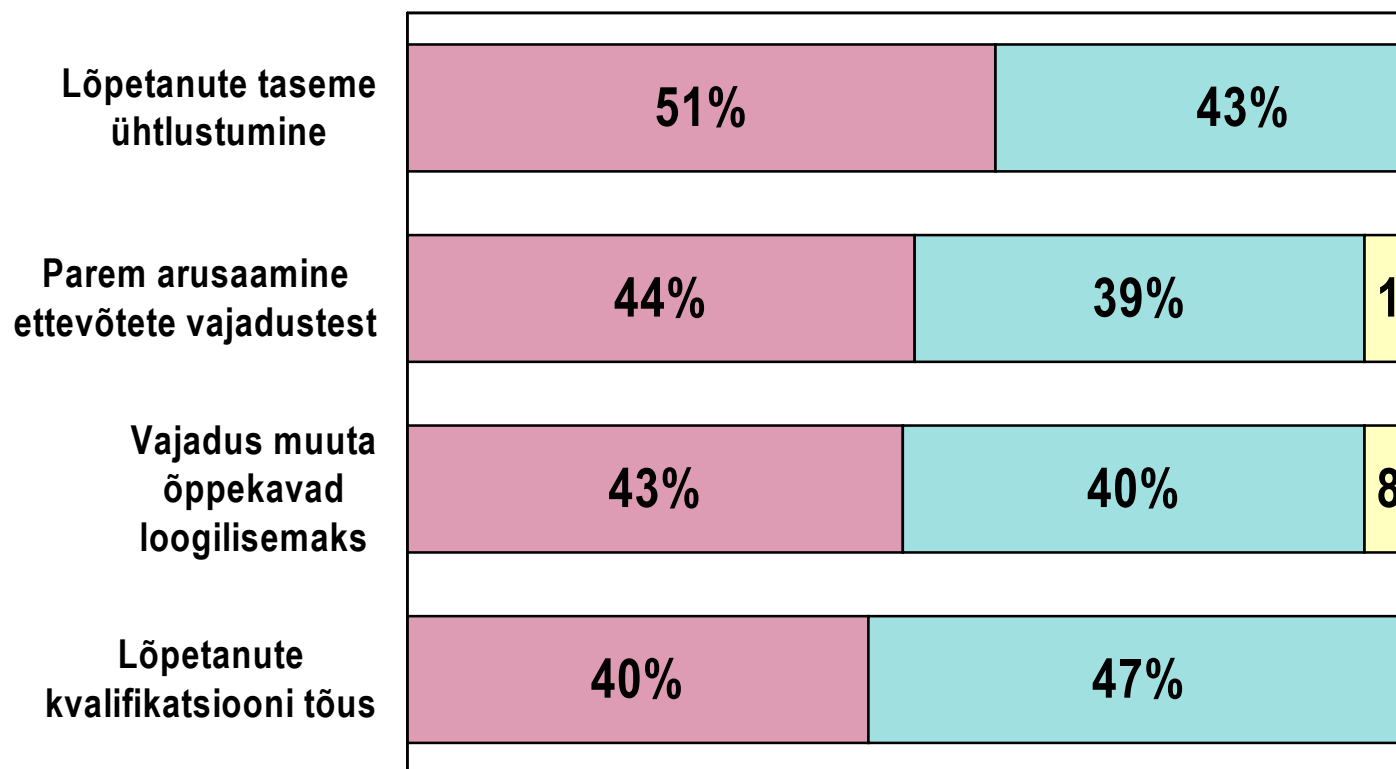
Kutsestandardid peaks kehtestama kui ...

% kõigist vastanuist

Kvalifikatsioonisüsteemi loomisega kaasnevad...

% kõigist vastanuist

■ Jah, kindlasti
 ■ Tõenäoliselt jah
 ■ Tõenäoliselt mitte
 ■ Kindlasti mitte
 ■ Ei o